

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ТВОРЧИЙ ЦЕНТР ТЦК

Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України

2002-2011 роки

Творчий центр ТЦК
Україна, Київ
2012

Це дослідження проведено Творчим центром ТЦК в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Проведення цього дослідження стало можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст дослідження є винятковою відповідальністю Творчого центру ТЦК та не обов'язково відображає погляди USAID, Pact або уряду США. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього дослідження у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.

Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2011 роки:

Звіт за даними дослідження/ Автори – упорядники: Любов Паливода, Софія Голота – К.: [БФ «Творчий центр ТЦК»], 2012. – 118 с.

Дана публікація презентує результати щорічного опитування НУО України, проведеного протягом травня – червня 2012 року. Метою опитування було визначення рівня розвитку неурядових організацій України протягом 2002–2011 років, а також тенденцій їхнього розвитку за десять років (2002–2011 рр.). Крім того, звіт містить результати глибинного аналізу проблем та потреб неурядових організацій, як на національному, так і на регіональному рівнях.

Подяки

Дане дослідження проведене завдяки підтримці, порадам та участі багатьох осіб та організацій. Ми вдячні всім, хто надав свої експертні оцінки, поділився досвідом та не пошкодував часу для проведення опитування, аналізу даних і підготовки даного звіту.

Ми вдячні представникам всіх 651 організацій, що взяли участь у дослідженні 2012 року, за час, який вони приділили заповненню анкети, та надану інформацію про досвід роботи своєї організації. Особлива подяка тим учасникам, які беруть участь у даному дослідженні вже десять років поспіль, починаючи з 2002.

Координатори дослідження в регіонах, які є представниками Творчого центру ТЦК та інших неурядових організацій, успішно виконали свої функції на етапі збору інформації. Без їх знань та досвіду провести це дослідження на високопрофесійному рівні було б неможливо. Ми дякуємо персоналу Творчого центру ТЦК, які брали участь у роботі над дослідженням.

Вихід у світ цього видання був би неможливий без підтримки проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується Pact, Inc.

Список аббревіатур

- ЗМІ** – засоби масової інформації
- НУО** – неурядова організація
- ОГС** – організація громадянського суспільства
- ТЦК** – Благодійний Фонд „Творчий центр ТЦК”
- INTRAC** – Міжнародний центр тренінгів та досліджень НУО (Великобританія)
- ISC** – Інститут Сталих Спільнот (США)
- USAID** – Агентство Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку
- UNITER** – проект «Об’єднуємося заради реформ»

Зміст

Резюме	7
Вступ.....	11
Частина I. Засади проведення дослідження	13
1. Методологія дослідження	14
1.1 Мета, задачі, предмет та об'єкт дослідження.....	14
1.2 Опис інструменту дослідження.....	15
1.3 Вибірка.....	15
1.4 Організація дослідження	16
2. Учасники дослідження – НУО України	18
2.1 Географічний розподіл опитаних НУО.....	18
2.2 Дата і форма реєстрації	19
2.3 Основні сектори діяльності, види діяльності та клієнти НУО.....	21
2.4 Наявність власного веб-сайту.....	26
Частина II. Результати дослідження відповідно до моделі життєздатного розвитку	27
3. Внутрішня спроможність НУО	29
3.1 Мета створення та місія	29
3.2 Стратегічне планування	31
3.3 Керівні органи та лідерство.....	33
3.4 Людські ресурси НУО	34
3.5 Членство у НУО.....	36
3.6 Робота з волонтерами	37
3.7 Матеріальні ресурси НУО.....	38
3.8 Джерела фінансування НУО	39
3.9 Стратегія залучення фінансування	46
3.10 Системи менеджменту в організації	47
4. Зовнішні зв'язки НУО.....	49
4.1 Співпраця з державними структурами	49
4.2 Співпраця з іншими НУО	53
4.3 Співпраця з бізнесом	56
4.4 Співпраця НУО і донорів.....	58
4.5 Співпраця з громадськістю	59
4.6 Співпраця із ЗМІ.....	60

5. Програмна діяльність НУО	62
5.1 Надання послуг та розробка програм НУО	62
5.2 Звітування.....	66
5.3 Партнерства та коаліції	67
5.4 Прозорість діяльності. Відкритість. Етичні норми	68
5.5 Законодавство	70
Частина III. Дослідження окремих аспектів розвитку та діяльності НУО	73
6. Індекс організаційної спроможності.	74
7. Індекс спроможності НУО України представляти інтереси та захищати права	81
8. Індекс ефективності участі НУО в коаліціях та мережах	86
9. Індекс легітимності опитаних організацій	87
10. Аналіз проблем та потреб НУО України	89
Частина IV. Висновки щодо динаміки розвитку НУО України 2002-2011 років.	93
Додатки	99
Анкета для опитування НУО України.	99

Резюме

Творчий центр ТЦК проводить дослідження стану та динаміки розвитку неурядових організацій України з 2002 року. Метою даного дослідження є визначення рівня розвитку НУО України. Завдання дослідження включають: 1) визначення рівня організаційної спроможності НУО; 2) аналіз зовнішніх зв'язків організацій (включаючи співпрацю з урядом, бізнесом, засобами масової інформації, громадами, іншими НУО); 3) визначення ефективності програмної діяльності організацій; 4) визначення рівня спроможності й ефективності НУО у представленні інтересів та захисті прав; 5) визначення рівня легітимності НУО; 6) визначення рівня участі НУО в мережах/коаліціях; 7) порівняння діяльності НУО за останні десять років (2002–2011) у вищезазначених аспектах, визначення на цій основі тенденцій їх розвитку.

Протягом 2002-2011 років кількість **учасників** дослідження коливалася від 560 до 637 НУО України. Більшість з 637 респондентів (58%), які взяли участь у дослідженні 2012 року, були його учасниками в попередні роки щонайменше один раз. Респонденти рівномірно презентують адміністративно-територіальні одиниці України, а саме: 24 області, Автономну республіку Крим та м. Київ. Більшість учасників опитування 2002-2011 років (72%) зареєстровані з 2000 по 2004 роки або після 2005 року. Протягом останніх років проведення дослідження зберігається наступна тенденція щодо розподілу респондентів за **формою реєстрації**: більшість опитаних організацій (88%) зареєстровані як громадські організації, і лише 12% є благодійними організаціями. Найпопулярнішими **секторами діяльності** серед українських НУО протягом останніх десяти років є *діти і молодь, права людини, громадянська освіта та вирішення соціальних питань*. Також незмінними залишаються основні **види діяльності**: *захист інтересів та їх лобіювання, тренінги та консультування, та поширення інформації*. Без суттєвих змін залишилися основні групи **клієнтів** НУО: *молодь, діти, члени організації, все населення та НУО*. Також протягом часу проведення дослідження спостерігається суттєве зростання кількості НУО, які мають власний **веб-сайт**. Так в 2011 році 41% опитаних вказали, що мають власний інтернет-ресурс, а в 2002 році лише 12% НУО мали даний ресурс.

Організаційна спроможність або внутрішня спроможність організації «бути». Наявність прописаної **місії діяльності** організації в 2011 році залишається на стабільно високому рівні, проте є суттєво нижчою від результатів попередніх років (79% у 2011 році та 89% у 2002 році). Також незмінними залишаються головні **причини створення** організації: *можливість вплинути на розвиток суспільства та бажання допомогти іншим*. Протягом останніх десяти років спостерігається тенденція до зменшення кількості НУО, що мають **стратегічний план** (від 75% у 2002 році до 54% у 2011 році). Більшість організацій мають стратегічний план терміном *на три або більше років або на один рік*. Також спостерігається тенденція до зменшення кількості

НУО, що мають **постійний персонал** (від 64% у 2002 році до 45% у 2011 році). В 2011 році українська організація в середньому має **4 постійних співробітники** (6 постійних співробітників працюють в благодійному фонді і 3 постійних працівники в громадській організації), а в 2006 році в середньому НУО мали **6 постійних співробітників**. Слід звернути увагу, що за десять років проведення дослідження зменшилася кількість організацій, що працюють з **волонтерами** (від 78% у 2002 році до 69% у 2011 році). Протягом останніх років українські організації розпочали більше залучати студентів та отримувачів послуг до **волонтерської роботи**. Більшість НУО забезпечені необхідними **матеріальними ресурсами** для функціонування організації. Протягом 2002–2011 років суттєво зросла кількість організацій, що мають комп'ютерну техніку, доступ до Інтернету, факс, телефон та копіювальний апарат, орендують офісне приміщення. Проте, скоротилася кількість НУО, що отримали офісне приміщення на безоплатній основі.

Незмінними залишаються основні **джерела фінансування**, найчастіше українські організації отримують **фінансування** між міжнародних донорів, благодійних пожертв бізнесу та громадян. Протягом 2002–2011 років зменшилася кількість організацій, які отримують **фінансування**: від міжнародних донорів (з 69% у 2002 році до 56% у 2011 році) та власної комерційної діяльності (від 30% в 2002 році до 9% в 2011 році), з грантів від місцевих організацій (від 22% в 2002 році до 13% в 2011 році), з державного бюджету (від 36% в 2002 році до 21% в 2011 році). Проте, збільшилася кількість респондентів, які отримали фінансування від членських внесків (від 28% у 2002 році до 33% у 2011 році) та благодійних пожертв громадян (22% у 2002 році до 38% у 2011 році). Протягом останніх десяти років прослідковується тенденція до зменшення в **бюджеті НУО** частки благодійних пожертв бізнесу (від 20% в 2002 році до 13% в 2011 році) та зростання частки грантів від міжнародних організацій (від 35% у 2002 році до 45% у 2012 році). Разом з тим зменшилася частка НУО, що мають фандрейзинговий план (від 38% у 2003 році до 32% у 2011 році).

Зовнішні зв'язки або спроможність організації співіснувати. Протягом 2003–2011 років прослідковується тенденція щодо зниження **рівня співпраці між НУО**. Найпопулярнішими **видами співпраці** залишаються надання послуг, партнерські проекти та консультації. Більшість НУО продовжують ставитися до **бізнесу** лише як до джерела фінансування. Проте, протягом 2002–2011 років прослідковується поступове зростання кількості НУО, які співпрацюють з бізнес-організаціями, як партнери (з 37% у 2007 році до 54% у 2011 році). Порівняно із 2002 роком, більше НУО стали **поширювати інформацію** через власні веб-сайти або веб-сайти інших НУО. Дану тенденцію можна пов'язати із збільшеннями кількості організацій, які мають власний веб-сайт. НУО регулярно контактують з органами **влади** і в більшості випадків обидві сторони зацікавлені у співпраці (58% респондентів у 2011 році). Порівняно із попередніми роками у 2011 році органи влади менше уникали співпраці з НУО, про що свідчить зменшення кількості респондентів, що говорили про небажання владних структур співп-

рацювати з НУО (з 47% у 2007 році до 41% в 2011 році). Половина опитаних НУО вважають, що НУО та органи влади мають однакові цілі, але різні шляхи досягнення (**тобто їхня діяльність доповнює один одного**); кожен четвертий опитаний вважає, що НУО і органи влади перебувають у стані **конфлікту**; лише 16% НУО вважають, що НУО та влада мають однакові цілі та шляхи їх досягнення (**тобто координують свої дії**) і на 4% менше респондентів (12%) вважають, що НУО та влада мають однакові шляхи досягнення але різні цілі (**тобто влада використовує НУО для досягнення власних цілей**).

Програмна діяльність. Кількість **виконаних проектів** за роки проведення дослідження суттєво не змінилася, так більше 5 проектів виконало 19% у 2002 та 2011 роках, 4-5 проектів 17% НУО у 2002 році та 20% у 2011 році, 1-3 проекти реалізували 53% респондентів у 2002 році та 54% опитаних у 2011 році. Протягом останніх десяти років у НУО зросла усвідомленість у необхідності відкритості фінансової діяльності НУО, проте прослідковується тенденція до зменшення кількості організацій, які проходили **аудит** (з 52% у 2009 році до 23% у 2011 році). Протягом 2002-2011 років збільшилася кількість організацій, які проводять **оцінку потреб цільових груп** на яких буде спрямований проект (з 89% у 2002 році до 93% у 2011 році). Також протягом останніх десяти років зменшення кількості НУО, що проводять **оцінку своїх проектів та програм** (з 85% у 2002 році до 70% у 2011 році). Спостерігається тенденція до збільшення кількості організацій, які мають **річні звіти** про діяльність організації (з 37% у 2002 році до 54% у 2011 році).

Окрім дослідження внутрішньої, зовнішньої та програмної складової діяльності НУО, ТЦК досліджує чотири індекси діяльності організацій, нижче наведено результати вимірювання даних індексів.

Індекс організаційної спроможності українських НУО. Середній бал індексу організаційної спроможності в 2011 році (0,57 при максимальному значенні 1) свідчить, що загалом спроможність українських НУО для організаційного розвитку є на середньому рівні, і в цілому НУО мають встановлені стандарти менеджменту. У цілому неурядові організації мають належні процедури управління і залучення ресурсів. Проте, можна говорити про те, що органи керівництва не є найбільш ефективними, процедури стратегічного менеджменту підлягають подальшому вдосконаленню, персонал залучається до процесів прийняття рішень, але така практика не є постійною, фінансування залучається досить хаотично. Протягом 2002-2011 років індекс коливається з 0.58 у 2002 році до 0.53 у 2007 році та до 0.57 у 2011 році, що вказує на тенденцію до незначного зниження рівня організаційної спроможності серед українських НУО.

Індекс спроможності НУО України представляти інтереси та захищати права. Показник індексу спроможності НУО представляти інтереси та захищати права є вище середнього та становив 3,37 в 2011 році (при максимальному значенні 5). Даний індекс суттєво підвищився протягом 2002-2011 років (з 2,28 у 2002 році до 3,37 у 2011 році). Захист прав та інтересів є одним із найпопулярніших

видів діяльності українських НУО. Найслабшим елементом індексу є формулювання і подальше відстоювання прийнятої позиції, а найвищим — збір інформації та дослідження проблематики адвокати кампанії.

Індекс ефективності участі НУО в коаліціях та мережах. Показник індексу ефективності участі НУО в коаліціях та мережах є нижче середнього та становив 0,40 в 2011 році (при максимальному значенні 1). Даний індекс суттєво зменшився у порівнянні показниками минулих років (з 0,71 у 2009 році до 0,40 у 2011 році), що підтверджує тенденція до зниження рівня співпраці між НУО. Більшість опитаних організацій входять до 2 коаліцій, а найпопулярнішими видами співпраці - обмін інформацією, спільна діяльність, зустрічі та консультації.

Індекс легітимності опитаних організацій. Показник індексу легітимності українських НУО є вище середнього та становив 0,58 у 2011 році (при максимальному значенні 1). Даний Індекс не є стабільним і його показник коливається з року в рік (з 0,67 у 2009 році до 0,58 у 2011 році). Результати дослідження показали, що у переважній більшості опитаних НУО в колективному органі представлений, хоча б один представник цільової групи організації. Більшість опитаних організацій вивчають потреби цільових груп, на які спрямований проект; проводять оцінки програм та проектів та мають механізм зворотного зв'язку з клієнтами організації. Найслабшим елементом індексу протягом кількох років є рівень залучення клієнтів організації до планування програмної діяльності.

Вступ

Протягом травня – червня 2012 року було проведене щорічне опитування активних неурядових організацій (НУО) України. Дане дослідження здійснюється протягом останніх десяти років Творчим центром ТЦК. Опитування проведено із використанням методу самозаповнення респондентами опитувальника за допомоги регіональних координаторів.

Мета дослідження у 2012 році — визначення рівня розвитку НУО України відповідно до основних принципів сталого розвитку. Об'єкт дослідження — сектор активних НУО України. Предметом дослідження є розвиток сектору НУО України, який оцінювався відповідно до таких принципів життєздатності, як рівень організаційної спроможності, зовнішні зв'язки організації (включаючи співпрацю з урядом, бізнесом, засобами масової інформації, громадами й іншими НУО), ефективність роботи та виконаних програм щодо заявленої місії організації. Також вивчався рівень спроможності й ефективності НУО у представленні й захисті інтересів, різноманітність джерел фінансування НУО, рівень професіоналізму НУО, обізнаність у законодавстві та рівень використання етичних норм у діяльності НУО.

Організації, лідери яких взяли участь у дослідженні, репрезентують усі області України, Автономну Республіку Крим та місто Київ.

У 2012 році дослідження стану та динаміки розвитку українських НУО проводилось за фінансової підтримки проекту “Об'єднуємося заради реформ” (UNITER).

Даний звіт містить повну інформацію щодо результатів дослідження стану та розвитку НУО України у 2011 році й опис динаміки їх діяльності за 2002–2011 роки. Крім того, у звіті наведені результати глибокого аналізу проблем і потреб неурядових організацій, регіональних особливостей НУО.

Даний звіт складається зі вступу, 4-х частин і додатків. У Частині 1 подано інформацію про мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, опис вибірки, загальну характеристику опитаних організацій за датою та формою реєстрації, секторами, видами діяльності та клієнтами НУО, інформацію про наявність власного веб-сайту.

Частина 2 звіту складається з трьох основних розділів відповідно до трьох складових моделі життєздатного розвитку неурядових організацій, а саме: аналіз внутрішньої спроможності неурядових організацій, аналіз зовнішніх зв'язків, а також аналіз програмної діяльності НУО.

У Частині 3 представлено результати діяльності НУО, відповідно до чотирьох індексів: індексу організаційної спроможності НУО, індексу спроможності НУО України представляти інтереси і захищати права, індексу участі в коаліціях/мережах, індексу легітимності.

У частині 4 містяться висновки щодо змін, які відбулися у внутрішній системі менеджменту, зовнішніх зв'язках і програмній діяльності опитаних НУО з 2002 по 2011 роки.

Додатки містять анкету, що використовувалася при опитуванні неурядових організацій України в 2012 році.

Інформація, представлена у даному звіті, може бути корисною для лідерів неурядових організацій, державних і політичних діячів, уповноважених приймати рішення щодо соціальної політики, науковців і експертів у сфері громадянського суспільства, представників організацій міжнародної технічної допомоги та міжнародних консультантів у галузі розвитку третього сектору.

Частина I

Засади проведення дослідження

Перша частина звіту присвячена засадам проведення дослідження. Перший розділ даної частини містить інформацію про мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, опис основного інструмента — анкети для опитування лідерів НУО, вибірки, а також організаційних особливостей даного дослідження. Другий розділ подає загальну характеристику організацій, представники яких були опитані, а саме представляє їх за датою та формою реєстрації, секторами, видами діяльності та клієнтами НУО, а також за наявністю власного веб-сайту в організації.

1. Методологія дослідження

1.1. Мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження

З 1997 року Творчим центром ТЦК проводились дослідження потреб і стану розвитку неурядових організацій України. З 2002 по 2007 роки дане дослідження здійснено в межах програми «Мережі громадянської дії в Україні» (UCAN). У 2008 році дослідження потреб та стану розвитку неурядових організацій України не проводилося. Дослідження 2009-2011 років було проведено в межах проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)». Учасниками останнього опитування стали організації, які брали участь у попередніх дев'яти опитуваннях, а також нові організації, що відповідають методологічним вимогам дослідження. Таким чином, дослідження можна вважати *панельним*.

Мета дослідження — визначення рівня розвитку НУО України¹.

Упродовж цього дослідження було виконано такі **завдання**:

- ✓ Визначено рівень організаційної спроможності НУО.
- ✓ Визначено зовнішні зв'язки організацій, включаючи співпрацю з урядом, бізнесом, закладами масової інформації, громадами та іншими організаціями громадянського суспільства (ОГС) та рівень зовнішньої співпраці НУО.
- ✓ Визначено ефективність програмної діяльності організацій.
- ✓ Визначений рівень спроможності та ефективності НУО у представленні інтересів та захисті прав.
- ✓ Визначено рівень легітимності НУО.
- ✓ Визначено потреби НУО.
- ✓ Визначено динаміку діяльності НУО за десяти років (2002-2011) у вищезазначених сферах.

Предметом дослідження був розвиток сектору НУО України.

Об'єкт дослідження — сектор активних НУО України. Відповідно до завдань дослідження його одиницею є неурядова організація. Джерелом даних про НУО були представники організацій, які володіють вичерпною інформацією про їх діяльність, про загальний стан розвитку НУО, законодавчу та нормативну базу України, яка регулює діяльність неурядових організацій. Таким чином, участь у дослідженні брали представники керівної ланки НУО: голова організації або його заступник.

¹ У даному дослідженні НУО визначаються як незалежні об'єднання, які представляють інтереси громадян України з метою створення можливостей активної участі кожної людини у розбудові України. До цих організацій входять громадські організації, зареєстровані відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян», та благодійні організації, зареєстровані відповідно до Закону України «Про благодійництво та благодійні організації».

1.2. Опис інструменту дослідження

З опитувальником, що був використаний у дослідженні цього року, можна ознайомитись у додатку 1 до цього звіту. Анкета складається зі 120 запитань. У 2012 році в анкету були внесені додаткові запитання щодо характерів співпраці НУО із органами влади. Крім запитань, опитувальник містить докладну інструкцію щодо його заповнення та інформацію про дослідження. Нижче наведено перелік основних розділів опитувальника.

Інформація про організацію

Даний розділ анкети містить головні відомості про організацію-респондента, контактну інформацію, дату та форму реєстрації, сектор діяльності НУО, види діяльності та категорії клієнтів.

Організаційний розвиток

У цій частині опитувальника збиралась інформація про мету створення організації, спрямування діяльності, досвід і практику стратегічного планування, структуру керівництва НУО, наявність і функції керівного органу, людські ресурси НУО, джерела фінансування та бюджет організації, системи фінансового менеджменту. Наведено основні джерела фінансування та зазначено, чи отримує НУО підтримку від державних структур чи бізнесу в грошовій або не грошовій формах.

Зовнішні зв'язки

Під час відповідей на запитання цього розділу респонденти надавали відомості про відносини організації з зовнішнім оточенням та основні характеристики співпраці з бізнес-структурами, державними структурами, громадськістю, засобами масової інформації, донорами та іншими НУО. Порівняно із попередніми роками, до анкети було внесено питання про характер співпраці із органами влади.

Програмна діяльність

Розділ присвячений питанням щодо розробки програм та послуг, підзвітності, етичних норм, обізнаності представників НУО щодо норм чинного законодавства.

Представництво та захист прав

Відповіді на запитання в цій частині анкети надають відомості про те, якою мірою неурядові організації представляють інтереси та захищають права своїх клієнтів або членів. Наведено розроблений індекс для визначення рівня спроможності НУО представляти інтереси та захищати права.

Існуючі потреби та необхідна допомога

Останній розділ анкети присвячений визначенню проблем українських НУО, а саме: внутрішнім проблемам організації, зовнішнім проблемам організації та необхідній допомозі.

1.3. Вибірка

Станом на кінець 2011 року в Україні нараховувалося 67696 громадських організацій та їхніх осередків та 12680 благодійних фондів (відповідно до офіційних даних Державної служби статистики України). Але активно діє не більше 3-4 тисяч (багато НУО щороку припиняють активну діяльність без формальних дій для припинення реєстрації як

юридичних осіб). У цьому дослідженні під терміном “активно діюча” мається на увазі організація, яка відповідає таким критеріям:

- ✓ є офіційно зареєстрованою;
- ✓ працює не менше 2-х років;
- ✓ має досвід виконання не менше 2-х програм чи проектів;
- ✓ має успішний досвід виконання проектів та відома в регіоні.

Генеральна сукупність складається з 3-4 тисяч активно діючих неурядових організацій. Вибірка в даному дослідженні склала 651 НУО. Проте, через формальні причини до опрацювання було допущено 637 анкет. Частина організацій (58%) склала НУО, що були опитані у 2002–2010 роках. Решта вибірки (42%) формувалась за принципом снігової кулі, тобто координатори-експерти на місцях відбирали респондентів, виходячи із заданих критеріїв. Таким чином дослідження можна вважати панельним.

До списків було внесено 690 НУО. Частину представників НУО, що були у списках респондентів, не опитано з наступних причин: НУО змінила контактну інформацію або припинила власну діяльність, у респондента не було часу заповнити анкету, респондент не повернув анкету, відмовлено без зазначення причин, інше. Гранична похибка вибірки становить 3.56 при довірчій імовірності 95%.

1.4 Організація дослідження

Основні етапи дослідження включали:

- ✓ оновлення опитувальника;
- ✓ відбір та підготовку координаторів у регіонах;
- ✓ проведення польового етапу (анкетування);
- ✓ контроль роботи координаторів, підготовку анкет до введення, введення даних та безпосередньо контроль введених даних;
- ✓ аналіз та підготовку звіту.

Розробка опитувальника

Інструментом дослідження є анкета. Базовою моделлю була анкета для визначення розвитку сектору НУО, що розроблена у 2002 р. на основі опитувальника 1998 року. У 2008 році до анкети внесено нові запитання до блоку запитань з організаційного розвитку та фінансових питань. У 2009 році до опитувальника було внесено нові запитання до розділів організаційний розвиток та програмна діяльність. Цього року до анкети було внесено запитання, які стосуються форми видання річного звіту та результатів кампанії громадського представництва. Остаточний варіант інструменту дослідження складався з таких розділів, як інформація про НУО, організаційний розвиток, зовнішні зв'язки, програмна діяльність організації, внутрішні та зовнішні перешкоди розвитку НУО, підзвітність, етичні норми, професіоналізм, законодавство, представлення інтересів.

Навчання координаторів

Мережа координаторів складається з представників Творчого центру ТЦК, інших неурядових організацій, що працюють в регіонах та обізнані з третім сектором у своїй області.

Координатор відповідав за збір даних в одній або двох областях. У польовому етапі дослідження брали участь 21 координатори. Інструктаж координаторів було проведено в травні 2012 року. Під час інструктажу регіональним координаторам було надано інформацію про мету та завдання опитування, механізм залучення НУО до заповнення анкети, механізм перевірки анкет.

Проведення польових робіт

Польовий етап дослідження почався 14 травня і закінчився 25 червня 2012 р. Завданням місцевих координаторів дослідження було опитати від 22 до 27 представників НУО в кожній з 24 областей, в АР Крим та місті Київ. Координатори отримували список НУО – учасників дослідження минулих років, перевіряли відповідність заданим критеріям вибірки, у разі потреби додавали нові організації, які відповідали критеріям учасників дослідження. Респондент самостійно заповнював анкету. В обов'язки координатора входило особисто передати опитувальник та роз'яснити правила його заповнення. Заповнений опитувальник респонденти особисто передавали регіональному координатору.

У 2012 році було отримано 651 заповнену анкету. Після перевірки якості заповнення до аналізу допущено 637 анкет.

Контроль роботи координаторів

Контроль роботи координаторів складався з таких процедур: контроль факту проведення опитування шляхом повторного контакту з респондентами; контроль якості заповнення анкет (відповідність організації вимогам дослідження, відсоток відповідей *не знаю*, повнота заповнення анкети) та аналізу. Виявлені анкети з значним відсотком відповіді *не знаю* або значною кількістю пропущених запитань йшли на доопрацювання або були не зараховані.

Кодування

Кодування і редагування опитувальників проходило таким чином: спочатку йшла реєстрація заповнених опитувальників та присвоєння унікального коду кожному з них, далі відбувалась перевірка правильності заповнення анкет (дотримання інструкцій для заповнення).

Введення інформації

Дані з опитувальників вводили 5 операторів, які пройшли попереднє навчання та отримали письмові інструкції щодо введення даних. Кожен оператор мав змогу консультиватись у разі потреби з фахівцем з інформаційних технологій. Масив вибірових даних був перевірений на правильність введення та відповідність первинній анкеті.

Аналіз даних

Дані були проаналізовані на базі програмного забезпечення для статистичної обробки інформації Excel та ОСА.

Підготовка звіту

Підготовку звіту здійснював Творчий центр ТЦК.

Під час написання звіту було поставлено мету представити дані, що описують рівень розвитку НУО України у 2011 році відповідно до основних принципів сталого розвитку та описати і проаналізувати тенденції розвитку третього сектору в Україні.

2. Учасники дослідження – НУО України

Наведені у розділі дані створюють загальний портрет досліджених НУО, відображаючи їх географічне розташування, дату та форму реєстрації, сектор та види діяльності, основних клієнтів, а також наявність електронної пошти та власного веб-сайту.

Об'єктом дослідження у 2012 році, як і в попередні роки, був сектор неурядових організацій України. Джерелом інформації були представники керівної ланки НУО, що володіють повною інформацією про діяльність організації. Вибірку дослідження 2002-2010 років повторюють 58% опитуваних. НУО, що не брали участь в жодному з досліджень 2002-2010 років, але відповідають характеристикам та критеріям організацій, що вибули з панельної вибірки, становлять 42%.

2.1 Географічний розподіл опитаних НУО

Кількість заповнених анкет з кожної регіональної одиниці наведено на Рисунку 2.1.1:

Рисунок 2.1.1

Географічний розподіл опитаних НУО, (N=637)

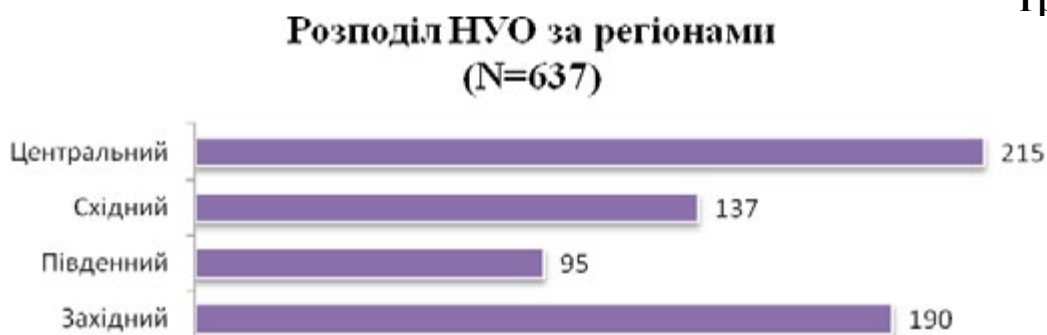

У ході польового етапу опитано 637 лідерів НУО в 26 географічних одиницях (24 області, республіка Крим, а також місто Київ).

Виходячи з припущення про географічну зумовленість розвитку НУО, яке базується на результатах аналогічних досліджень минулих років, та з метою дослідження регіональних тенденцій НУО були об'єднані у чотири групи, що представляють чотири умовні регіони України: Західний, Центральний, Південний та Східний. До Західного регіону увійшли НУО з таких областей, як Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька, Хмельницька. Східний регіон складається з НУО Харківської, Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської областей. Центральний регіон представлений організаціями Житомирської, Черкаської, Кіровоградської, Вінницької, Чернігівської, Сумської, Полтавської та Київської областей та міста Києва. До Південного регіону були віднесені НУО Херсонської, Миколаївської, Одеської областей та Автономної Республіки Крим.

Кількість організацій, про які були зібрані дані у 2012 році у кожному з чотирьох регіонів, відображена на Графіку 2.1.2.

Графік 2.1.2

2.2 Дата та форма реєстрації НУО

Форма реєстрації НУО

Відповідно до чинного законодавства України, неурядові організації можуть бути зареєстровані як громадські або благодійні організації (Закон України “Про об’єднання громадян”, 1992 рік; Закон України “Про благодійність та благодійні організації”, 1997 рік).

Графік 2.2.1 показує дані щодо форми реєстрації НУО — учасників опитування 2012 року.

Графік 2.2.1

Згідно з даними опитування 2012 року, переважна більшість опитаних НУО (що становить 88% або 564 організації) зареєстровані як громадські організації, і 12% (74 організації) — як благодійні.

Згідно з графіком 2.2.2 форма реєстрації НУО за період 2002-2012 років суттєво не змінилася. Порівняно з 2002 роком кількість благодійних організацій, що взяли участь в

опитуванні, зменшилася лише на 2% (2011 рік — 12%, 2002 рік — 13%), різниця незначуща на рівні 5%.

Графік 2.2.2.

Дата реєстрації НУО

Розподіл опитаних організацій за датою реєстрації у 2012 році не відрізняється від даних попередніх опитувань. Причини саме такого співвідношення у кількості зареєстрованих у кожен період організацій варто шукати у чинниках зовнішнього оточення, таких як законодавче регулювання діяльності НУО (а саме їх реєстрації), діяльності програм міжнародної технічної допомоги в Україні, та загальних тенденціях розвитку громадянського суспільства. У Графіку 2.2.3 наведений розподіл організацій, що взяли участь в опитуванні, за датою реєстрації.

Графік 2.2.3

Як показано на графіку 2.2.3, 1% опитаних організацій були зареєстровані до 1990 року; за період з 1991 по 1994 роки включно — 5%; 21% респондентів представляють організації, зареєстровані в період з 1995 по 1999 роки; 32% НУО почали свою діяльність в період з 2000 по 2004 роки, а 31% були зареєстровані в період з 2005 по 2009 роки, і 9% опитаних зареєстровано після 2009 року.

Висновок.

Розподіл реєстрації НУО за роками свідчить про те, що переважна більшість організацій були зареєстрована у проміжку між 2000 та 2009 роками. Це може свідчити про зростання громадської активності в даний період.

² Питання анкети №7

2.3 Основні сектори діяльності, види діяльності та клієнти НУО

Сектори діяльності НУО

Респонденти могли обрати до 3-х основних секторів, у яких працює їх організація, з 21 запропонованих. Також у випадку, коли в переліку не було сектору діяльності даної НУО, респонденти могли обрати відповідь «інше» та вказати, у якому саме секторі працює організація. На графіку 2.3.1 показана кількість організацій, що працюють у тому чи іншому секторі.

Найбільш популярними секторами діяльності серед опитаних НУО у 2011 році є діти і молодь, права людини, громадянська освіта та вирішення соціальних питань.

Графік 2.3.1

Сектори діяльності НУО, 2011 рік³, (N=637)

Майже половина респондентів позначила сектор *діти і молодь* як один з трьох основних секторів своєї діяльності (43%). Наступними за вагомістю є сектори *права людини* (28%) та *громадянська освіта* (26%). У секторі *вирішення соціальних питань* працює 25% опитаних у 2011 році представників НУО.

³ Питання анкети №9

Графік 2.3.2 демонструє найбільш популярні сектори діяльності НУО в період з 2003 по 2011 роки, які незмінні протягом останніх дев'ять років. Найбільш поширеними видами діяльності серед НУО є діти та молодь; громадянська освіта; права людини та вирішення соціальних питань. Аналізуючи дані графіку 2.3.2. можна дійти до висновку, що протягом 2003-2011 років зменшилася кількість організацій, які працюють у секторах вирішення соціальних питань (25% у 2011 році, 36% у 2003 році⁴); прав людини (28% у 2011 році, 31% у 2003 році⁵). Разом з тим, порівняно з 2010 роком, у 2011 році суттєво зросла кількість організацій, які працюють над розвитком сектору НУО (19% респондентів у 2011 році, 13% респондентів у 2010 році⁶).

Висновок.

Аналізуючи дані дослідження, можна зробити висновок, що найбільш популярні сектори діяльності НУО є незмінними протягом останніх дев'яти років. Разом з тим за роки проведення дослідження суттєво зменшилася кількість НУО, які працюють в секторі вирішення соціальних питань та права людини. Найбільш поширеними видами діяльності серед НУО є діти та молодь, громадянська освіта, права людини та вирішення соціальних питань. Порівняно з попереднім роком стало популярнішим займатися розвитком сектору НУО, втім цей сектор діяльності наразі залишається найменш популярним серед опитаних.

Види діяльності НУО

Важливою характеристикою НУО є види діяльності організації. Респонденти могли обрати зі списку до трьох основних видів діяльності або обрати відповідь «інше», зазначаючи власний вид діяльності.

Графік 2.3.3 та 2.3.2. наочно ілюструє різні види діяльності організацій які брали участь у дослідженні

Найбільш поширеними видами діяльності у 2011 році серед респондентів є тренінги та консультування, захист інтересів та їх лобювання та поширення інформації.

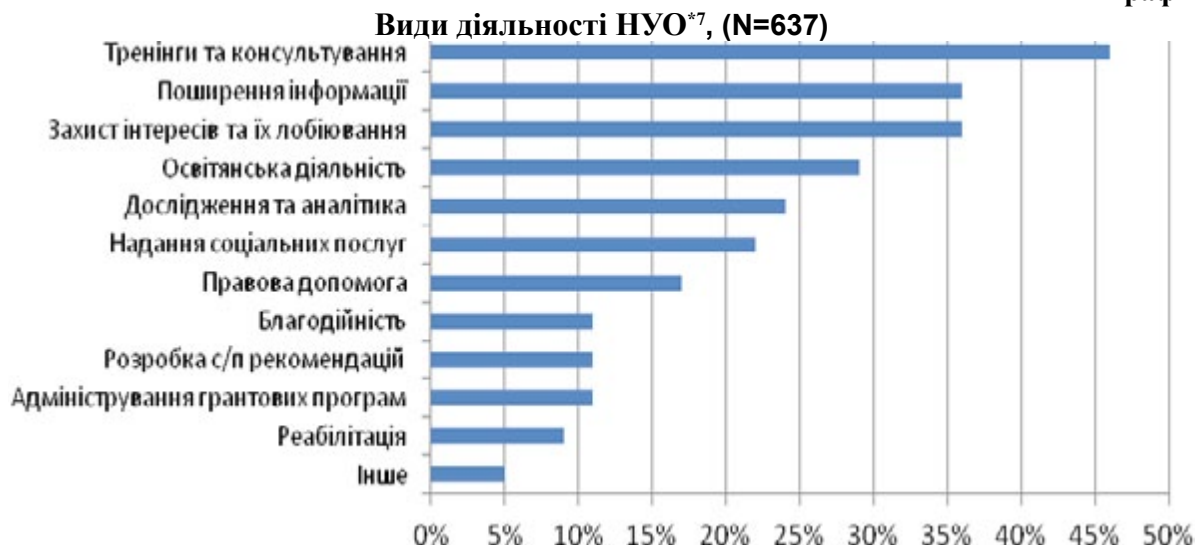
⁴ Різниця значуща на рівні 1%.

⁵ Різниця значуща на рівні 1%.

⁶ Різниця значуща на рівні 1%.

нях у 2002-2011 роках. Респонденти обирали із запропонованого списку до трьох альтернатив, і у переважній більшості випадків зазначили, що їх організації практикують декілька видів діяльності.

Графік 2.3.3

Найбільш поширеними видами діяльності серед респондентів у 2011 році є *тренінги та консультування*, який обрали 46% респондентів (37% опитаних НУО у 2010 році (різниця значуща на рівні 1%), 41% опитаних НУО у 2003 році, (різниця значуща на рівні 1%), *захист інтересів та їх лобювання*, який обрали 36% респондентів у 2011 та 2010 рр., 41% у 2009 році (різниця значуща на рівні 1%), 26% респондентів у 2007 р. та *поширення інформації*, який обрали 36% опитаних НУО у 2011-2009 рр.

Варто відзначити, що протягом 2003-2011 років суттєво збільшилася кількість організацій, які надають *тренерські та консультаційні послуги* (з 41% у 2003 році до 46% у 2011 році).

Організації інформують, навчають і залучають громадян до визначення та вирішення питань, важливих для широкої громадськості. Це підтверджується високим відсотком організацій, що займаються *поширенням інформації* (36% у 2011-2009 рр., 8% — 2007 р., 35% — у 2006 р., 38% — у 2005 р., 39% — у 2004 р., 38% НУО — у 2003р.). Також організації активно займаються *освітня діяльністю* — 29% у 2011 та 2010 рр.; хоча порівняно з результатами дослідження 2009 року цей показник знизився на 3%, (32% у 2009 році), а у 2007 році освітня діяльністю займалася найбільша кількість НУО за період з 2002 по 2011 роки (49% респондентів). Слід звернути увагу на різку зміну видів діяльності опитаних НУО в 2007 році. Результати по основним видам діяльності суттєво відрізняються від попередніх та наступних років. Останнє можна пояснити різким збільшенням кількості зареєстрованих НУО після 2005 року та пошуком новими організаціями свого виду діяльності.

Нижче наведено результати аналізу тенденцій зв'язків між секторами та видами діяльності неурядових організацій. Таким чином, отримано відповідь на питання, які види діяльності частіше всього практикують організації кожної з п'яти основних сфер діяльності, окреслених вище.

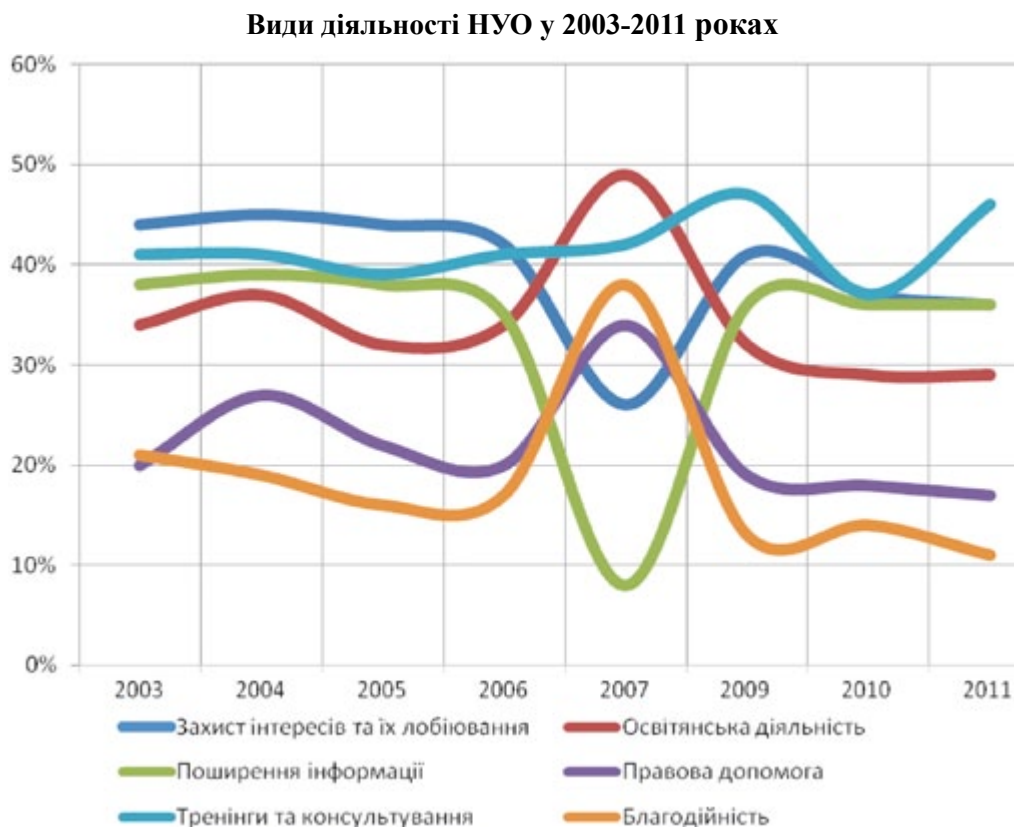
Більшість НУО, що працюють у сфері діти та молодь, так само, як і *громадська освіта*, зосереджуються на освітній діяльності, проведенні тренінгів та консультацій, поширенні інформації, а також на захисті інтересів та їхньому лобюванні.

⁷ Питання анкети № 10

НУО, що працюють у секторі *права людини*, зазвичай захищають інтереси та лобіюють їх, надають правову допомогу та проводять тренінги і консультації.

НУО, що працюють у секторі *вирішення соціальних питань*, зосереджуються на наданні соціальних послуг, захисті інтересів, тренінгах та консультаціях та поширенні інформації.

Графік 2.3.4.

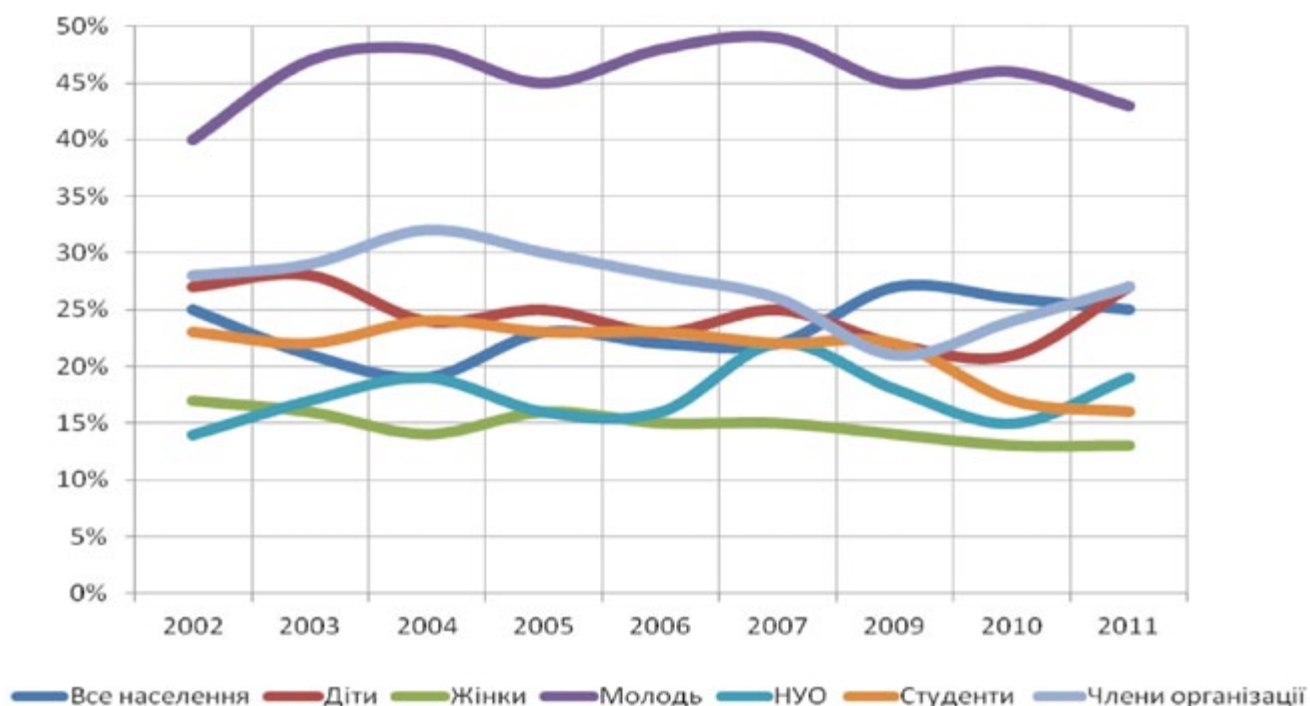
Висновок.

Аналізуючи дані дослідження, можна зробити висновок, що в основному, значних змін у видах діяльності НУО протягом 2003-2011 рр. не відбулося. Протягом дев'яти років найпопулярнішими видами діяльності залишаються *тренінги та консультування, поширення інформації, захист інтересів та їх лобіювання та поширення інформації*. Проте, порівняно з даними 2010 року, у 2011 році значуще підвищилася кількість НУО, які надають *тренерські та консультативні послуги*.

Клієнти НУО

Респонденти визначали клієнтів НУО так само, як і сектори та види діяльності, обираючи до трьох альтернатив. Серед груп, що представляють клієнтів НУО, найбільш значною є *молодь* (43% респондентів). Наступними за популярністю є такі категорії як *діти* (27%), *члени організації* (27%), *все населення* (25%) та *НУО* (19%).

На графіку 2.3.5 видно розподіл НУО, які опікуються тією чи іншою групою клієнтів протягом 2002- 2011 років.

Основні клієнти НУО у 2002-2011 роках⁸, (N=637)

У 2011 році порівняно з результатами дослідження 2010 року збільшилася кількість НУО, основними клієнтами яких є діти (27% респондентів у 2011 році, 21% у 2010 році⁹), члени організації (2011 рік — 27%, 2010 рік — 24% опитаних НУО), НУО (2011 рік — 19%, 2010 рік — 14% опитаних НУО). Проте, зменшилася кількість організацій основними клієнтами яких є молодь (2011 рік — 43%, 2010 рік — 46% опитаних НУО).

Основною групою НУО, які працюють в секторі діти та молодь є молодь, студенти та діти. Для організацій, які працюють у секторі права людини найбільшими групами клієнтів є все населення, молодь, члени організації та інваліди. Молодь, все населення, НУО та діти є найбільшими групами клієнтів для організацій, що працюють в секторі громадянська освіта. Для респондентів, що працюють в секторі вирішення соціальних питань основними групами клієнтів є молодь, інваліди та діти. Молодь, члени організації, державні службовці та все населення є основною групою клієнтів для НУО, що працюють в секторі політика, законодавство та держава.

Порівнюючи результати дослідження 2002 та 2011 років, можна зробити висновок, що протягом 2002-2011 років клієнти опитаних НУО суттєво не змінилися і кількість різних груп клієнтів коливається в межах 5%.

Висновок.

Найбільш значною групою клієнтів для опитаних НУО є молодь, діти, члени організації, все населення та НУО. Протягом 2003-2011 років основні групи клієнтів суттєво не змінилися.

⁸ Питання анкети №11

⁹ Різниця значуща на рівні 1%.

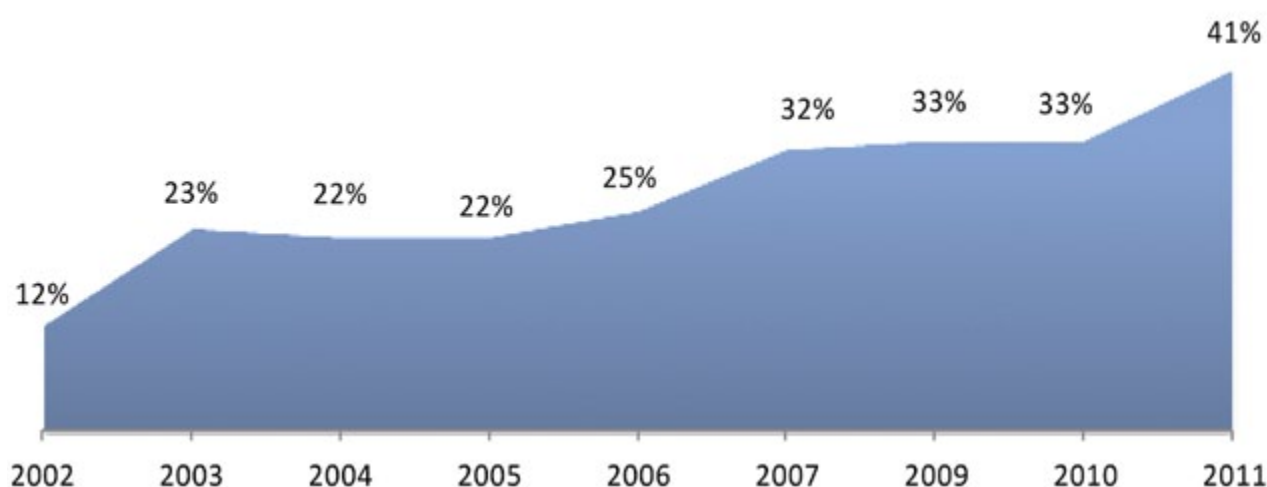
2.4 Наявність власного веб-сайту НУО та реєстрація в соціальних мережах.

Аналіз інтернет-ресурсів, що створюються та підтримуються НУО, показує зростання кількості НУО, що мають власний веб-ресурс. У 2002 році лише 12% НУО вказали адреси своїх веб-сайтів, у 2006 році таких організацій було 25%, у 2007 році – 32%, у 2009 та у 2010 роках 33% НУО, а у 2011 році 41%¹⁰ заявили, що мають власний веб-сайт.

Відповідно до результатів дослідження, найбільше опитаних організацій зареєстровані у facebook (32%) та значно менше в twitter (6%). 27% респондентів обрали варіант «інше», найбільш поширеними відповідями у даній категорії були «Вконтакте, YouTube, Живі журнали» тощо.

Графік 2.4.1.

Наявність веб-сайтів у НУО, (N=637)

Висновок.

Протягом останніх десяти років спостерігається суттєве зростання кількості НУО, що мають власний веб-сайт. Втім, практика показує, що під власним сайтом респонденти деколи мають на увазі сторінку чи профіль на одному з порталів, присвячених НУО, блог чи обліковий запис у соціальній мережі. Протягом останніх років спостерігається активізація НУО в соціальних мережах.

¹⁰ Різниця значуща на рівні 1%.

Частина II

Результати дослідження відповідно до моделі життєздатного розвитку

Друга частина даної публікації складається з трьох розділів відповідно до трьох складових моделі життєздатного розвитку неурядових організацій, а саме: результатів аналізу внутрішньої спроможності неурядових організацій, результатів аналізу зовнішніх зв'язків, а також результатів аналізу програмної діяльності НУО. У першому розділі описані дані отримані щодо мети створення та місії організації, стратегічного планування, лідерства і систем менеджменту в організації, людських і матеріальних ресурсів, роботи з волонтерами та членства в організації, джерел фінансування та стратегій його залучення. Другий розділ презентує результати дослідження щодо співпраці неурядових організацій з державними структурами, бізнесом, донорами, громадськістю, ЗМІ та іншими неурядовими організаціями. Третій розділ даної частини присвячений програмній діяльності неурядових організацій, а саме: наданню послуг і розробці програм, звітуванню, участі НУО в партнерствах та коаліціях, етичним нормам, прозорості і відкритості НУО, а також законодавчим аспектам.

Результати дослідження 2011 року були порівнянні з даними за 2002-2010 роки з метою виявлення тенденцій у розвитку організаційної спроможності неурядових організацій протягом 2002-2011 років.

Модель життєздатного розвитку НУО INTRAC

Згідно з даною моделлю три ключові чинники визначають здатність НУО до стійкого розвитку і впливають на рівень розвитку будь-якої організації:

1. Складові організаційної спроможності НУО, або внутрішньої спроможності організації “бути”:

- ✓ Самовизначення організації (наявність місії, бачення та розробленої стратегії).
 - Наскільки організація є легітимною, що включає юридичну та соціальну легітимність
- ✓ Чи є організація відповідальною перед засновниками.
 - Чи має організація відповідні структури, які складаються з систем планування та фінансового менеджменту, моніторингу й оцінки, робота з персоналом та волонтерами, адміністративне управління організацією).
- ✓ Якою є система фінансового менеджменту.
 - Чи проходила організація аудит.
 - Чи має організація план залучення фінансування.
 - Чи готує організація річний звіт.
 - Чи налагоджена система внутрішньої документації.
 - Якою є структура організації.
- ✓ Якою є структура керівних органів організації та чи визначено та прописано обов’язки керівних органів.
 - Якою є процедура прийняття рішень в організації та хто залучений до процесу прийняття рішень.
 - Якою є організаційна культура в організації.
 - Хто є лідером в організації.
- ✓ Якими є ресурси організації: людські, фінансові, матеріально-технічні.

2. Складові зовнішніх зв’язків організації або спроможність організації “співіснувати”:

- Якими є стосунки з донорами, іншими НУО, державою, бізнесом, ЗМІ, громадськістю.
- ✓ Як організація бере участь у стратегічних альянсах, коаліціях, мережах.
 - Чи співпрацює НУО з клієнтами організації.
 - Чи зберігає організація незалежність і чи має стратегію виходу зі складних ситуацій.

3. Складові програмної діяльності організації або спроможність організації “працювати та впливати”:

- Чи впливає організація на життя людей (мікрорівень).
- Чи покращує організація життя та зміцнює громади.
- Чи проводить організація виявлення та захист інтересів своїх клієнтів.
- Чи впливає організація на формування політики держави (макрорівень) .
- Як і перед ким звітується НУО про свою діяльність.
- Яким є рівень прозорості та відкритості НУО.
- Чи володіє організація знанням законів, які регулюють діяльність НУО.

3. Внутрішня спроможність організації, або спроможність організації «бути»

У цьому розділі представлені результати аналізу внутрішньої спроможності організацій третього сектору, зробленого на основі даних дослідження неурядових організацій України 2011 року, а також аналізом тенденцій у розвитку внутрішньої спроможності НУО протягом 2002-2011 років.

3.1 Мета створення та місія НУО

Самовизначення організації є одним із визначальних компонентів внутрішньої спроможності організації та основою для програмної діяльності. Мета створення організації та її місія є одними з базових характеристик організації. Респондентам ставили запитання про мету створення їхньої організації. Отримані дані свідчать, що головними причинами створення НУО їх керівники назвали *можливість вплинути на розвиток суспільства* (72%) та *бажання допомогти іншим* (64%). *Допомога членам організації* була зазначена 36% респондентів, *самореалізація засновників* була зазначена 34% респондентів, тоді як *можливість отримання фінансування та обставини, що склалися* обрали лише 18% та 11% респондентів відповідно. Відповідно до даних, отриманих під час дослідження у 2011 році за панельною вибіркою, в основному суттєвих змін у відповідях респондентів щодо причин створення НУО протягом останніх десяти років не відбулося. Виключення складає варіант *самореалізація засновників*, з 2007 року по 2011 рік кількість НУО, які обрали цю відповідь зменшилася на 7% (2002 рік — 41%, 2004 рік — 40%, 2005 рік — 37%, 2006 рік — 36%, 2007 рік — 40%, 2009 рік — 34%, 2010 рік — 33%, 2011 — 34%) — різниця значуща на рівні 1%. Протягом 2002-2011 років збільшилася кількість організацій, які обрали варіант відповіді *допомога членам організації* (2011 рік — 36%, 2002 рік — 32%, різниця значуща на рівні 1%).

Повний розподіл відповідей респондентів у дослідженні 2011 року щодо причин створення організацій відображений на графіку 3.1.1.

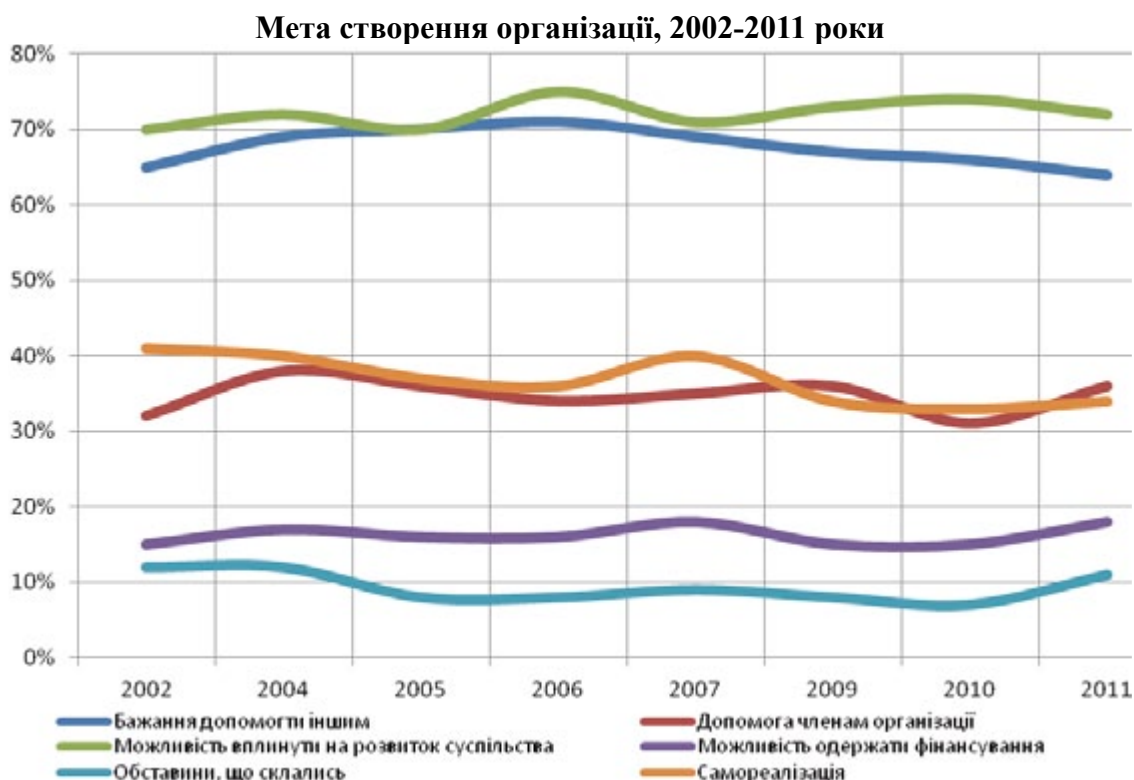
Графік 3.1.1

¹¹ Питання анкети №12

Порівняння по рокам мети створення організації наведено на графіку 3.1.2.

Графік 3.1.2

Місія НУО

Більшість НУО (79%), опитаних у 2011 році, мають написану місію, яка визначає мету діяльності організації (79% у 2010 році, 78% у 2009 році, 86% у 2006 році, 83% у 2005 році, 87% у 2004 році та 89% у 2002 та 2003р.). Статистичний аналіз показників досліджуваних років підтверджує зменшення кількості організацій, що мають сформульовану місію (різниця значуща на рівні 1%).

79% опитаних НУО мають написану місію. В той же час, протягом останніх десяти років спостерігається тенденція щодо зменшення кількості НУО, які мають написану місію (89% у 2020 році).

Висновок.

Отримані дані свідчать про те, що НУО створюються для представлення інтересів громадськості, оскільки основними цілями створення організації були такі: *можливість вплинути на розвиток суспільства та бажання допомогти іншим*. Ці альтернативи обрало вдвічі більше лідерів НУО, ніж *самореалізацію засновників чи допомогу членам організації*. В той же час, незначна кількість респондентів визнали, що метою створення організації була *можливість одержати фінансування або незалежні обставини*. Протягом останніх десяти років спостерігається тенденція щодо зменшення частки НУО, які мають написану місію своєї діяльності.

3.2 Стратегічне планування

Стратегічне планування є невід'ємною складовою життєздатності організації та проявом її зусиль, скерованих на розвиток власної спроможності, здатності передбачати нові можливості та загрози. У 2011 році 54% респондентів зазначили, що вони мають стратегічний план.

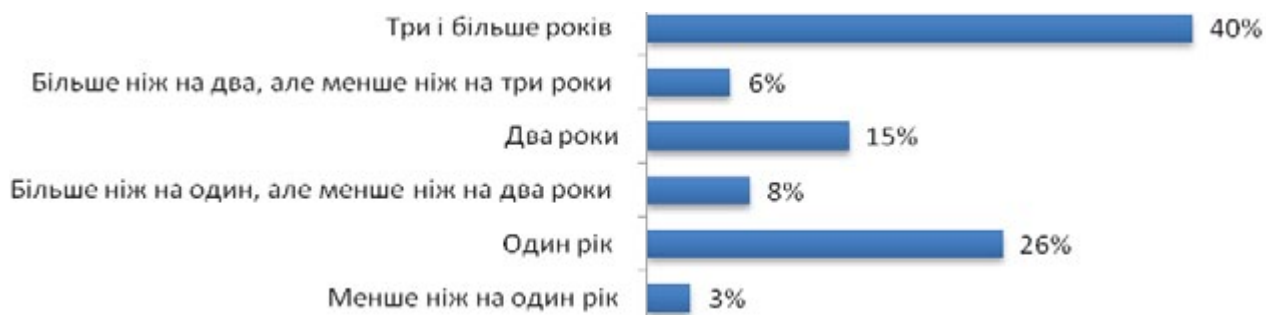
Лише половина респондентів (54%) мають стратегічний план.

Проаналізувавши дані досліджень минулих років, можна виявити тенденцію до зменшення кількості організацій, що мають написаний стратегічний план. Такий план у 2002 році мали 75% організацій, і поступово відсоток зменшився до 61%¹² у 2005 році, у 2006 році зріс до 68%, а у 2007 році знизився до 59%, залишився без змін у 2009 році та зменшився до 55% у 2010 році¹³. У 2011 році кількість організацій, що мають стратегічний план знизилася до 54%.

Згідно з даними опитування 2011 року щодо терміну дії стратегічного плану (див. графік 3.2.1) 40% опитаних організацій мають плани на 3 і більше років, це на 9% більше ніж у 2010 році¹⁴. Станом на 2011 рік 26% респондентів мають стратегічний план на 1 рік, 15% опитаних НУО мають стратегічний план на 2 роки, 8% опитаних організацій мають стратегічний план більш ніж на 1, але менше ніж на 2 роки, та близько 6% організацій мають плани більше ніж на 2, але менше ніж на 3 роки, 3% респондентів мають стратегічний план менше ніж на 1 рік.

Графік 3.2.1

Термін, на який розрахований стратегічний план¹⁵, (N=637)

Аналізуючи дані графіку 3.2.2. можна виявити, що протягом 2004-2011 років значно зросла частка НУО, що мають стратегічний план більше ніж на три роки (40% у 2011 році, 13% у 2004 році¹⁶).

¹² різниця значуща на рівні 5%.

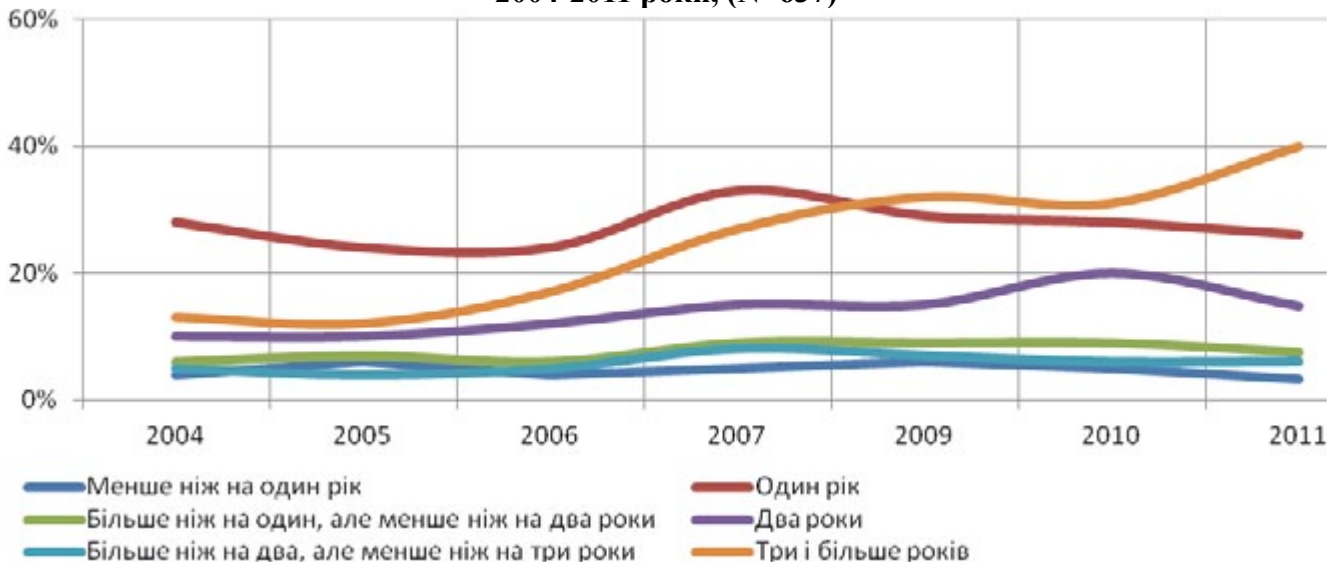
¹³ різниця незначуща на рівні 1%.

¹⁴ різниця значуща на рівні 1%.

¹⁵ Питання анкети №15

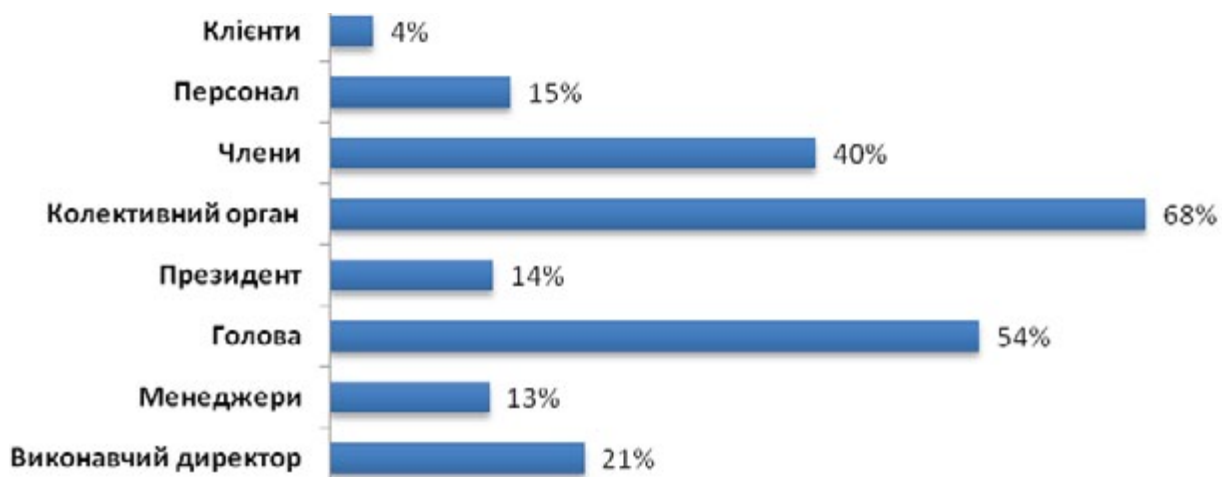
¹⁶ різниця значуща на рівні 1%.

**Термін, на який розрахований стратегічний план,
2004-2011 роки, (N=637)**

Хто зазвичай розробляє стратегічний план організації — видно з графіку 3.2.3.

**Особи та органи, що займаються розробкою
стратегічного плану НУО¹⁷, (N=637)**

Особи та органи, що залучені до розробки стратегічного плану, визначені тільки для тих організацій, які мають такий план (54% опитаних НУО).

Колективний керівний орган на чолі з головою уособлює «законодавчу» владу в НУО, і високий відсоток їх залучення до розробки стратегічного плану є цілком передбачуваним. Аналіз цього питання дещо ускладнюється особливостями структури НУО. У більшості неурядових організацій України такі посади, як президент, виконавчий директор, голова, означають найвищу керівну посаду, але мають різну назву. Дуже часто ці посади є сумісними і їх обіймає одна людина. Тому, керівник організації, чи то президент, чи то голова, чи то виконавчий директор, залучений до стратегічного планування у 89% опитаних організацій з тих, які мають план. Те, що сума відсотків усіх альтернатив перевищує сто, означає, що до стратегічного планування залучені як керівник організації, так і персонал,

¹⁷ Питання анкети №16

клієнти та/або керівний орган. Це важливо, оскільки одноосібне планування є недостатнім для розробки стратегічного плану, адекватного внутрішній спроможності організації.

Згідно з даними, 66% опитаних організації, які розробляють стратегічний план, оновлюють його принаймні раз на два роки. Це свідчить про те, що план не завжди є робочим документом, а часто існує окремо від діяльності організації. Із запропонованого списку осіб, відповідальних за оновлення стратегічного плану, респонденти вибрали всіх тих, хто бере участь у його розробці.

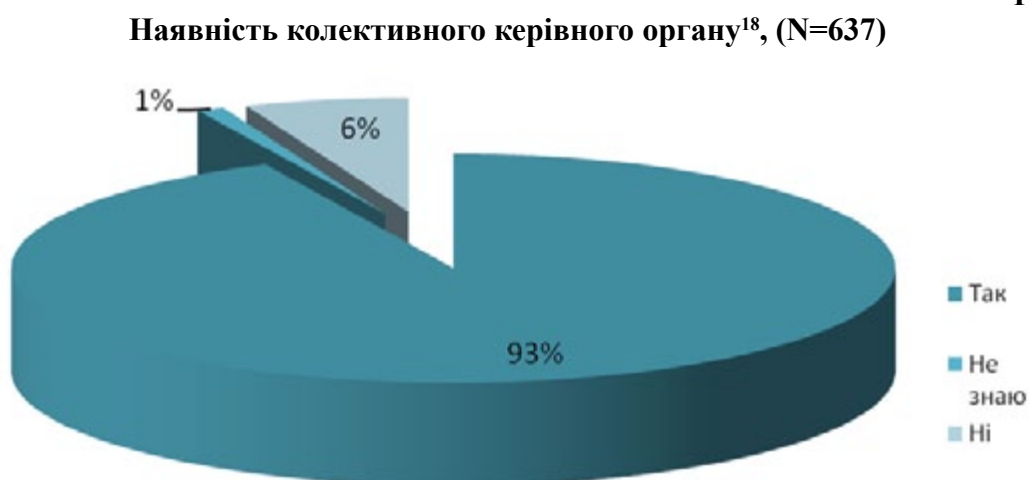
Висновок.

Отримані дані свідчать про те, що лише половина опитаних організацій мають стратегічний план. Протягом останніх десяти років спостерігається тенденція із зменшення частки НУО, що мають стратегічний план. Більшість НУО мають стратегічний план на три і більше років. В більшості організацій стратегічний план розробляє колективний керівний орган, голова або члени організації.

3.3 Керівні органи та лідерство

Колективний керівний орган мають 93% НУО, представники яких були опитані у 2011 році (див. графік 3.3.1). Цей показник коливається з року в рік на декілька відсотків. У 2010 році цей показник становив 89% (різниця показників є значущою на рівні 1%).

Графік 3.3.1

Розподіл за типами колективного керівного органу в 93% НУО, які мають такий орган, виглядає таким чином: більшість організацій-респондентів (72%) мають правління, тоді як третина організацій (28%) — різного типу ради (дорадчі ради, наглядові ради, ради директорів, наукові ради, ради товариства тощо). Відповідно до вимог законодавства основним керівним органом об'єднань громадян є Загальні збори членів, але в перерві між засіданнями Загальних зборів функції керівних органів виконують інші керівні органи (Правління, Наглядова рада, Рада директорів тощо).

Колективний керівний орган мають 93% опитаних.

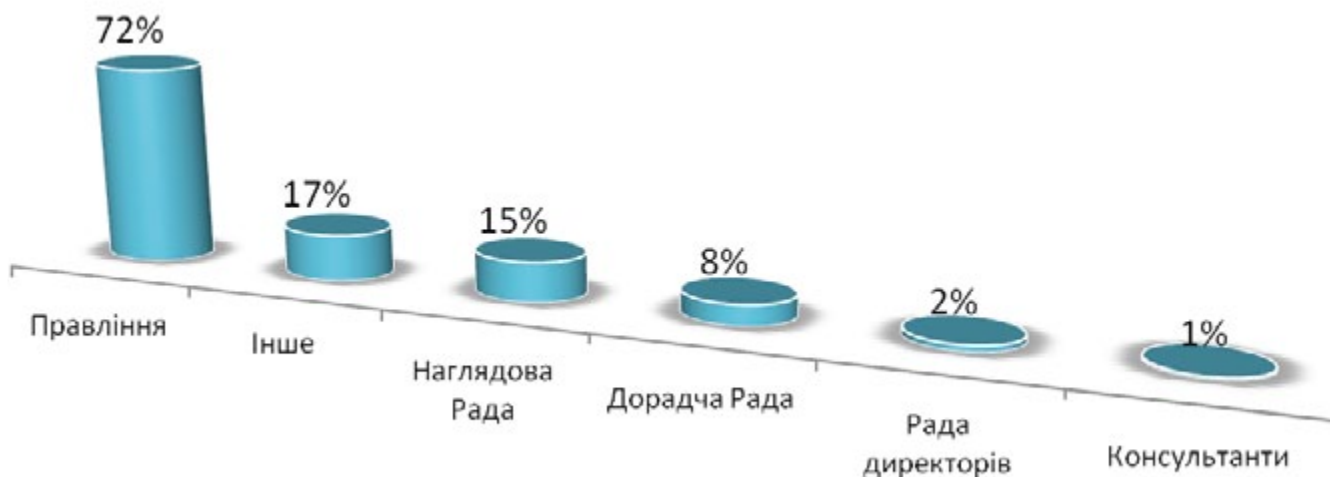
¹⁸ Питання анкети №21

17% НУО обрали варіант відповіді *інше*, зазначивши такі види: ради різних типів, збори членів, президія.

Разом з тим треба зазначити, що є такі НУО, які обрали відповідь *консультанти* (1% опитаних НУО) та *дорадчі ради* (8% опитаних НУО). Обране є не керівними, а дорадчими органами НУО.

Графік 3.3.2

Тип колективного керівного органу НУО¹⁹, (N=637)

90% опитаних НУО, які мають колективний керівний орган, мають і письмовий документ, що визначає функції та обов'язки колективного керівного органу (як правило, Статут організації). У 97% опитаних НУО організацій виконавчий директор відвідує зустрічі колективного керівного органу.

У 83% респондентів принаймні один раз відбувалися вибори членів колективного керівного органу з того часу, як він був сформований (у 2010 — 80%, у 2009 — 80%, у 2006 році — 78%, 70% за результатами 2003 року, у 76% — у 2004 році та у 73% — у 2005²⁰ році).

Висновок.

Результати дослідження показали, що переважна більшість неурядових організацій мають колективний керівний орган. Найбільш популярною формою колективного органу є Правління. 90% респондентів, які мають колективний керівний орган мають і письмовий документ, що регламентує його діяльність.

3.4 Людські ресурси НУО

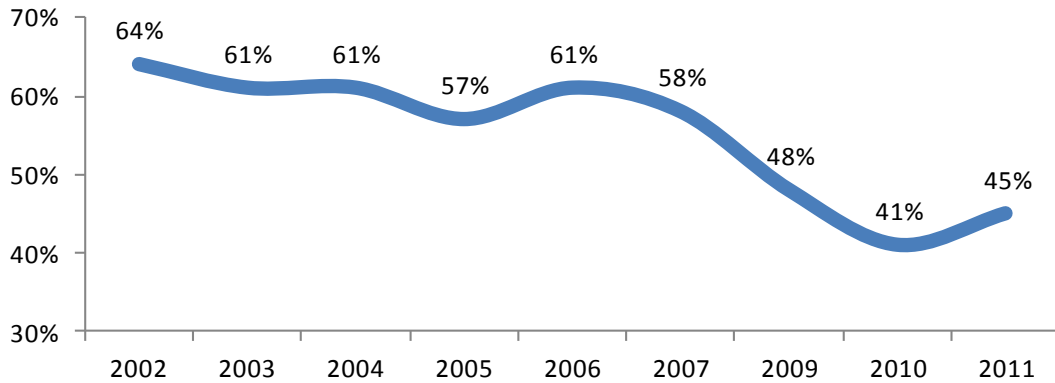
У 2011 році 45% респондентів зазначили, що їх організації мають постійний оплачуваний персонал. Даний показник зріс порівняно із 2010 роком (41%), але є меншим порівняно з попередніми роками (у 2009 році — 48%²¹, у 2007 — 58%, у 2006 році — 61%, у 2005 році — 57%, у 2002 році — 64%). Аналізуючи дані графіка 3.4.1., можна побачити тенденцію до зменшення кількості постійного персоналу в НУО.

¹⁹ Питання анкети № 22

²⁰ різниця значуща на рівні 5%

²¹ різниця значуща на рівні 1%

Кількість постійного персоналу в НУО, (N=637)

У середньому організація має 4 постійних співробітники.

У середньому організація має 4 постійних співробітники. Цей показник є вищим ніж у 2010 році (3 співробітника) та тотожним 2009-2006 рокам. Найбільше постійних співробітників організації мали у 2005 році (5 постійних співробітників, різниця незначуща на рівні 5%). В середньому в громадській організації працює 3 постійних працівника, а в благодійному фонді працює 6 постійних працівників.

Щодо форм працевлаштування в НУО, то 24% організацій (25% у 2010 році, 26% у 2009 році) мають постійний персонал, у 21% НУО (19% у 2010 році, 24% у 2009 році) персонал працює за контрактом, 14% респондентів (15% у 2010 та 2009 роках) працює за сумісництвом, 3% респондентів (4% в 2010 році, 1% в 2009 році) працює погодинно, 14% організацій (також 14% в 2010 році та 17% в 2009 році) наймають персонал для виконання разових робіт. Аналізуючи дані про форми працевлаштування персоналу НУО можна побачити, що суттєвих змін не відбулося; спостерігається коливання у даних показниках у межах 2–4% з року в рік.

Середня заробітна плата опитаних НУО у 2011 році коливається від 971 до 2486 гривень на місяць. Для порівняння — середній розмір зарплати службовця в галузі соціальної допомоги у 2009 році становив 1778 гривень за місяць (за даними Державного комітету статистики України²²).

У 77% опитаних організацій є розроблені в письмовій формі функціональні обов'язки персоналу, 62% організацій мають прописані внутрішні адміністративні правила і процедури.

Лише 24% організацій з тих, що мають прописані адміністративні правила та процедури, оновлювали їх протягом останнього року. У 57% опитаних НУО адміністративні правила та процедури розробляє керівник організації, у 44% — колективний керівний орган, у 17% — члени організації, у 5% — менеджери та у 5% — персонал.

Досить часто до розробки адміністративних правил та процедур долучаються колективний керівний орган та члени НУО. Що свідчить про те, що менеджмент в організаціях відбувається із залученням всіх зацікавлених і тих, на кого він поширений.

65% організацій, що взяли участь у дослідженні, заохочують професійний розвиток персоналу шляхом виділення коштів на відвідання персоналом конференцій, круглих столів або освітніх та тренінгових курсів.

²² <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Висновок.

В 2011 році збільшилася частка НУО, що мають постійних працівників. Проте, у порівнянні із даними 2002-2008 років, кількість постійних працівників є суттєво меншою. Також у 2011 році зменшилася кількість постійних працівників НУО. В інших показниках суттєвих змін, що стосуються людських ресурсів НУО не відбулося.

3.5 Членство в НУО

82% організацій-респондентів є членськими: 27% із них налічує від 11 до 30 членів, більше 100 членів має 25% неурядових організацій. Графік 3.5.1 відображає розподіл кількості членів НУО.

82% опитаних НУО є членськими

Графік 3.5.1²³

36% опитаних у 2010 році (48% у 2010 році²⁴) повідомили, що кількість членів у їхній організації збільшилась порівняно з попереднім роком, 39% організацій зазначили, що кількість членів залишилась такою самою, та 9% опитаних заявили про зменшення кількості членів.

У 26% опитаних організацій головним методом залучення нових членів була власна ініціатива нових членів, а також особисті контакти членів НУО (про це заявило 24% респондентів). Разом з тим 13% респондентів проводили спеціальні акції, а 9% респондентів залучили нових прихильників через співробітників. Оголошення та поширення інформації через засоби масової інформації зумовило збільшення кількості членів лише в 9% неурядових організацій.

Висновок.

Відповіді лідерів неурядових організацій у дослідженні 2011 року свідчать, що, порівняно з 2002-2010 роками, кількість членських організацій та методи їх залучення суттєво не змінилися. Проте, порівняно із минулим роком суттєво зменшилася кількість НУО у яких зросло членство порівняно з минулим роком.

²³ Питання анкети № 366

²⁴ Різниця значуща на рівні 1%

3.6 Робота з волонтерами

За результатами дослідження 2012 року, в 2011 році з волонтерами працюють 69% опитаних організацій (даний показник є найнижчим за останні десяти років). У середньому в неурядовій організації працює 50 волонтерів. Таке велика середня кількість спричинена тим, що деякі організації мають велику кількість волонтерів, і це, у свою чергу, впливає на середній показник по сектору. Якщо при підрахунку середнього значення, відкинути респондентів, що мають більше 50 волонтерів, то отримаємо 5 волонтерів в громадській організації та 9 волонтерів в благодійному фонді. В середньому волонтер віддає роботі в організації 6 годин робочого часу на тиждень. У 2011 році середня кількість годин на тиждень, протягом яких волонтери працюють в організації, збільшилась у 35% організацій, залишилась такою самою у 64% НУО та зменшилась у 16% опитаних організацій.

Волонтер (від фр. *volonte* — бажання, воля) — особистість, яка добровільно і безкорисливо бере участь у реалізації відповідних громадських ініціатив та починань (соціальна робота, культурно-просвітницька діяльність тощо).

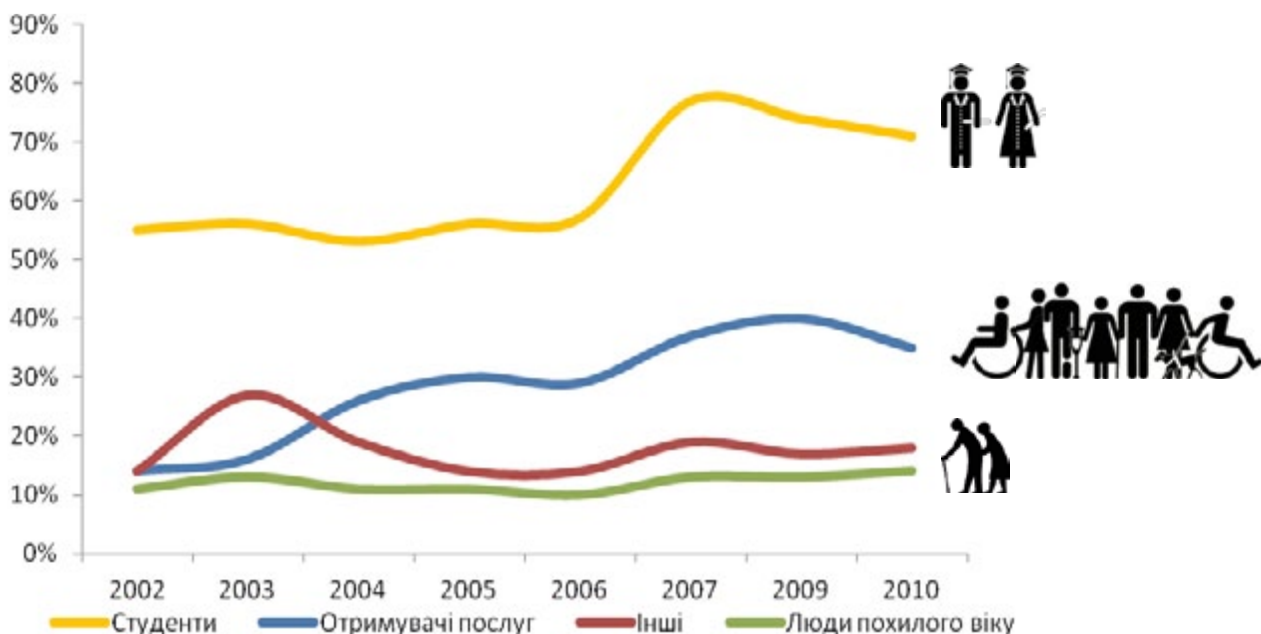
69% опитаних НУО працюють з волонтерами.

Проте, якщо кількість волонтерів у 46% опитаних організацій за останній рік залишилась такою самою, то у 35% опитаних НУО збільшилась (у 2010 році — 39%²⁵), а у 16% НУО кількість волонтерів протягом останнього року зменшилась (у 2010 році також 16%).

Графік 3.6.1 відображає соціальний портрет волонтерів у НУО, які брали участь в опитуванні протягом 2002-2011 років. Результати аналізу дослідження 2011 року показують, що у більшості НУО волонтерами є студенти (73%). У третини організацій волонтерами є отримувачі послуг (34%), безробітні (16%), люди похилого віку (11%), домогосподарки (8%).

Графік 3.6.1

Особи, що є волонтерами НУО, 2002-2011 роки, (N=637)

²⁵ Різниця значуща на рівні 1%

Протягом останніх десяти років спостерігається збільшення кількості НУО, які залучають отримувачів послуг до волонтерства. Так у 2002 році лише 14% респондентів залучали отримувачів послуг до волонтерства проти 34% у 2011 році²⁶. Слід вказати, що порівняно з 2009 роком кількість НУО, що залучає отримувачів послуг, як волонтерів скоротився у 2011 році на 6%²⁷ (34% у 2011 році і 40% у 2009 році). Порівняно з результатами дослідження 2002 року, у 2011 році значно зріс відсоток залучення студентів до волонтерства. Проте, даний показник суттєво зменшився порівняно з 2007 роком (73% — 2011 рік, 77% — 2007 рік²⁸). Можна зробити припущення, що збільшення рівня залучення молоді протягом 2002-2010 років пов'язано із підвищенням рівня громадської активності у молодіжному середовищі, збільшення рівня безробіття, вищої конкуренції на ринку.

У 2011 році було досліджено питання винагороди волонтерів за їхню роботу. Результати опитування показали, що 65% респондентів надають волонтерам винагороду за їх роботу. У більшості цих НУО (60%) — це можливість отримання знань, у 51% — отримати інформаційну допомогу, у 24% — мати кар'єрне зростання. Для 11% НУО — це можливість підтримати волонтерів матеріально, а для 5% опитаних НУО — це можливість підтримати волонтерів фінансово.

Висновок.

69% опитаних організацій працюють з волонтерами. Порівнюючи дані за 2002-2010 роки, можна вказати на поступове зменшення кількості організацій, що співпрацюють з волонтерами. Найчастіше волонтерами НУО є студенти, отримувачі послуг, люди похилого віку та домогосподарки.

3.7 Матеріальні ресурси НУО

Наявність матеріальних ресурсів є важливим елементом спроможності організації виконувати проекти та надавати послуги. Крім того, матеріальні ресурси НУО свідчать про рівень життєздатності та незалежності організації. Наприклад, існування власного офісного приміщення дозволяє організації працювати та надавати послуги навіть за відсутності фінансової підтримки з боку зовнішніх джерел. Існуючі матеріальні ресурси, які зазначили лідери НУО, представлені у Таблиці 3.7.1.

Аналізуючи дані таблиці 3.7.1. можна побачити, що у 2011 році суттєво зменшилася кількість організацій, що отримали приміщення безоплатно²⁹ та організацій, що мають офісні меблі³⁰. Проаналізувавши дані опитування можна дійти до висновку, що кількість опитаних НУО, які отримали приміщення безоплатно, коливається в діапазоні 10% протягом 2002 – 2011 років. У 2011 році показник кількості опитаних організацій, які отримали приміщення безоплатно є одним із найнижчих протягом 2002-2011 років.

Кількість комп'ютерів значно зросла у 2005 році, і шість років поспіль суттєво не змінювались. У 2011 році 21% НУО й надалі не мають доступу до Інтернету та електронної пошти. Рівень доступу до Інтернету та електронної пошти значно зріс у 2006 році та коливається

²⁶ Різниця значуща на рівні 1%

²⁷ Різниця значуща на рівні 1%

²⁸ Різниця значуща на рівні 5%

²⁹ Різниця значуща на рівні 1%

³⁰ Різниця значуща на рівні 1%

в межах 4% протягом 2007-2011 років. Кількість адрес електронної пошти, вказаних в анкетах у 2010 році дещо більша, ніж кількість НУО, що мають доступ до електронної пошти та Інтернету. Ця різниця свідчить про те, що деякі НУО користуються зазначеними ресурсами поза межами своїх організацій (можливо, мають персональний доступ чи користуються ресурсами інших організацій).

Таблиця 3.7.1

Матеріальне забезпечення НУО³¹, (N=637)

Елементи матеріального забезпечення	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009	2010	2011								
Приміщення, надане безплатно	40%	-	38%	-	37%	-	30%	-	28%	↑	35%	↓	35%	↓	31%		
Власне приміщення	-	11%	-	13%	-	14%	-	12%	11%	-	11%	↓	12%	↓	11%		
Приміщення, орендоване	40%	↑	47%	-	44%	-	45%	-	48%	↑	53%	-	47%	↓	46%	↑	47%
Офісні меблі	59%	↑	70%	-	70%	-	71%	-	70%	↑	73%	-	74%	↓	72%	↓	66%
Телефон	65%	↑	82%	-	79%	-	83%	-	84%	•	82%	-	84%	↓	76%	↓	75%
Факс	40%	↑	50%	-	48%	-	51%	-	51%	↑	59%	-	54%	↓	50%	↓	49%
Копіювальний апарат	37%	↑	45%	-	43%	-	46%	-	47%	↑	55%	-	56%	↑	59%	↑	62%
Комп'ютер	55%	↑	76%	-	75%	-	79%	-	81%	↑	82%	-	84%	↓	82%	-	82%
Електронна пошта та доступ до Інтернету	47%	↑	67%	-	65%	-	67%	↑	75%	-	75%	↑	79%	↓	77%	↑	79%
Автомобіль	9%	-	12%	-	11%	-	9%	-	12%	-	11%	-	10%	↓	11%	↑	12%

Висновок.

Дослідження матеріальних ресурсів у 2002-2011 рр. НУО демонструє відповідність матеріального забезпечення НУО загальним ринковим тенденціям в Україні. За останнє десятиліття комп'ютерні пристрої стали набагато дешевшими і загальнодоступними. Це відобразилось і на зростанні кількості НУО, що мають комп'ютер, доступ до Інтернету та копіювальну техніку.

3.8 Джерела фінансування НУО

У цьому підрозділі описані джерела фінансування українських НУО, проаналізовано частки фінансування, що надійшли з різних джерел, та подано розмір загального бюджету організацій. Таким чином, оцінено розмаїтість та інтенсивність залучення джерел фінансування організаціями, частку кожного джерела і обсяги наданих коштів, а також показано динаміку зміни розміру річних бюджетів опитаних неурядових організацій.

Крім безпосередньо фінансових питань, респонденти давали відповідь на питання про наявність письмового плану залучення фінансування щонайменше на рік. Такий план свідчить про фінансове планування в організації відповідно до місії, стратегічного плану організації та напрямків

Лише 32% опитаних НУО мають план залучення фінансування.

³¹ Питання анкети №61

діяльності, і не є тільки відповіддю на оголошення донорів про конкурси та гранти. Лише 32% опитаних у 2012 році організацій мають написаний план залучення фінансування. Даний показник знизився на 2% порівняно з результатами дослідження 2010 року (34%)³².

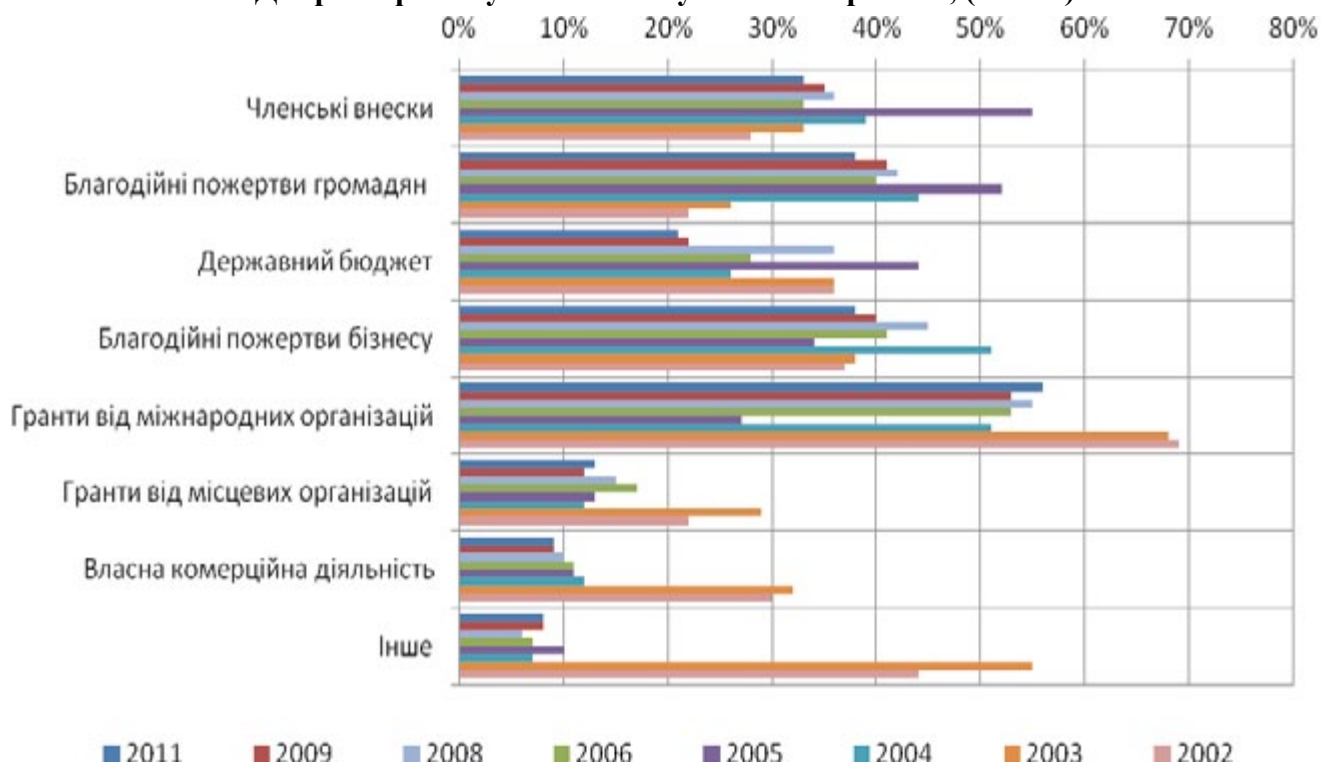
Аналіз питання щодо відповідальних за залучення фінансування в НУО показало, що обов'язки залучення фінансування у більшості організацій є визначеними нечітко та розподіленими серед працівників організацій.

Аналіз даних опитування 2011 року показав, що частка НУО (79%), в яких керівник організації *завжди* займається залученням фінансування, зростає до 68%, різниця значуща на рівні 1%. У 15% організацій керівник організації є залученим до фандрейзингу *в більшості випадків*. Колективний керівний орган *завжди* залучений до фандрейзингової діяльності в 26% опитаних, *у більшості випадків* – у 27% організацій, *час від часу* – в 14% НУО; члени організації *завжди* займаються залученням фінансування тільки в 11% організацій-респондентів, *у більшості випадків* – у 17% опитаних, *час від часу* – в 25% НУО та *іноді* – у 18% організацій. Ситуація із залученням тих чи інших представників НУО до фандрейзингової діяльності протягом останніх десяти років майже не змінилась, окрім зростання ролі виконавчого директора організації у цьому процесі.

Ситуація щодо наявності написаних фінансових планів організації окремо від фінансових планів проектів знаходиться на дещо нижчому рівні ніж наявність фандрейзингового плану. Лише 26% опитаних НУО у 2011 році мають написані фінансові плани організації окремо від фінансових планів проектів (у 2010 році цей відсоток становив 32%)³³. Слід звернути увагу на те, що лише 26% опитаних НУО, які мають фандрейзинговий план мають стратегічний план.

Графік 3.8.1

Джерела фінансування НУО у 2002-2011 роках³⁴, (N=637)

³² Різниця не значуща на рівні 1%

³³ Різниця значуща на рівні 1%

³⁴ Питання анкети №47

Графік 3.8.1 демонструє джерела фінансування НУО. Відсотки, зазначені у графіку, характеризують кількість організацій, які отримують фінансування з даного джерела. Всі фінансові запитання в анкеті стосувались 2011 календарного року.

Середня частка того чи іншого джерела фінансування у бюджеті організацій дає більш повну картину джерел надходжень українського третього сектору. Аналізуючи дані Графіку 3.8.1. та 3.8.2., можна зробити висновки щодо бюджету середньостатистичної НУО. Так, про допомогу від бізнес сектору вказали 38% опитаних НУО, проте частка благодійних пожертв бізнесу становить лише 13% у бюджеті організації. Кількість НУО, які отримали фінансування від міжнародних донорів є порівняно більшою і становить 56% опитаних НУО, але в річному бюджеті частка грантів від міжнародних організацій становить 45%. Аналогічно, державні виплати отримують 21% респондентів, але вони складають лише 8% у бюджеті НУО. Пожертви громадян отримують 38% опитаних організацій, а їх частка у бюджеті становить лише 12%. Гранти від місцевих організацій отримують 13% НУО і їх частка в бюджеті становить 3%. Власна комерційна діяльність є джерелом фінансування у 9% респондентів, але їх частка в бюджеті становить 3%.

Графік 3.8.2 дає змогу побачити частку кожного джерела в бюджеті НУО та зміни, що відбулися за цим показником у 2002-2011 рр. Відсоток певного джерела у бюджеті поданий для тих НУО, що використовують це джерело.

Графік 3.8.2

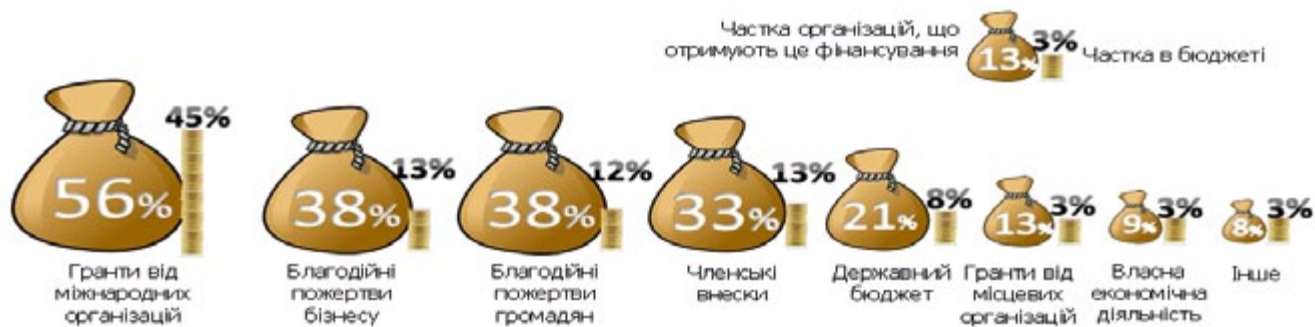
Кошторис середньостатистичної НУО щодо фінансування з різних джерел (2002-2011 роки³⁵), (N=637)

	2002		2003		2004		2005		2006		2008		2009		2011
Благодійні пожертви громадян	11%	-	11%	↑	12%	↓	11%	↑	12%	↓	11%	↑	12%	-	12%
Гранти від місцевих організацій	3%	-	3%	↑	4%	↑	5%	↑	5%	↑	4%	↑	5%	↓	3%
Членські внески	12%	↑	14%	↓	12%	↓	9%	↑	12%	↑	10%	-	10%	↑	13%
Власна комерційна діяльність, така як соціальне підприємництво	4%	↓	3%	↑	4%	-	4%	-	4%	Я	3%	-	3%	-	3%
Державний бюджет	11%	↓	10%	↓	9%	↑	10%	↑	10%	↑	13%	↑	10%	↓	8%
Благодійні пожертви бізнесу	20%	↑	21%	↑	19%	-	19%	↓	15%	↑	16%	↓	14%	↓	13%
Інші джерела	4%	↑	6%	↓	3%	↑	4%	↓	3%	↑	2%	-	3%	-	3%
Гранти від міжнародних організацій	35%	↓	32%	↑	37%	↑	38%	↑	39%	↑	41%	↑	43%	↑	45%

Аналізуючи дані таблиці 3.8.2. можна дійти до висновку, що у 2011 році доля таких джерел надходжень, як: членські внески, гранти від міжнародних організацій зростає. Тоді, як зменшилася доля наступних джерел фінансування: членські внески та державний бюджет. Протягом останніх десяти років можна побачити тенденцію до зменшення в бюджеті НУО частки благодійних пожертв бізнесу та зростання частки грантів від міжнародних організацій.

³⁵ Питання анкети №48

Джерела фінансування НУО і їх питома вага, 2011 р.

В таблиці 3.8.3. показано розмір бюджету опитаних НУО протягом 2002-2011 років.

Таблиця 3.8.3

Бюджет НУО у 2002-2011 роках³⁶, (N=637)

	2002		2003		2004		2005		2006		2008		2009		2011
\$0 – \$500	26%	↓	25%	↓	24%	↓	21%	↓	7%	↑	15%	↑	16%	↓	13%
\$501 – \$999	11%	↓	10%	↑	12%	↑	13%	↑	18%	↓	11%	↓	9%	↓	8%
\$1 000 – \$4 999	17%	↑	20%	↓	18%	-	18%	↓	7%	↑	16%	↑	17%	↑	18%
\$5 000 – \$9 999	12%	-	12%	↓	11%	↓	9%	↑	15%	↓	13%	↑	14%	↓	11%
\$10 000 – \$19 999	10%	↓	9%	↑	12%	↓	11%	↑	15%	↓	10%	↑	11%	↑	14%
\$20 000 – \$29 999	4%	↑	6%	-	6%	↑	8%	↓	10%	↓	7%	-	7%	↑	9%
\$30 000 – \$49 999	3%	-	3%	↑	4%	↑	6%	↑	8%	↓	7%	-	7%	↓	6%
Більше ніж \$50 000	6%	↓	5%	↑	8%	↑	9%	↓	5%	↑	12%	↓	10%	-	10%
Не знаю	11%	↓	10%	↓	5%	↑	5%	↑	15%	↓	9%	↓	9%	↑	11%

Протягом 2002-2011 років коливається кількість НУО, які мають річний бюджет до 500\$, у 2002 році 26% респондентів зазначили, що мають бюджет до 500\$, у 2003 році даний показник становив 25%, у 2004 році — 24%, у 2005 році — 21%, у 2006 році кількість опитаних НУО, які мають річний бюджет до 500\$ знизився до 7%, а у 2008 році показник підвищився удвічі та становив 15% опитаних НУО)³⁷, у 2009 році даний показник становив 16%, а у 2011 році кількість НУО, що мають бюджет до 500\$ знову несуттєво підвищився та становить 13%.

У 2011 році на 3% зменшилася кількість організацій з бюджетом до \$10 000 (11% у 2011 році, 14% у 2009 році). Також на 3% збільшилася кількість НУО з річним бюджетом до \$20 000 (14% у 2011 році та 11% у 2009 році).

Висновок.

Лише третина опитаних організацій мають план залучення фінансування. Найбільш поширеними джерелами фінансування серед опитаних НУО є гранти від міжнародних організацій, благодійні пожертви бізнесу, благодійні пожертви громадян та членські внески. Протягом останніх десяти років можна побачити тенденцію щодо зменшення в бюджеті НУО частки благодійних пожертв бізнесу та зростання частки грантів від міжнародних організацій. Найчастіше річний бюджет українських є наступним: \$0–\$500. \$1 000–\$4999, \$10 000–\$19 999 та є в межах до \$5 000, та від \$10 000 до 20 000. Лише кожна десята організація має бюджет більше \$50 000.

³⁶ Питання анкети №49

³⁷ Різниця значуща на рівні 1%.

Підтримка від держави

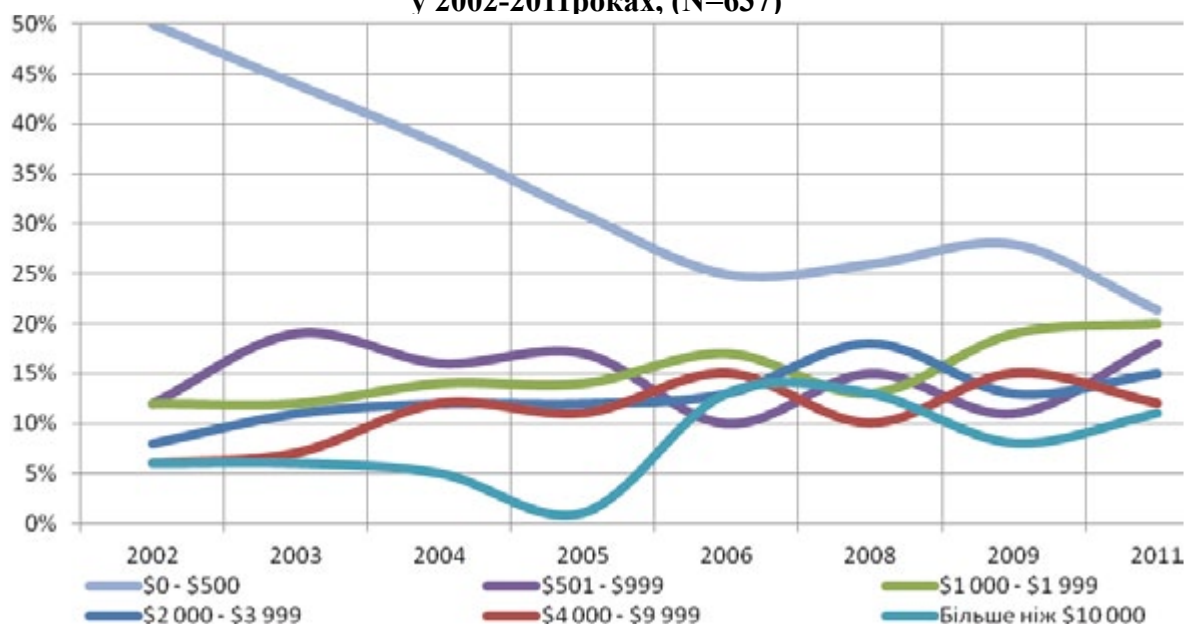
У даній частині звіту розглянуто фінансова та матеріальна не грошова допомога від держави.

24% НУО зазначили, що у 2011 році вони отримували фінансову допомогу від держави. З них 21% отримали фінансову допомогу в розмірі менш ніж \$500 (див. графік 3.8.4). Варто звернути увагу, що даний показник є найнижчим з 2002 року, та скоротився порівняно з 2009 роком на 7%³⁸. Слід вказати на зростання фінансової підтримки у розмірі від \$501 до \$999 (18% у 2011 році³⁹, 11% у 2009 році, 15% у 2008 році⁴⁰, 10% у 2006 році) та більше ніж \$10000 (11% у 2011 році, 8% у 2009 році⁴¹).

Лише 24% НУО отримали фінансову підтримку від держави у 2011 році.

Графік 3.8.4

Фінансова допомога НУО від держави або органів місцевого самоврядування у 2002-2011 роках, (N=637)

19% НУО отримали матеріальну негрошову допомогу від держави або органів місцевого самоврядування, а саме: приміщення надане безоплатно, офісні меблі тощо. Слід вказати про суттєве зменшення у 2011 році кількості НУО, які отримують негрошову допомогу від держави або органів місцевого самоврядування (47% у 2009 році, 41% у 2008 році⁴², 38% у 2006 році⁴³). У 2011 році 40% цих організацій отримали матеріальну негрошову допомогу в розмірі менше \$500 (2009 рік — 47%⁴⁴, 2008 рік — 41%⁴⁵, 2006 рік — 38%⁴⁶, 2005 рік — 49%, 2004 рік — 55%, 2003 рік — 64%, 2002 рік — 65%) (див. графік 3.8.5). Слід вказати, що у 2011 році суттєво зростає кількість респондентів, які отримали матеріальну не грошову

³⁸ Різниця значуща на рівні 1%.

³⁹ Різниця значуща на рівні 1%.

⁴⁰ Різниця незначуща на рівні 1%.

⁴¹ Різниця значуща на рівні 1%.

⁴² Різниця значуща на рівні 1%.

⁴³ Різниця значуща на рівні 1%.

⁴⁴ Різниця значуща на рівні 1%.

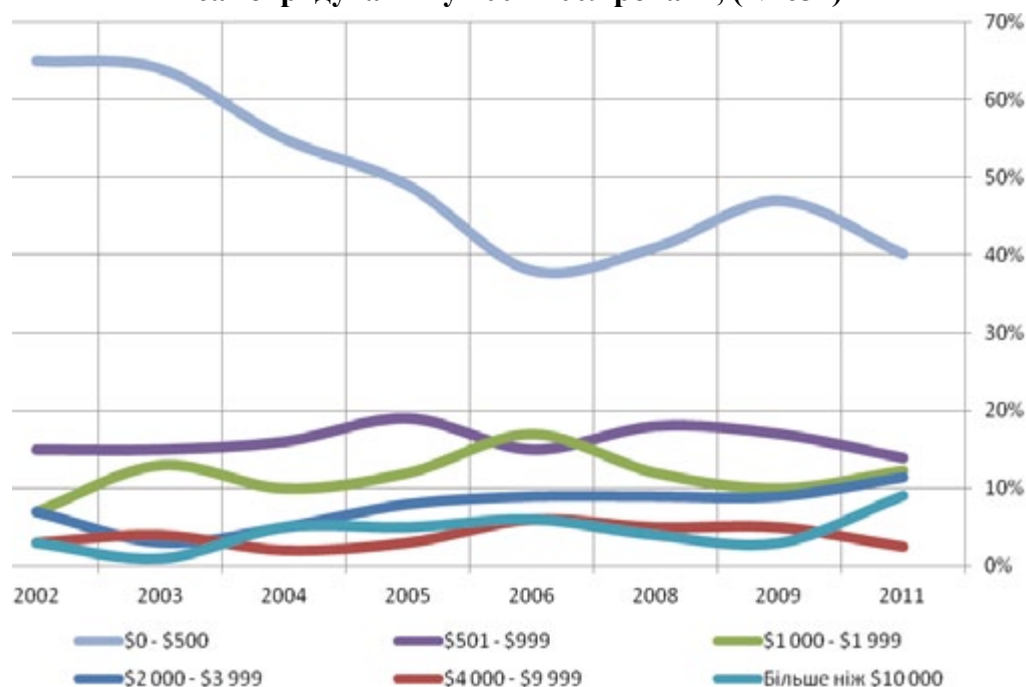
⁴⁵ Різниця незначуща на рівні 1%.

⁴⁶ Різниця незначуща на рівні 5%.

допомогу у розмірі більше ніж \$10 000 (9% у 2011 році, 3% у 2009 році⁴⁷) та у розмірі до \$1000 (18% у 2011 році, 11% у 2009 році⁴⁸).

Графік 3.8.5

Розмір матеріальної негрошової допомоги НУО від держави або органів місцевого самоврядування у 2002-2009 роках⁴⁹, (N=637)

Висновок.

У 2011 році порівняно із попередніми роками зменшилася кількість організацій, які отримали грошову та негрошову допомогу від держави та органів місцевого самоврядування. Слід вказати про суттєве збільшення фінансової допомоги від держави у розмірі \$501 до \$999 та \$10 000 та на зростання обсягів не матеріальної допомоги у розмірі до \$500, до \$1000 та більше ніж \$10 000.

Допомога від місцевих бізнес-структур

Протягом 2011 фінансового року опитані НУО отримували від бізнес-структур, як фінансову допомогу, так і фінансову не грошову допомогу.

35% опитаних НУО у 2011 році отримували фінансову допомогу від місцевих бізнес-структур. 33%з них отримали допомогу, що не перевищує \$500 за рік (45% у 2009 році⁵⁰, 38% у 2008 році⁵¹, 36% у 2006 році), 17% респондентів отримали фінансову допомогу від бізнес-структур у розмірі до \$1000 (12% у 2009 році⁵²), 18% опитаних організацій отримали фінансову допомогу у розмірі до \$2000 (12% у 2009 році⁵³), (див. графік 3.8.6).

33% НУО отримали у 2011 році фінансову допомогу від місцевих бізнес-структур.

⁴⁷ Різниця значуща на рівні 1%.

⁴⁸ Різниця значуща на рівні 1%.

⁴⁹ Питання анкети №526

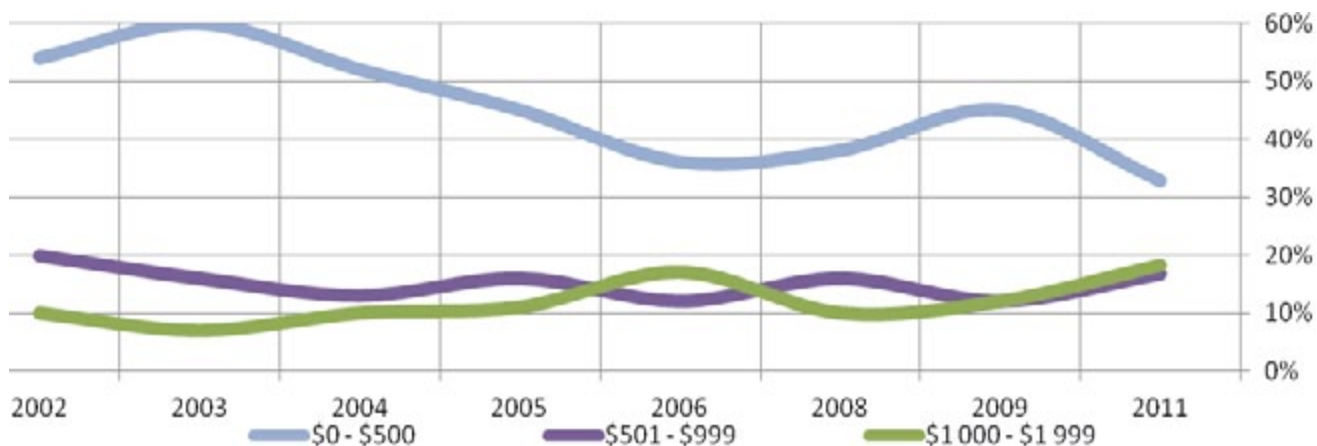
⁵⁰ Різниця значуща на рівні 1%.

⁵¹ Різниця значуща на рівні 1%.

⁵² Різниця значуща на рівні 1%.

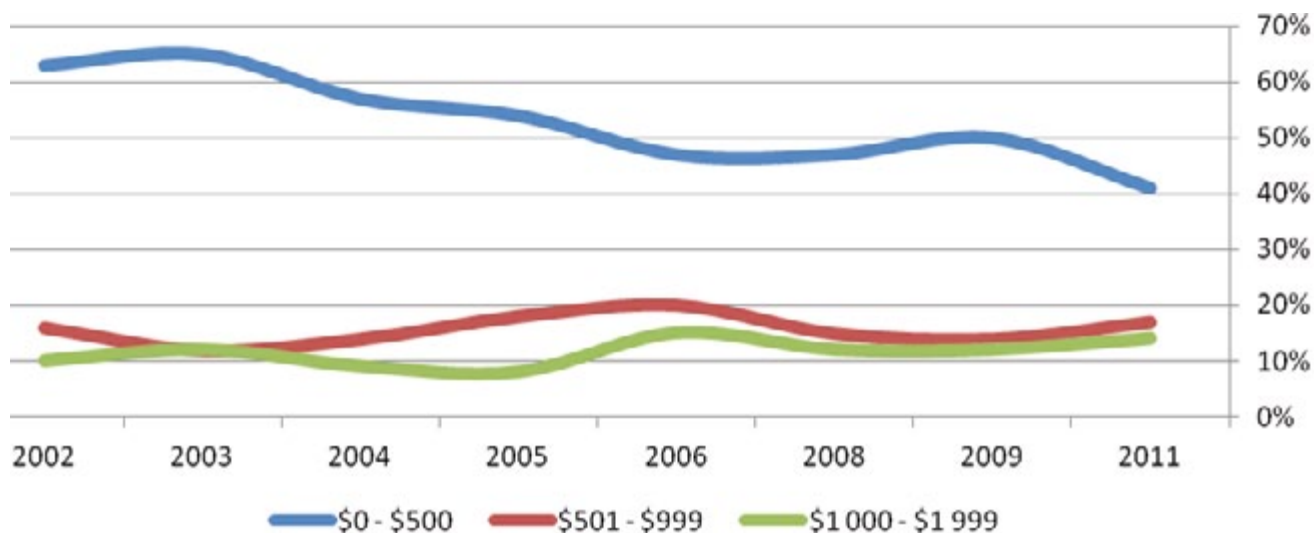
⁵³ Різниця значуща на рівні 1%.

Графік 3.8.6

Фінансова допомога від місцевих бізнес-структур⁵⁴, (N=637)

Близько 35% НУО у 2011 році отримали матеріальну негрошову допомогу від бізнес-організацій, саме: офісні меблі, телефон, факс, копіювальний апарат, доступ до електронної пошти та Інтернету. 41% з організацій, які отримали матеріальну негрошову допомогу від бізнес-організацій отримали до \$500 (50% у 2009 році⁵⁵, 47% у 2008 та 2006 роках⁵⁶). Слід вказати на підвищення розміру негрошової допомоги від бізнесу у розмірі до \$1000 (17% у 2011 році та 14% у 2009 році) та \$2000 (14% у 2011 році, 12% у 2009 році). Розмір цієї допомоги показаний на графіку 3.8.7.

Графік 3.8.7

Матеріальна негрошова допомога від бізнес-організацій⁵⁷, (N=637)**Висновок.**

У 2011 році порівняно із результатами досліджень 2010 року зменшилася кількість НУО, які отримали фінансову грошову допомогу від місцевих бізнес-структур. Проте, зростає кількість опитаних НУО, які отримали негрошову допомогу. Найбільше організацій отримують від бізнесу грошову допомогу у розмірі до \$500 за рік.

⁵⁴ Питання анкети №536

⁵⁵ Різниця значуща на рівні 1%.

⁵⁶ Різниця незначуща на рівні 5%.

⁵⁷ Питання анкети №546

3.9 Стратегії залучення фінансування

36% респондентів залучають фінансування відповідно до стратегічного плану організації, 25% респондентів — спонтанно, 23% організацій — шляхом проведення кампанії із залучення фінансування. 26% НУО повідомили, що у них з'явилися нові джерела фінансування порівняно з минулим роком. Розподіл нових джерел фінансування показано на графіку 3.9.1.

Графік 3.9.1

Варто зауважити, що лише 26% організацій, які мають фандрейзинговий план також мають стратегічний план. Відсоток НУО, які зазначили, що рівень їх фінансування зріс порівняно з минулим роком, суттєво зменшився у порівнянні із попередніми роками (26% у 2011 році, 33% у 2010 році⁵⁹, 34% у 2009 році). Частка НУО, які повідомили про зниження рівня фінансування становила 27% у 2002 до 20% у 2005р., а у 2006 році цей показник повернувся на рівень 2002 року (26% НУО). У 2009 році⁶⁰ цей показник становив 35%, у 2010 році даний показник знизився до 32%, а у 2011 році показник склав 33%.

Висновок.

Незважаючи на те, що залучення фінансування є одним із найважливіших чинників, який впливає на життєздатність НУО, організаціям досі бракує розуміння, що залучення ресурсів в організації буде ефективним не у випадку короткострокових або спонтанних кампаній, а тільки за умови, що вони будуть приділяти достатньо уваги фінансовому плануванню всередині організації та плануванню процесу фандрейзингу відповідно до місії НУО. Організації продемонстрували наявність досвіду фінансового планування та залучення ресурсів з різних джерел, але в НУО досі немає системного підходу як до планування, так і до проведення діяльності відповідно до розроблених планів. У 2011 році суттєво зросла кількість опитаних НУО, у яких знизився рівень фінансового забезпечення за останній рік.

⁵⁸ Питання анкети №60

⁵⁹ Різниця значуща на рівні 1%.

⁶⁰ Різниця значуща на рівні 1%.

3.10 Системи менеджменту в організації

Система менеджменту НУО відображає процес прийняття рішень в організації, систему внутрішнього контролю і процедури делегування повноважень. Існування добре налагоджених систем менеджменту сприяє спроможності організації виконувати проекти та її стабільному розвитку.

Респонденти надали відповіді про те, хто і якою мірою залучається до процесу прийняття рішень щодо програм і діяльності НУО. Виконавчий директор *завжди* та *у більшості випадків* бере участь у процесі прийняття рішень у 94% організацій-респондентів. Колективний керівний орган такою ж мірою залучений у 75% організацій. Персонал бере участь у процесі прийняття рішень *у більшості випадків* та *завжди* у 32% організацій. Члени НУО беруть участь у процесі прийняття рішень *у більшості випадків* та *час від часу* в 57% організацій, а *завжди* — у 13%. Повний розподіл відповідей на дане питання (у відсотках) наведений у таблиці 3.10.1.

Таблиця 3.10.1

Особи та групи, залучені до процесу прийняття рішень щодо програм та діяльності НУО⁶¹, (N=637) (частота залученості у відсотках)

	Ніколи	Іноді	Час від часу	У більш. випадків	Завжди
Керівник організації	0%	0%	1%	8%	86%
Колективний орган	3%	3%	8%	31%	44%
Персонал	15%	7%	15%	22%	10%
Члени організації	5%	13%	28%	29%	13%
Волонтери	17%	22%	21%	8%	3%

У більшості організацій відповідальними за прийняття рішень є виконавчий директор, колективний керівний орган і члени НУО. Залучення колективного керівного органу до вирішення питань, які стосуються діяльності за проектами, дозволяє зробити висновок, що колективний керівний орган бере участь не тільки в стратегічному плануванні, але й у безпосередній діяльності організації, що не відповідає первинній ролі, яку він повинен виконувати в НУО.

Значна кількість організацій (84% у 2011 році, 86% у 2010 та 2009 роках, 84% НУО у 2006 році⁶²; 61% у 2002 році⁶³) у яких керівник делегує повноваження щодо програмних та/або адміністративних завдань персоналу, з одного боку, свідчить про використання керівниками підходу “за участю” у менеджменті організації. З іншого боку, при аналізі варто враховувати, що відповідь на питання щодо делегування повноважень давали самі керівники організацій.

Організації продемонстрували високі показники щодо існування формальної системи реєстрації документів. Формальна (друкована або електронна) система реєстрації документів існує у 83% організацій опитаних у 2011 році (84% у 2010 році, у 2009 році — 81%, у 2006 році — 81%⁶⁴, у 2003 — 88%⁶⁵).

⁶¹ Питання анкети № 94

⁶² різниця значуща на рівні 5%

⁶³ різниця значуща на рівні 1%

⁶⁴ різниця значуща на рівні 5%

⁶⁵ різниця значуща на рівні 1%

Українські НУО також продемонстрували високі показники в галузі систем фінансового менеджменту та контролю. Більше ніж дві третини організацій мають бухгалтера (68%); 64% респондентів вважають, що їх бухгалтерська система відповідає національним або міжнародним бухгалтерським стандартам. 62% опитаних відповіли, що в їхній організації встановлено системи фінансового менеджменту для планування, використання фінансів та фінансової звітності.

23% респондентів має досвід проходження *зовнішнього аудиту*, а 23% організацій не проходили аудиту, але готові пройти. Половина опитаних НУО заявили про свою неготовність до перевірки (48% респондентів).

Інституційний бюджет організації відділений від бюджетів проектів у половині НУО (49%), а фінансовий план мають лише 26% респондентів.

78% організацій проводять поточну оцінку власної діяльності, що є хорошим індикатором обізнаності НУО з перевагами оцінки та важливістю оцінки для систем менеджменту. З іншого боку, лише 19% організацій залучають зовнішніх експертів до проведення оцінки, що дещо менше, ніж 2010 року (24% НУО⁶⁶). Тим не менше, можна говорити про суб'єктивність оцінок, бо останні проводяться з використанням внутрішніх спеціалістів НУО.

Висновок.

НУО продемонстрували високі показники щодо існування у них таких формальних компонентів менеджменту в організаціях, як система реєстрації документів, система внутрішнього фінансового контролю, система прийняття рішень і залучення членів організації до процесу прийняття рішень щодо програм та діяльності НУО.

⁶⁶ різниця значуща на рівні 1%

4. Зовнішні зв'язки НУО, або спроможність організації “співіснувати”

У розділі представлені дані щодо відносин опитаних НУО з державою, бізнесом, донорськими організаціями, громадськістю, засобами масової інформації та співпраці між неурядовими організаціями.

4.1 Співпраця з державними структурами

Співпраця НУО з державними структурами є важливим чинником, який відбивається на спроможності НУО представляти та захищати інтереси клієнтів і впливати на формування демократичного суспільства. Для багатьох НУО продуктивна співпраця з місцевою владою є можливістю отримати фінансування з місцевих джерел для надання соціальних послуг, залучити представників державних структур до діяльності організації та зацікавити їх в успіхах організації через особисту участь у діяльності НУО. Тому ефективно впливати на громадську політику і досягати стабільної життєздатності на місцевому рівні НУО можуть лише за умови залучення державного сектору до діяльності та вирішення питань третього сектору.

З метою визначення видів та форм співпраці НУО та уряду респондентам було запропоноване широке коло питань.

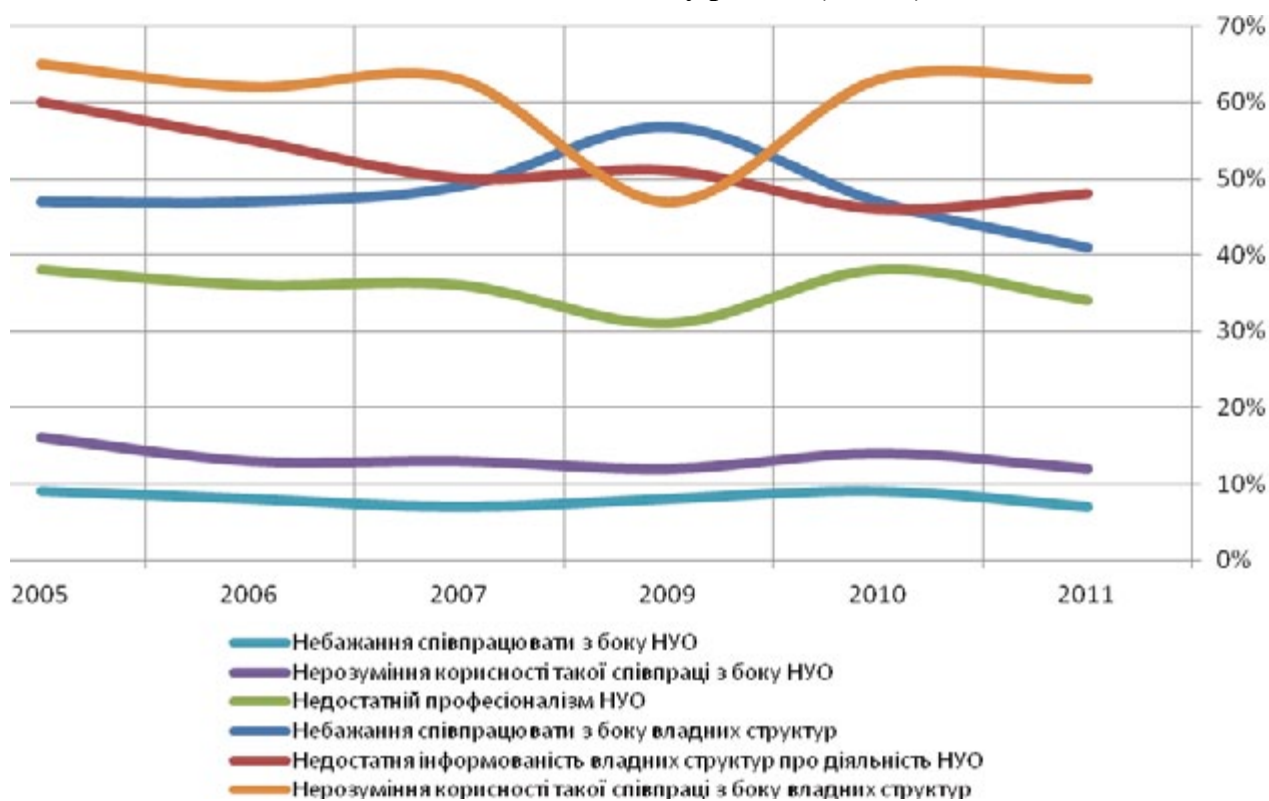
На сьогоднішній день ініціаторами спілкування між НУО та державними структурами в більшості випадків (58%) залишаються обидві сторони, проте цей показник має тенденцію до зниження — у 2010 році цей показник був 62% (на 4% вищий) а у 2009 році 65%. Натомість продовжує зростати частка спілкування, ініційованого з боку НУО — у 2011 році вона складала 37% порівняно з 30% у попередньому році. Без того мала у 2010 році ініціатива з боку держави (3%) ще більше впала і у 2011 році становить 1% від усіх випадків.

У дослідженні 2011 року респондентам було запропоновано також відповісти на питання стосовно того, на що була скерована співпраця НУО та органів влади у попередньому році.

Майже половина (49%) опитаних співпрацювали з органами влади щодо надання послуг. У третини (33%) співпраця була пов'язана з кампанією громадського представництва, тоді як трохи більше чверті НУО (28%) взаємодіяли з владою з метою розробки нормативно-правових актів.

Представники НУО визначили також причини недостатньої співпраці між НУО та державними структурами. Респонденти мали можливість обрати всі варіанти відповіді, які їм підходили (результати у відсотках подані на графіку 4.1.3.):

Причини недостатньої співпраці між НУО та державними структурами на загальнонаціональному рівні⁶⁷, (N=637)

Протягом періоду 2005-2011 рр. кількість респондентів, які серед причин недостатньої співпраці на національному рівні між НУО та державними структурами називають *нерозуміння корисності такої співпраці з боку держави*, була сталою і коливалась у межах 62-65% . Виняток є 2009 рік, коли даний варіант обрали 47% респондентів. Також в 2009 році суттєво відрізняються й інші варіанти відповідей (зменшення кількості респондентів, що обрали варіант *недостатній непрофесіоналізм НУО* та зростання кількості організацій, що обрали *небажання співпрацювати з боку влади*).

У 2011 році продовжувала зменшуватися кількість НУО, які вказали на *небажання співпрацювати з боку владних структур* (41% у 2011 році порівняно з 47% у 2010 році, 57% опитаних у 2009 році, 49% опитаних у 2007 році, 47% опитаних у 2006 та 2005 роках). За результатами опитування 2011 року на 4% знизилась кількість НУО, які обрали варіант відповіді *недостатній професіоналізм НУО* (34% у 2011 році, 38% опитаних у 2010 році, 31% опитаних у 2009 році⁶⁸, 36% опитаних у 2006-2007 роках, 38% опитаних у 2005 році⁶⁹). Дещо зросла (на 2%) кількість НУО, які обрали варіант відповіді *недостатня інформованість владних структур щодо діяльності НУО* (48% у 2011 році, 46% у 2010 році, 51% у 2009 році⁷⁰, 50% у 2007 році, 55% у 2006 році, 60% у 2005 році).

Респондентам пропонувалося визначити основні причини недостатньої співпраці також і на регіональному або місцевому рівнях (див. графік 4.1.5).

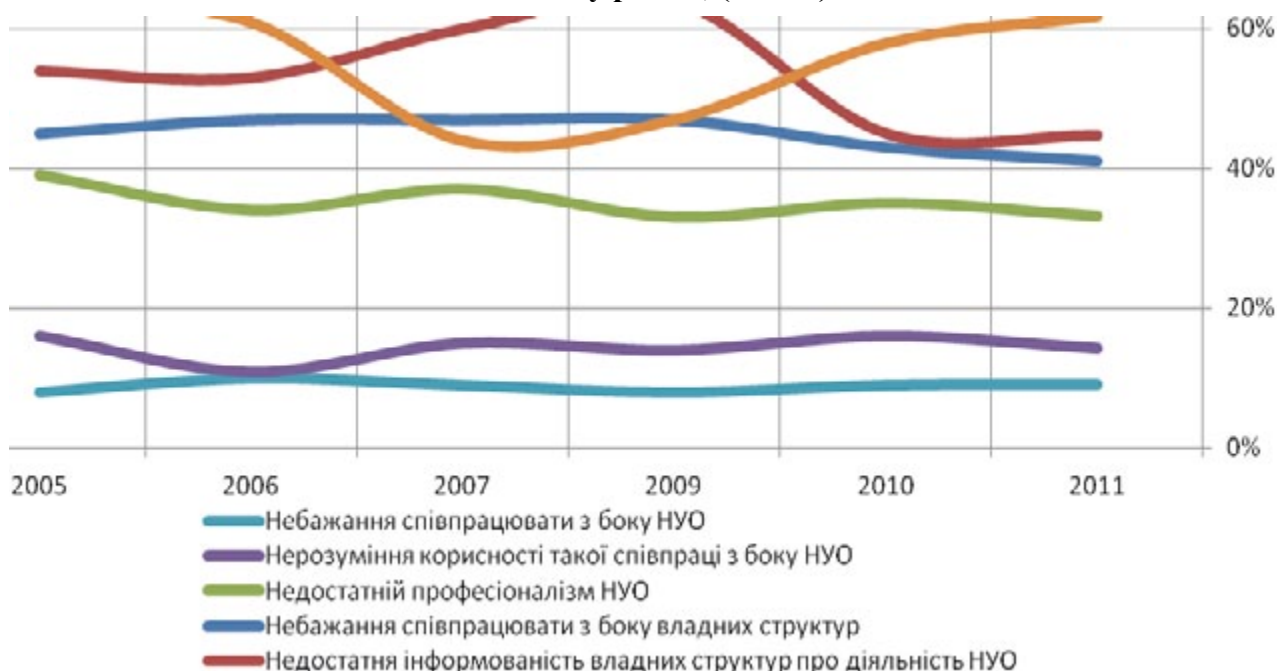
⁶⁷ Питання анкети №72.

⁶⁸ Різниця значуща на рівні 1%.

⁶⁹ Різниця значуща на рівні 1%.

⁷⁰ 47% опитаних НУО вказали

Причини недостатньої співпраці між НУО та органами влади на регіональному або місцевому рівні⁷¹, (N=637)

Головними перешкодами НУО назвали: *нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур* (62%), *недостатню інформованість владних структур про діяльність НУО* (45%) та *небажання співпрацювати з боку владних структур* (41%). Таким чином, представники третього сектору в Україні, так само, як і в попередні роки, схильні «звинувачувати» у недостатній співпраці владні структури.

Аналіз динаміки зазначених показників протягом 2003-2011 років дозволяє говорити про зменшення у 2011 році частки НУО, які вказали на *небажання владних структур співпрацювати з НУО*. У 2011 році 41% опитаних НУО обрали даний варіант, тоді як у 2010 році їх було 43%, а у 2009⁷²–2006 роках 47% респондентів вказали даний варіант як основну причину недостатньої співпраці НУО та влади. У 2005 році цю альтернативу обирали 45% опитаних.

У 2011 році не змінилася порівняно з 2010 роком кількість організацій, які обрали варіант відповіді *недостатня інформованість владних структур про діяльність НУО* (45% у 2011 та 2010 роках, 64% у 2009 році⁷³, 60% у 2007 році, 53% у 2006 році та 54% у 2005 році).

Також слід вказати, що у 2011 році продовжує зростати кількість організацій, які обрали варіант відповіді *нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур* (62% у 2011 році, порівняно з 58% у 2010 році, 47% у 2009 році⁷⁴, 44% у 2007 році, 61% у 2006 році та 64% у 2005 році).

Аналізуючи причини недостатньої співпраці між НУО та органами влади на національному та регіональному рівнях можна побачити, що, на відміну від попереднього, 2010 року, різниця у відповідях респондентів на цих рівнях є мінімальною та несуттєвою (переважно

⁷¹ Питання анкети № 74

⁷² Різниця значуща на рівні 1%.

⁷³ Різниця значуща на рівні 1%.

⁷⁴ Різниця значуща на рівні 1%.

в межах 1–5%). Це дає підстави припускати, що внаслідок централізації всіх рівнів влади, що відбувається останніми роками в Україні, місцеві органи влади почали більше погоджувати свою діяльність з центральними, відтак зменшився простір для ініціативи на місцях, що зрештою вирівняло ефективність та неефективність взаємодії між НУО та владою як на центральному, так і на регіональному рівні.

Разом з тим можна спостерігати декілька негативних тенденцій, серед яких — зростання кількості НУО, що вказали на те, що влада на місцевому рівні не розуміє користі від співпраці з ними. Крім того, дещо більше, ніж у попередньому році, НУО вказало на недостатню обізнаність владних установ з діяльністю НУО на національному рівні.

З метою отримати глибшу картину співпраці між НУО та органами державної влади в Україні, у 2011 році респондентам було запропоновано визначити характер співпраці з владою, обравши один з чотирьох варіантів (4C's). Майже половина НУО (46%) вважають, що НУО та органи влади мають однакові цілі, але різні шляхи їхнього досягнення (ця модель співпраці має назву *комплементація*, тобто «взаємне доповнення»). При цьому майже кожен четвертий опитаний представник НУО (23%) вважає, що неурядові організації та органи державної влади перебувають у стані *конфронтації*, тобто мають різні цілі та різні шляхи їх досягнення. Що НУО та органи влади мають однакові цілі та однакові шляхи їх досягнення (*координація*), вважають 16%, а тих, хто стверджує про *кооптацію*, тобто про стан, коли НУО та органи влади мають однакові шляхи досягнення, але різні цілі, серед опитаних було 12%.

Дослідження також побічно вказує на зростання самооцінки професіоналізму НУО, адже частка респондентів, що вбачає у недостатньому професіоналізмі НУО одну з основних перешкод для співпраці з владою, зменшилась.

Висновок.

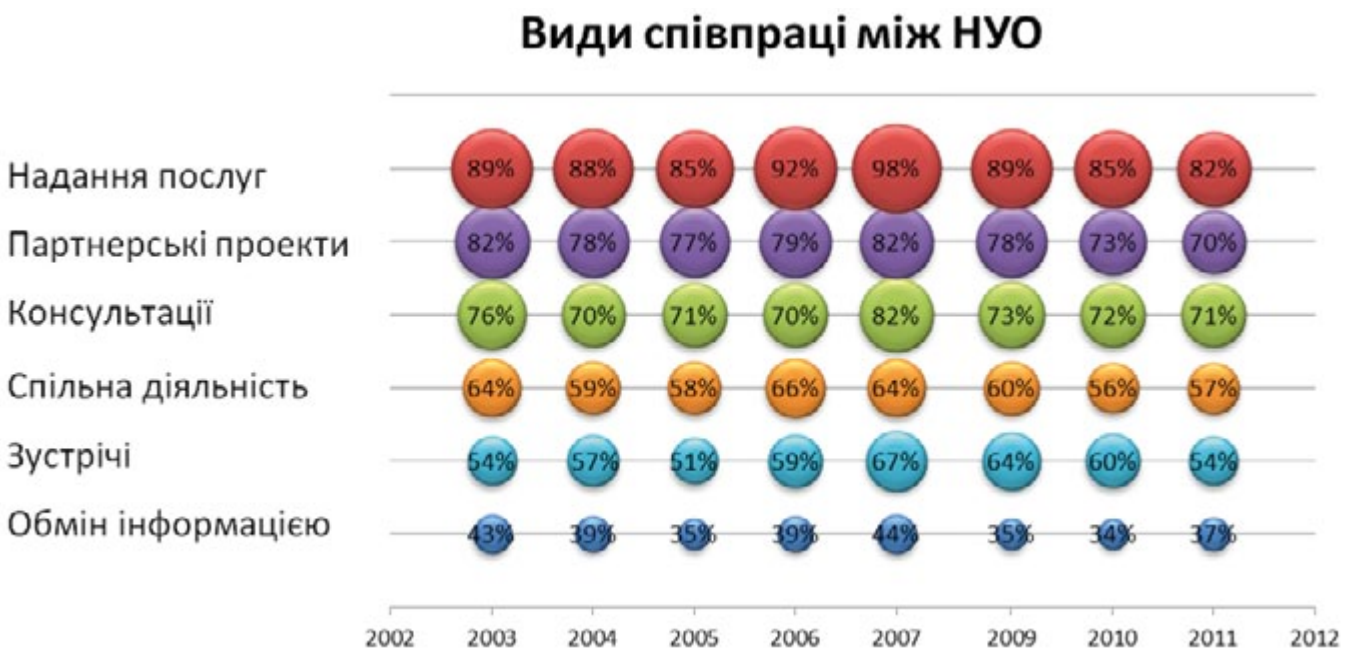
НУО регулярно контактують з владними структурами і в більшості випадків обидві сторони зацікавлені у співпраці. Дані свідчать, що ініціатором таких контактів у більшості випадків є обидві сторони. У 2011 році органи влади менше уникали співпраці з НУО, про що свідчить зменшення кількості респондентів, що говорили про небажання владних структур співпрацювати з НУО. Половина опитаних НУО вважають, що НУО та органи влади мають однакові цілі, але різні шляхи досягнення (Комплементація); кожен четвертий опитаний вважає, що НУО і органи влади перебувають у стані конфлікту; лише 16% НУО вважають, що НУО та влада мають однакові цілі та шляхи їх досягнення (координація) і на 4% менше респондентів (12%) вважають, що НУО та влада мають однакові шляхи досягнення але різні цілі.

4.2 Співпраця з іншими НУО

Обізнаність з діяльністю інших НУО — це перший крок до налагодження співпраці. Респондентам ставилося питання щодо рівня їх обізнаності з діяльністю НУО, які вирішують такі самі або подібні питання на міжнародному, національному, регіональному чи місцевому рівнях. Достатню обізнані з діяльністю на міжнародному рівні 27% опитаних НУО. Про діяльність НУО на національному рівні обізнані 48% респондентів. Якщо мова йде про регіональний або місцевий рівень, та відсоток НУО, обізнаних з діяльністю інших організацій, зростає. Наприклад, 81% опитаних заявили, що представники їх НУО досить обізнані з подібними організаціями на місцевому і 70% — на регіональному рівні. Варто зазначити, що всі показники обізнаності зросли на 2-4% порівняно з 2010 роком.

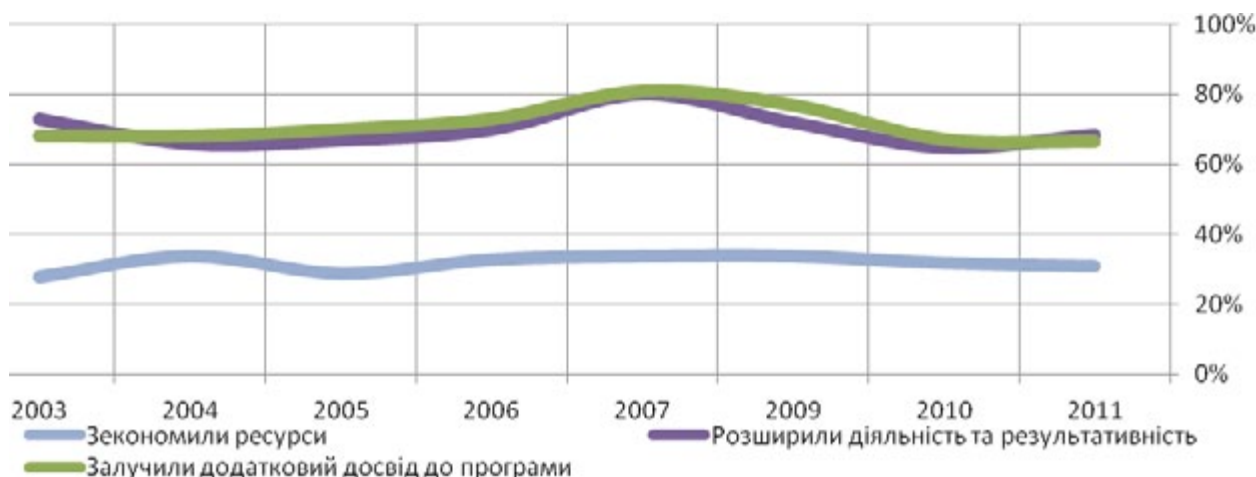
93% респондентів зазначили, що вони співпрацюють з іншими НУО. Графік 4.2.1 відображає види співпраці між організаціями (респондентам надавалась можливість обирати декілька відповідей). Відповіді свідчать, що значний відсоток опитаних (82%) залучено до обміну інформацією з іншими НУО. Зустрічі проводять 70% респондентів. У той же час практика співпраці через надання послуг є менш поширеною (37%). Спостерігається зменшення реалізації партнерських проектів протягом 2007–2011 років (з 68% до 54%), консультацій (з 64% до 57%), обміну інформацією (з 98% до 82%), спільної діяльності (з 73% до 71%), зустрічей (з 82% до 70%). Протягом 2003-2011 років прослідковується тенденція щодо зниження рівня співпраці між НУО.

Графік 4.2.1

Графік 4.2.2 показує, які переваги співпраці між НУО були відзначені респондентами.

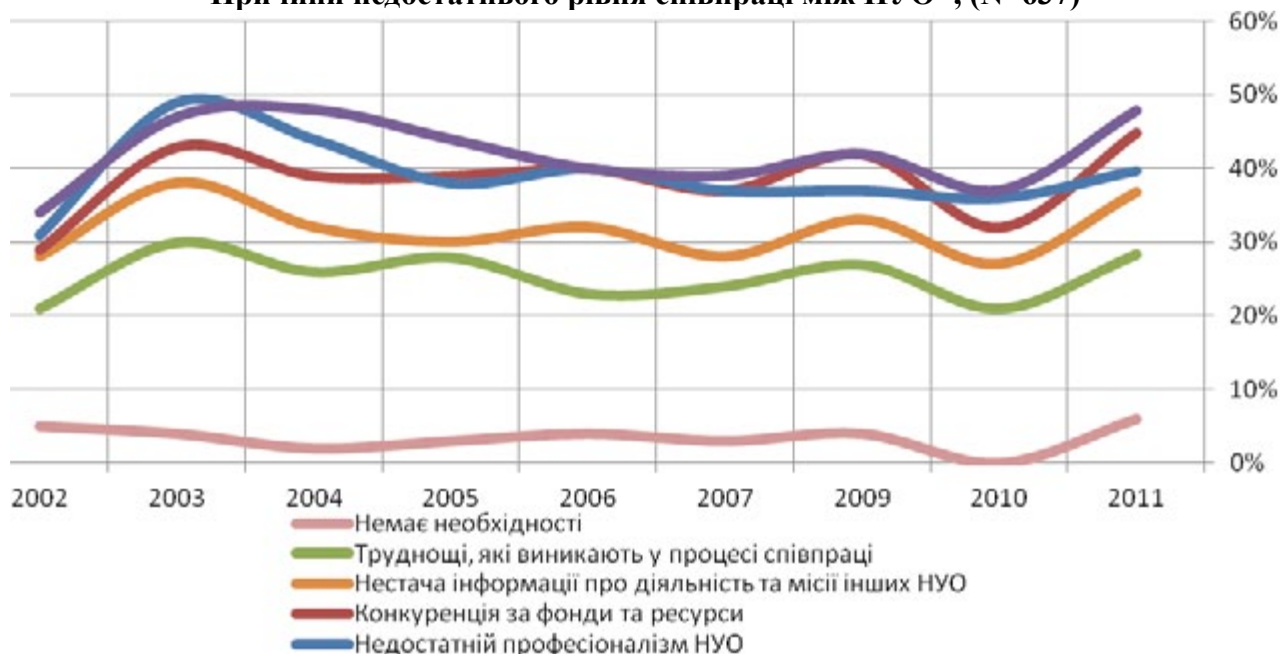
Графік 4.2.2

Переваги співпраці між НУО⁷⁵, (N=637)

Більшість респондентів вважає, що співпраця між НУО дозволяє і підвищує якість наданих послуг шляхом залучення додаткового досвіду (66%) та розширити діяльність та результативність (68%). 31% опитаних НУО зазначили, що спільна діяльність допомогла їм зекономити ресурси. Лише 1% респондентів вказали, що спільна діяльність не була корисною. За результатами дослідження 2011 року частки відповідей на питання щодо переваг співпраці з іншими НУО істотно не змінилися.

Незважаючи на те, що багато представників НУО повідомили про співпрацю з іншими організаціями, і що така співпраця визнається ними успішною, більшість (65%) респондентів все-таки вважає, що неурядові організації співпрацюють недостатньо. Графік 4.2.3 показує, як розподілилися відповіді на питання про перешкоди на шляху до співпраці.

Графік 4.2.3

Причини недостатнього рівня співпраці між НУО⁷⁶, (N=637)

⁷⁵ Питання анкети №78

⁷⁶ Питання анкети № 80

У 2011 році 48% респондентів відзначили таку причину як *амбіційність лідерів* (порівняно з 37% у 2010 році, 42% у 2009 році, у 2007 році — 39%, 2006 рік — 40%, 2005 рік — 44%, 2004 рік — 48%, 2003 рік — 47%, 2002 рік — 34%).

Таку причину як *недостатній професіоналізм НУО* у 2011 році обрали 40% респондентів, порівняно з 36% у 2010 році, 37% у 2009 та 2007 році, у 2006 році — 40%, а у 2003 році — 49%.

45% респондентів у 2011 році обрали серед причин *конкуренцію за фонди та ресурси* (у 2010 році — 32%, 2009 рік — 42%, 2007 рік — 37%, 2006 рік — 40%, 2005 рік — 39%, 2004 рік — 39%, 2003 рік — 43%, 2002 рік — 29%). Отже, є додаткові підтвердження для припущення, зробленого у минулорічному дослідженні про те, що підвищення *конкуренції серед опитаних НУО* спричинено скороченням фінансування від міжнародних і місцевих донорів.

Труднощі, які виникають в процесі співпраці були згадані більше порівняно з 2010 (21%), 2009 (27%⁷⁷), 2007⁷⁸(24%), 2006 (23%) та 2004 (26%) роками, проте у 2005 (28%) та 2003 роках (30%) кількість згадок даної причини була такою самою або вищою. Можна зробити припущення, що це пов'язано із слабкою інформативною діяльністю НУО та частково небажанням співпрацювати з іншими НУО.

У дослідженні 2011 року було додатково також введено запитання, чи є НУО респондента членом коаліції, мережі чи робочої групи разом з іншими організаціями та установами. Дві третини опитаних (67%) відповіли ствердно, що свідчить про відносно високий рівень формальних зв'язків поміж НУО.

Головними результатами участі НУО в цих коаліціях, мережах та робочих групах респонденти бачать насамперед збільшення відомості про НУО (54% опитаних), можливість зустрітися з лідерами інших НУО (53%) та планування спільних акцій (50%). Також більше чверті респондентів (27%) бачать наслідком збільшення можливостей залучення клієнтів. Лише 9% опитаних представників НУО не побачили в такій участі жодної користі.

Висновок.

Рівень співпраці між НУО протягом десяти років залишається на високому рівні. Представники неурядових організацій обмінюються інформацією, беруть участь у спільній діяльності та зустрічах. Такі різновиди співпраці, як обмін досвідом, зустрічі та спільна діяльність є найпопулярнішими видами співпраці між НУО. Втім, як причини недостатньої співпраці між НУО, можна простежити збільшення кількості організацій, які обрали варіанти відповідей *амбіційність лідерів та конфлікти між ними, конкуренція за фонди та ресурси, нестача інформації про діяльність та місії іншої НУО, труднощі, які виникають у процесі співпраці*, дані варіанти відповідей у попередні роки мали тенденцію до зниження. В результаті співпраці з іншими НУО більшість респондентів залучили додатковий досвід та розширили діяльність та результативність.

⁷⁷ Різниця незначуща на рівні 1%.

⁷⁸ Різниця значуща на рівні 5%.

4.3 Співпраця з бізнесом

Співпраця з бізнесом є важливим показником здатності НУО не просто співіснувати поруч із цим сектором, а й залучати місцеві бізнес-структури до фінансування діяльності НУО та встановлювати взаємовигідні ділові стосунки.

Аналіз співпраці НУО з бізнес-сектором є ще більш цікавим з огляду на значний відсоток у бюджеті організацій коштів, що надходять з бізнесових джерел.

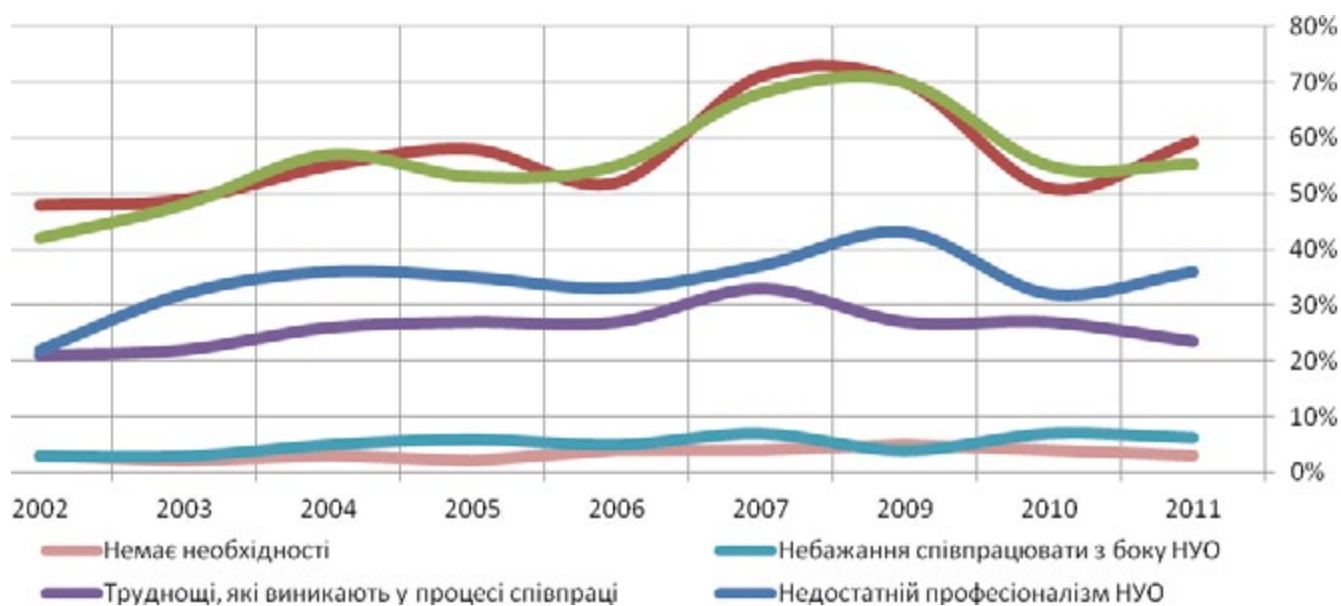
Так само, як і при дослідженні співпраці між НУО, представники організацій третього сектору мали визначити основні чинники, що заохочують їх до співпраці з бізнесом (див. графік 4.3.2). Респонденти могли обирати кілька відповідей.

Як видно з графіку 4.3.2, для НУО бізнес-структури є насамперед джерелом фінансової та матеріальної допомоги, а також партнерами у виконанні певної діяльності, рідше — джерелом додаткового досвіду. Частка респондентів, що заявляють про використання досвіду бізнесу, яка суттєво не змінювалася протягом 2002 – 2010 років (16% у 2010 р.), у 2011 році мала зростання до 25%, хоча й залишається найменшою порівняно з іншими варіантами відповіді. Істотно зросла кількість НУО, що заявили про партнерство з бізнесом у певній діяльності — у 2011 році їх було 54% (у 2010 році таких було 33% у 2009 році — 32%, у 2007 році — 37%). Збільшилася частка респондентів, що заявляють про залучення допомоги в негрошовій формі (у 2011 році — 61%, у 2010 році — 41%, у 2009 році — 38%). Залучали фінансування в грошовій формі 63% респондентів, що майже у 1,5 рази більше, ніж у 2010 році (41%). Це можна пояснити збільшенням можливостей бізнесу після закінчення фінансової кризи, а також ефективнішою взаємодією НУО з бізнесовими структурами.

Відповідальність за недостатній рівень співпраці між НУО та бізнесом опитані організації, як правило, покладають насамперед на бізнес-структури. Розподіл відповідей на це запитання показано на графіку 4.3.3.

⁷⁹ Питання анкети № 84

Причини недостатньої співпраці між НУО та бізнесом⁸⁰, (N=637)

Головними чинниками, що заважають співпраці НУО та бізнесу, є, на думку респондентів, небажання співпрацювати з боку бізнесу (55%) та незнання бізнес-структур про діяльність НУО (59%). У 2011 році 36% респондентів вважає, що співпраці перешкоджає недостатній професіоналізм НУО. Зростання кількості респондентів, які обрали варіанти відповідей незнання бізнес-структур про діяльність НУО та недостатній професіоналізм НУО, може свідчити про те, що бізнес готовий працювати лише з НУО, які є відомими, діяльність, яких висвітлена у ЗМІ, а також з НУО, що є професійними.

Висновок.

У 2011 році, як і в попередні роки, НУО розглядають бізнес-структури, насамперед, як джерело фінансування. Слід вказати, що протягом 2002-2011 років прослідковується поступове зростання кількості НУО, які співпрацюють з бізнес-організаціями, як партнери. Варто вказати на збільшення часток всіх варіантів відповіді на питання про основні причини співпраці з бізнес-структурами. У 2011 році ефективність співпраці НУО з бізнесом залишилась приблизно на тому ж рівні, що й у попередні роки. З одного боку, дещо зросла кількість опитаних, що вказали на незнання бізнес-структур про діяльність НУО та недостатній професіоналізм НУО, як причини недостатньої співпраці між НУО та бізнесом. З другого боку, залишилась без змін кількість респондентів, що говорили про небажання бізнесу співпрацювати з НУО.

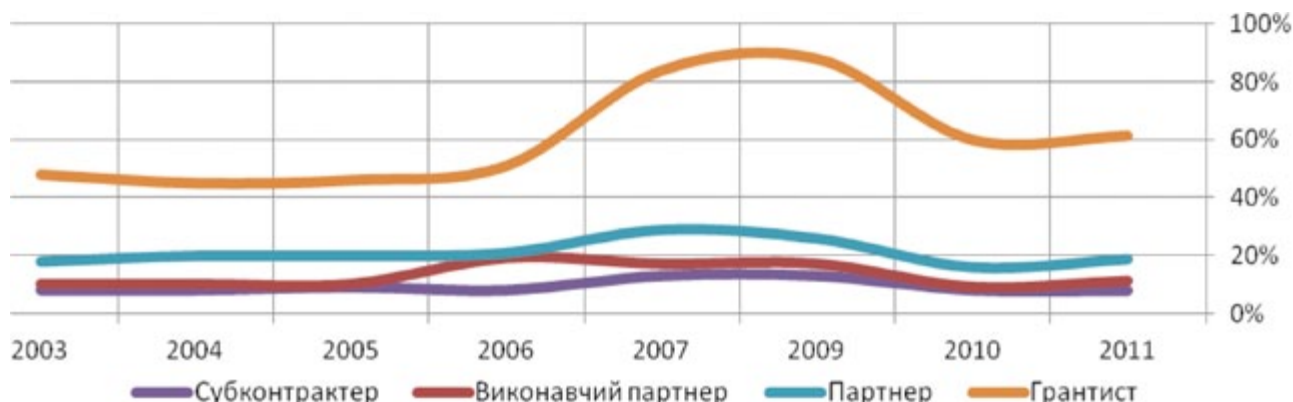
⁸⁰ Питання анкети №86

4.4 Співпраця НУО і донорів

Лідери НУО мали можливість вказати всі види наявного типу співпраці. Відповіді респондентів наведено на графіку 4.4.1.

Графік 4.4.1

Яким чином Ваша організація співпрацює з донорськими організаціями⁸¹, (N=637)

Незважаючи на те, що найбільш поширеним видом співпраці НУО та донорів є надання останніми фінансової або технічної допомоги, деякі організації співпрацюють з донорами на вищому рівні — НУО як партнер або виконавчий партнер. У 2011 році відсоток НУО, які працюють з донорами в якості партнерів, зріс порівняно з 2010 роком з 16% до 19%, проте залишається істотно нижчим за рівень 2007 року, коли їх було 29%. Кількість НУО, які працюють з донорами, як виконавчий партнер, так само дещо зросла — з 9% у 2010 році до 11% у 2011 році. Залишається незмінною кількість організацій, які працюють з донорами як субконтрактери (як у 2011, так і у 2010 році — 8%).

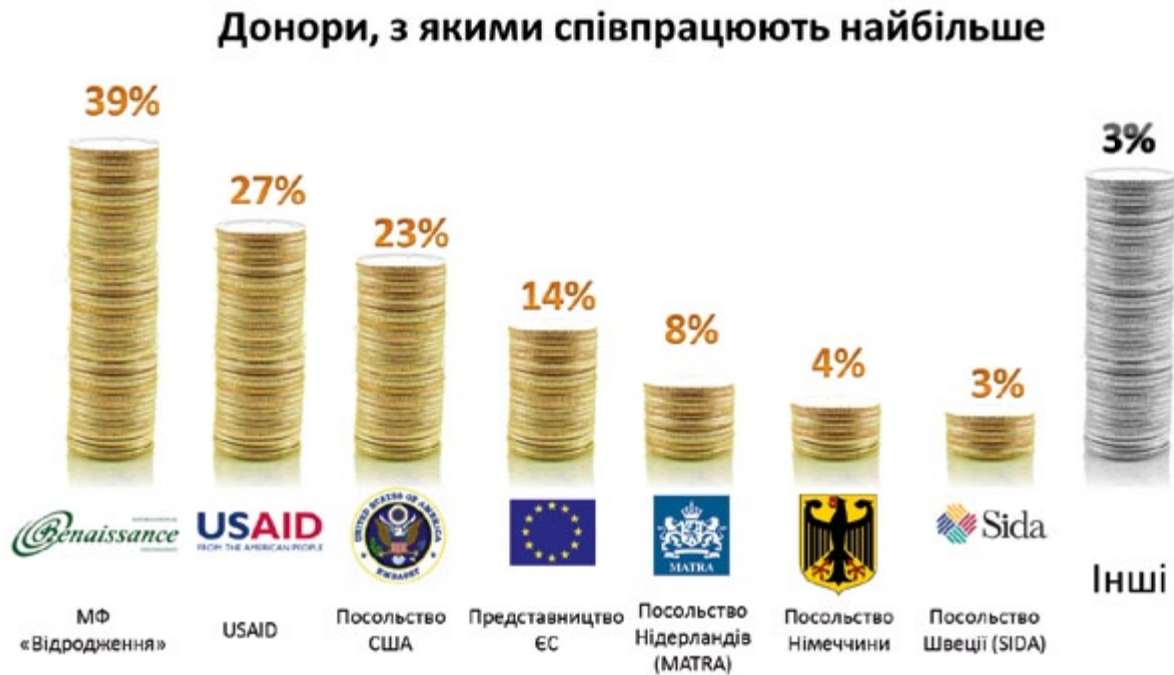
Майже не змінилась кількість НУО, які працюють з донорськими організаціями в якості грантерів (61% НУО у 2011 році, порівняно з 60% у 2010, 88% у 2009, 84% — 2007, 51% — 2006, 46% — 2005, 45% — 2004, 48% — у 2003 роках).

Найбільший розмір бюджету мають організації, які співпрацюють з донорами, як грантери (52% організацій, які мають бюджет більше \$50 000 проти 22% організацій, які працюють, як партнери, 18% НУО, які працюють, як виконавчі партнери та 16% респондентів, які працюють, як суб-контрактери).

Представникам НУО у 2011 році було також запропоновано назвати донорів, з якими вони співпрацюють найбільше. Відповіді на це питання відображені у графіку 4.4.2.

Як можна побачити з відповідей, найбільше НУО (39%) співпрацює з Міжнародним Фондом «Відродження». Також близько чверті НУО співпрацює з Агенцією США з міжнародного розвитку (USAID) — 27% та безпосередньо з Посольством США — 23%. Ще 14% НУО співпрацює з Представництвом Європейського Союзу в Україні. Менше десятини НУО співпрацює з Посольствами інших країн — Нідерландів (програма MATRA) — 8%, Німеччини — 4% та Швеції (програма SIDA) — 3%. Разом з тим, третина опитаних (34%) заявила, що їхні НУО співпрацюють з донорами, не зазначеними серед варіантів відповідей.

⁸¹ Питання анкети № 85

Висновок.

У 2011 році, як і в попередні роки, більшість організацій співпрацює з донорами, як грантисти. Також незначно збільшилася кількість організацій, які співпрацюють з донорами, як партнери, виконавчі партнери. Половина опитаних заявила, що співпрацює з американськими донорами (Агенцією США з міжнародного розвитку та безпосередньо Посольством США), проте якщо говорити про конкретних донорів, то організацією, з якою співпрацює найбільша кількість НУО, є Міжнародний Фонд «Відродження».

4.5 Співпраця з громадськістю

НУО потребують стабільної та довготривалої співпраці з громадськістю для заохочення громадянської активності та участі громадян у діяльності організацій. Підтримка діяльності НУО громадськістю необхідна і для успішної діяльності щодо захисту інтересів та їх лобювання.

Графік 4.5.2 демонструє, як НУО зазвичай поширюють інформацію про себе та власну діяльність.

Найпопулярніший спосіб поширення інформації про діяльність НУО — подання інформації в пресу (84% у 2011 році, порівняно з 85% у 2010 році, 84% у 2009 році, 80% — у 2007 році⁸², 78% — у 2006 році та 88% — у 2005 році). 45% респондентів у 2011 році, 48% у 2010 році, 55% у 2009 році⁸³, 51% у 2007 році займались поширенням буклетів чи листівок. 40% респондентів у 2011 році, 46% у 2010 році, 53% НУО у 2009 році⁸⁴, у 2007 році 49%

⁸² Різниця значуща на рівні 1%

⁸³ Різниця значуща на рівні 1%

⁸⁴ Різниця значуща на рівні 1%

респондентів проводили презентації. Якщо аналізувати тенденції за всі десять років, то можна спостерігати поступове зростання популярності таких способів поширення інформації про організацію як подання інформацію в пресу, проведення презентацій та використання веб-сторінок.

Графік 4.5.2

Способи поширення інформації про НУО⁸⁵, (N=637)

	Подаємо інформацію в пресу	Поширюємо буклети, листівки про організацію	Проводимо презентації	Через веб-сторінку інших НУО	Через власну веб-сторінку	Видаємо власний бюлетень	Видаємо річні звіти
2010	85%	48%	46%	40%	38%	18%	17%
2009	84%	55%	53%	39%	38%	19%	19%
2007	80%	51%	49%	35%	36%	22%	19%
2006	78%	60%	51%	33%	31%	22%	20%
2005	88%	53%	46%	28%	26%	21%	19%
2004	85%	50%	42%	27%	24%	23%	23%
2003	86%	52%	43%	23%	25%	24%	20%
2002	81%	48%	39%	18%	18%	19%	14%

Представникам НУО було запропоновано визначити рівень обізнаності громадськості з їхньою діяльністю. 24% респондентів вказали, що громадськість знає про існування НУО, 51% — що громадськість обізнана з їх діяльністю. Обидва ці показники зросли порівняно з 2010 роком. Ще 20% респондентів відповіли, що громадськість підтримує НУО своєю участю у їхній діяльності, що відповідає рівню попереднього року.

4.6 Співпраця із засобами масової інформації

Вид і частота контактів НУО із засобами масової інформації свідчить про спроможність неурядових організацій впливати на громадську думку щодо важливих питань, бажання та можливість доносити інформацію до широкого загалу.

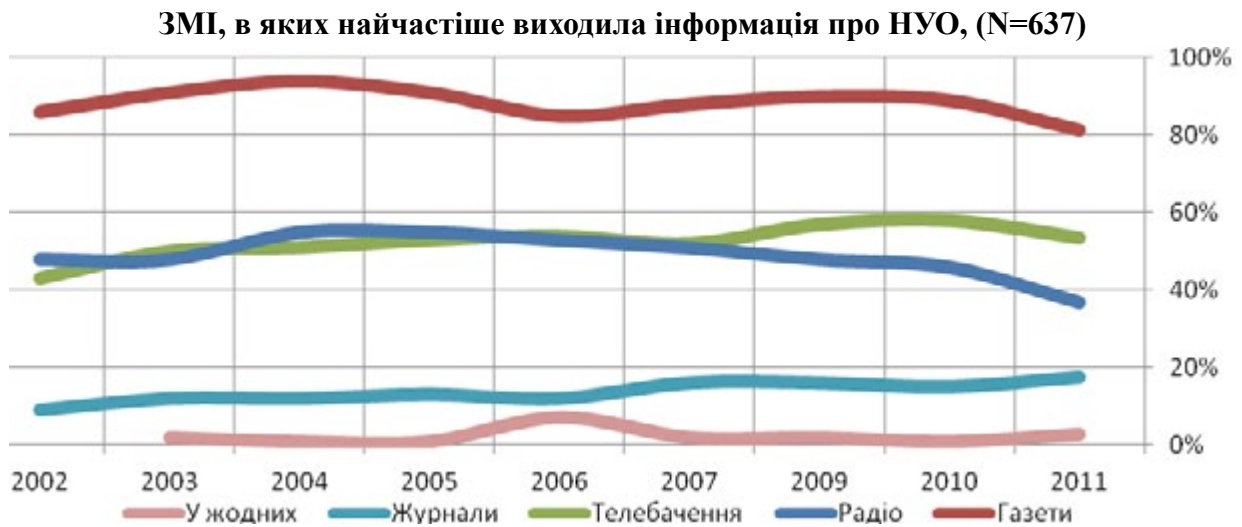
Респондентам було запропоновано відповісти на запитання про види ЗМІ, через які найчастіше поширювалась інформація про діяльність неурядових організацій впродовж останнього року (див. Графік 4.6.1).

Відповідно до отриманих даних, для інформування про власну діяльність НУО найчастіше використовують газети (81%). Цей показник зменшився на 8% порівняно з 2010 роком і є найнижчим за весь період проведення опитування. Наступним за популярністю використання є телебачення, де розміщують інформацію про себе 54% НУО. Хоч це на 4% менше, ніж у 2010 році, показовим є зростання в цілому протягом останніх років показників співпраці НУО з телебаченням. Рівень використання радіо продовжує падати з 2005 року

⁸⁵ Питання анкети № 90

(2011 рік — 37%, 2010 — 46%, 2009 — 48%, 2007 — 51%⁸⁶, 2006 — 53%, 2005 та 2004 роки — 55%, 2003 та 2002 роки — 48%). Рівень використання журналів для розміщення інформації про НУО зріс порівняно з 2010 роком (17% у 2011 році, 11% — 2009). В цілому можна простежити повільне і практично невинне зростання використання журналів протягом всього періоду опитування.

Графік 4.6.1

Висновок.

Українські НУО найчастіше поширюють інформацію про свою діяльність через ЗМІ, даний спосіб поширення інформації про діяльність НУО є найбільш популярним протягом десяти років проведення дослідження. Доволі популярними способами поширення інформацію про НУО є також поширення буклетів, листівок про організацію, проведення презентацій та поширення інформації через соціальні мережі, веб-сайт НУО або веб-сайт інших організацій. Спостерігається тенденція збільшення кількості НУО, які поширюють інформацію через власні веб-сайти або веб-сайти інших НУО. Дану тенденцію можна пов'язати із збільшеннями кількості організацій, які мають власний веб-сайт. Інформація про діяльність НУО найчастіше виходить у газетах, радіо та телебаченні.

⁸⁶ Різниця значуща на рівні 5%.

5. Програмна діяльність

Програмна діяльність може бути визначена спроможністю НУО виконувати статутні цілі та надавати різні послуги в межах своєї місії. Програмна діяльність показує, які послуги НУО надає клієнтам, яким чином ці послуги розробляються, наскільки вони відповідають потребам клієнтів, а також дає можливість представити які методи оцінки використовуються, моніторингу та звітування щодо наданих послуг.

Разом з тим, проаналізовані такі аспекти як партнерство та розуміння діючого законодавства, що посилюють спроможність організації вести програмну діяльність.

5.1 Надання послуг та розробка програм НУО

У графіку 5.1.1 наведені відповіді респондентів щодо частоти залучення членів, персоналу, волонтерів, клієнтів до планування та розробки програмної діяльності НУО.

Графік 5.1.1

Згідно з результатами опитування, виконавчий директор є головною особою, яка відповідає за планування програмної діяльності. 97% респондентів обрали відповіді *завжди* та *дебільшого*.

Аналогічно у 2011 році у 72% організацій колективний керівний орган був значною мірою залучений до планування програмної діяльності. Таким чином, показник залучення колективного керівного органу до планування програмної діяльності є високим.

⁸⁷ Питання анкети №94

Персонал, фінансовий директор, члени організації залучені у цей процес на рівні, який характеризувався відповідями *іноді, здебільшого та час від часу*. Проте, аналізуючи діяльність зазначених працівників, слід зважати і на причини високого показника альтернативи досить рідко зустрічається відповідь *не знаю*. Останній альтернативі відповідають випадки, коли респондент або не знав відповіді, або взагалі не міг обрати іншу альтернативу у зв'язку з відсутністю посади в організації. Наприклад, посада фінансового директора передбачена у штаті менше половини НУО. І ті організації, у штаті котрих є фінансовий директор, лише у 22% випадках не залучають цю посадову особу до планування та розробки програмної діяльності.

Доволі високий рівень залучення волонтерів (в 12% НУО — *завжди/у більшості випадків*», а в 16% організацій — *час від часу*) до планування програмної діяльності пояснюється так званим “волонтерським” складом українських НУО, коли основні діячі НУО працюють на волонтерських засадах. Залучення клієнтів до планування та розробки програмної діяльності виявилась дуже низькою і нижчою порівняно із рівнем замученості волонтерів (в 5% НУО — *завжди/у більшості випадків*, та в 10% організацій — *час від часу*) до планування програмної діяльності.

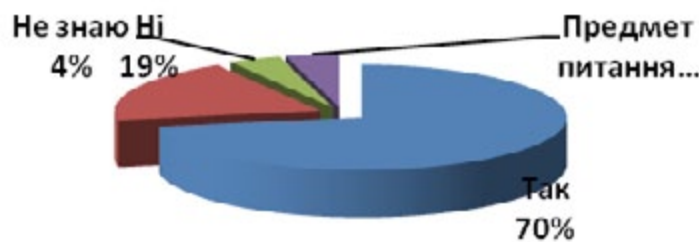
Згідно даних графіку 5.1.2 можна зробити висновок, що більшість опитаних НУО (60%) ведуть облік клієнтів організації. Проте, досить суттєвий відсоток опитаних НУО (33%) не ведуть облік клієнтів організації.

Графік 5.1.2

За даними опитування 2011 року 70% опитаних НУО мають налагоджений механізм зворотного зв'язку з клієнтами організації, а 19% — такого механізму не мають. Оцінку потреб цільових груп, на які буде спрямований проект/програма, проводить 591 організацій з 637 опитаних (або 93%). 498 (або 78%) ОГС стверджують, що зазвичай проводять оцінку своїх програм/ проектів і з них 18% робить оцінку раз на півроку, а 46% — раз на рік. 32% організацій (з тих хто робить оцінку) проводять оцінку на вимогу донорів, 58% виходять з потреб внутрішнього менеджменту організацією, 4% проводять оцінку на вимогу клієнтів, а 2% — на вимогу органів влади. При проведенні оцінки лише 19% (або 122 опитані організації) користуються послугами зовнішніх експертів.

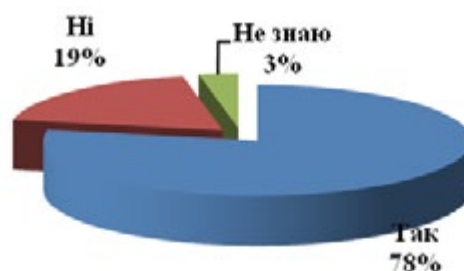
⁸⁸ Питання анкети №94

Чи є механізм зворотного зв'язку з клієнтами організації⁸⁹, (N=637)

Проведення оцінки організаційного розвитку не є поширеною практикою серед організацій України. Це пов'язано як з тим, що дуже невелика кількість організацій розуміє важливість власного організаційного розвитку та великою увагою донорів до розвитку спроможностей організацій представляти та захищати інтереси своїх цільових груп. Але за останні декілька років міжнародні донори проявляють великий інтерес до організаційної розбудови ОГС. Так близько 13 медіа організації мають можливість отримати підтримку на посилення організаційної спроможності при умові проходження оцінки рівня організаційного розвитку. ОГС можуть отримати ваучер на організаційний розвиток після своєї самооцінки. Цією можливістю уже скористалось більше 230 організацій. Також оцінка організаційного розвитку проводиться для організацій, що працюють у сфері ВІЛ/СНІД.

Відповідно до графіку 5.1.4. 78% опитаних НУО проводить оцінку своїх програм та проєктів, 19% респондентів не проводять такої оцінки і ще 3% опитаних НУО не змогли визначитися із відповіддю.

Моніторинг державних та муніципальних програм та законодавства проводять організації, які займаються представленням та захистом прав своїх цільових груп. З опитаних в 2012 році 637 ОГС, 374 (або 59%) організації відповіли, що здійснюють моніторинг законодавчої діяльності, що стосується важливих питань або мети та завдань ОГС, на місцевому або національному рівні. 45% з яких роблять це регулярно, а решту час від часу або дуже рідко.

Чи проводить організація оцінку своєї програм/проєктів⁹⁰, (N=637)

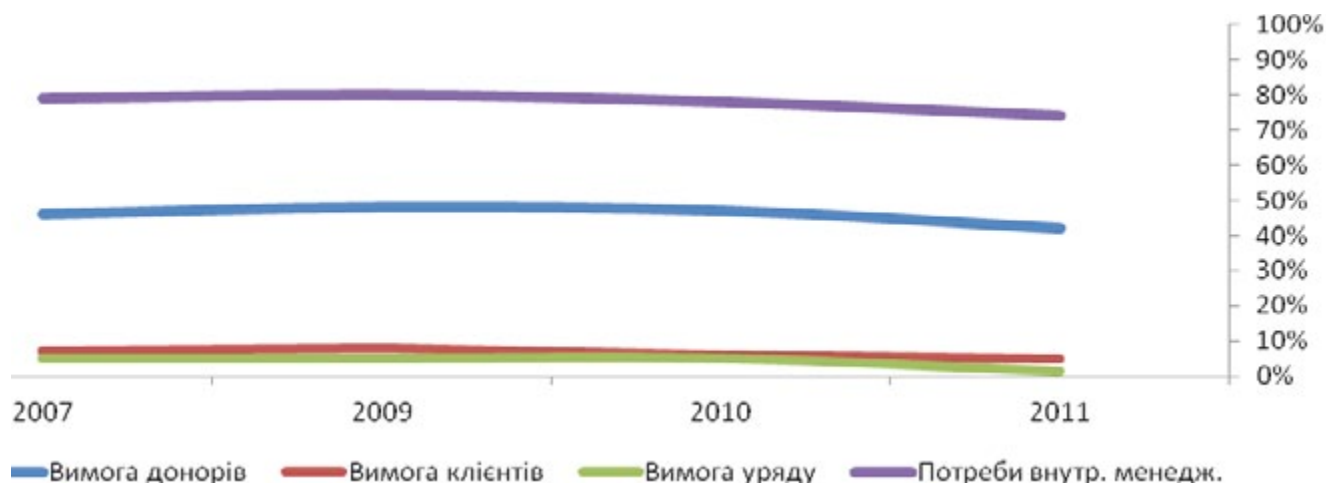
Дані графіку 5.1.5 дають змогу порівняти причини, що спонукало опитані НУО провести оцінку власної діяльності. Респонденти мали змогу вибрати всі варіанти відповідей, які підходять. 78% респондентів відзначили, що провести оцінку діяльності їх спонукали потреби внутрішнього менеджменту, 42% — вказали, що провели внутрішню оцінку на вимогу донорів, і лише 5% респондентів провели оцінку діяльності на вимогу клієнтів та 2% провели оцінку діяльності на вимогу уряду.

⁸⁹ Питання анкети №94

⁹⁰ Питання анкети №94

Графік 5.1.5

Причини, які спонукали провести оцінку діяльності у 2007-2011 роках^{91, 92}, (N=637)

Графік 5.1.6 відображає інтенсивність програмної діяльності українських НУО за 2011 рік. Більше половини респондентів виконали від 1 до 3 проектів (54% респондентів), набагато менше організацій (20%) виконали 4-5 проектів, і 19% НУО, що взяли участь у дослідженні, склали організації, котрі мають найінтенсивнішу програмну діяльність (виконали за 2011 рік більш ніж 5 проектів). Показник кількості проектів, виконаних за останній рік, допомагає зорієнтуватись у діяльності третього сектору, проте не дає інформації про масштаб і якість виконаних проектів. Найпопулярнішими джерелами фінансування серед організацій, які проводять оцінку своєї діяльності є гранти від міжнародних та місцевих організацій, власна комерційна діяльність, членські внески та благодійні пожертви громади.

Графік 5.1.6

Кількість проектів, які НУО виконали за 2011 рік^{93, 94}, (N=637)

Висновок.

В переважній більшості опитаних НУО за планування програмної діяльності відповідає керівник організації або колективний керівний орган. Більшість НУО ведуть облік клієнтів, мають налагоджений механізм співпраці з ними та проводять оцінки своїх програм.

⁹¹ Питання анкети № 96

⁹² Питання анкети №94

⁹³ Питання анкети № 95 б

⁹⁴ Питання анкети №94

5.2 Звітування

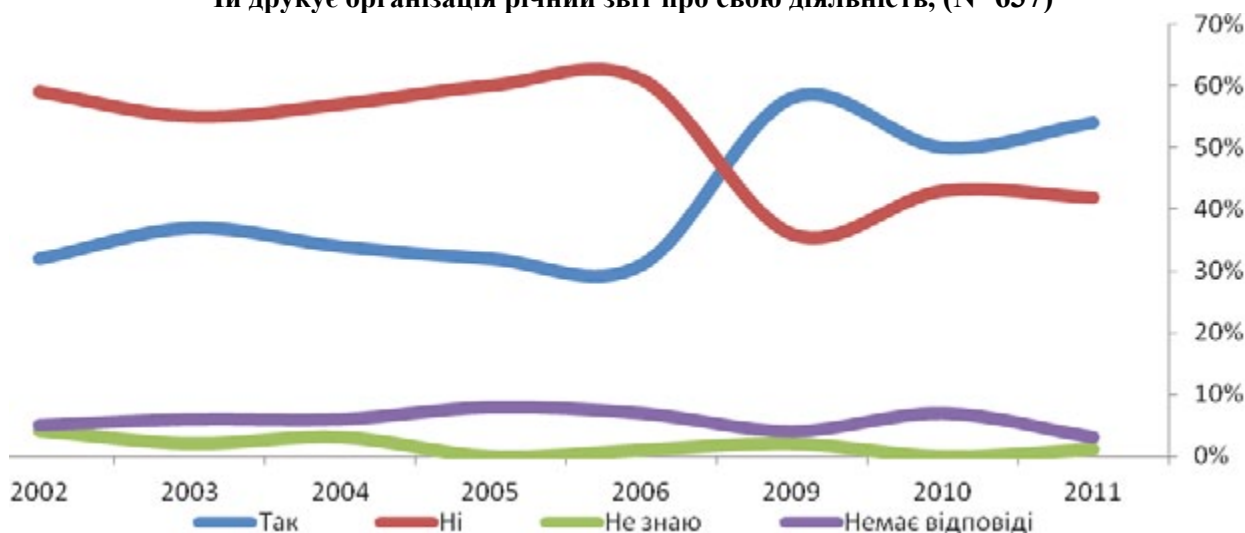
Наявність ефективного бухгалтерського обліку і системи моніторингу діяльності забезпечує довгострокову життєздатність організації та ефективно її функціонування незалежно від особистості лідера.

Можна бути впевненими, що НУО, які публікують річний звіт про власну діяльність, є більш відкритими для громадськості. Отже, про те, що їх організація друкує річний звіт, у 2011 році заявили 54% опитаних. Даний показник підвищився порівняно з 2010 роком (50% у 2010 році⁹⁵). Більшість опитаних НУО поширює електронну версію річного звіту через сайт НУО (27%), через електронну розсилку (19%), через публікацію у ЗМІ (10%). На заходах НУО річний звіт поширюють 16% опитаних НУО. Друковані річні звіти НУО найчастіше поширюють на заходах НУО (49%) та через поштову розсилку (13%).

Річний звіт — це достовірний, багатосторонній документ, завдяки якому ви можете повідомити про успіх вашої організації. Річний звіт являється посвідченням громадського розвитку вашої організації, він підтверджує її дієвість та фінансову спроможність.

Графік 5.2.1

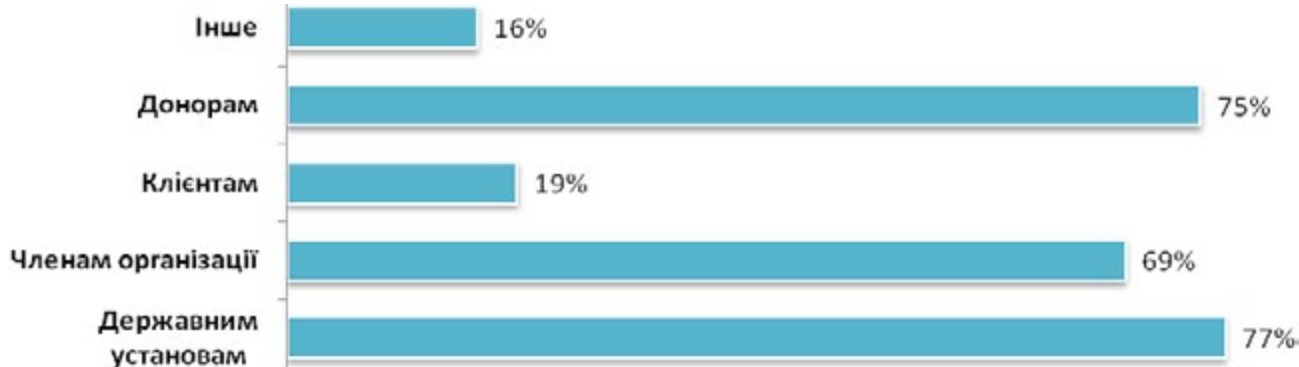
Чи друкує організація річний звіт про свою діяльність, (N=637)

Результати дослідження показали, що 77% опитаних НУО надсилають державним установам, 69% — членам організації, 75% — донорам і лише 19% респондентів надсилає річні звіти клієнтам.

Графік 5.2.2

Інституції, яким НУО надсилає річні звіти, (N=637)

⁹⁵ Різниця значуща на рівні 1%.

Українські НУО загалом мають усталені системи фінансового менеджменту та контролю. Понад дві третини організацій (68%) мають бухгалтера, 64% організацій вважають, що їх бухгалтерська система відповідає національним та/чи міжнародним стандартам. Систему фінансового менеджменту для відповідного планування, виконання і звітування мають 62% НУО.

У 2011 році зовнішній фінансовий аудит пройшло лише 23% респондентів. 48% НУО не проходили, але готові пройти аудит і 17% НУО не проходили і не готові пройти аудит.

В 2012 році Творчий центр ТЦК проводив конкурс річних звітів серед ОГС. Незважаючи на те, що за даними опитування більше половини ОГС готують річні звіти, лише 27 організацій взяли участь в конкурсі. За результатами аналізу отриманих річних звітів можна дійти висновку, що найслабшим місцем у річних звітах українських ОГС є фінансове звітування та відсутність аудиторських висновків щодо діяльності організації.

Висновок.

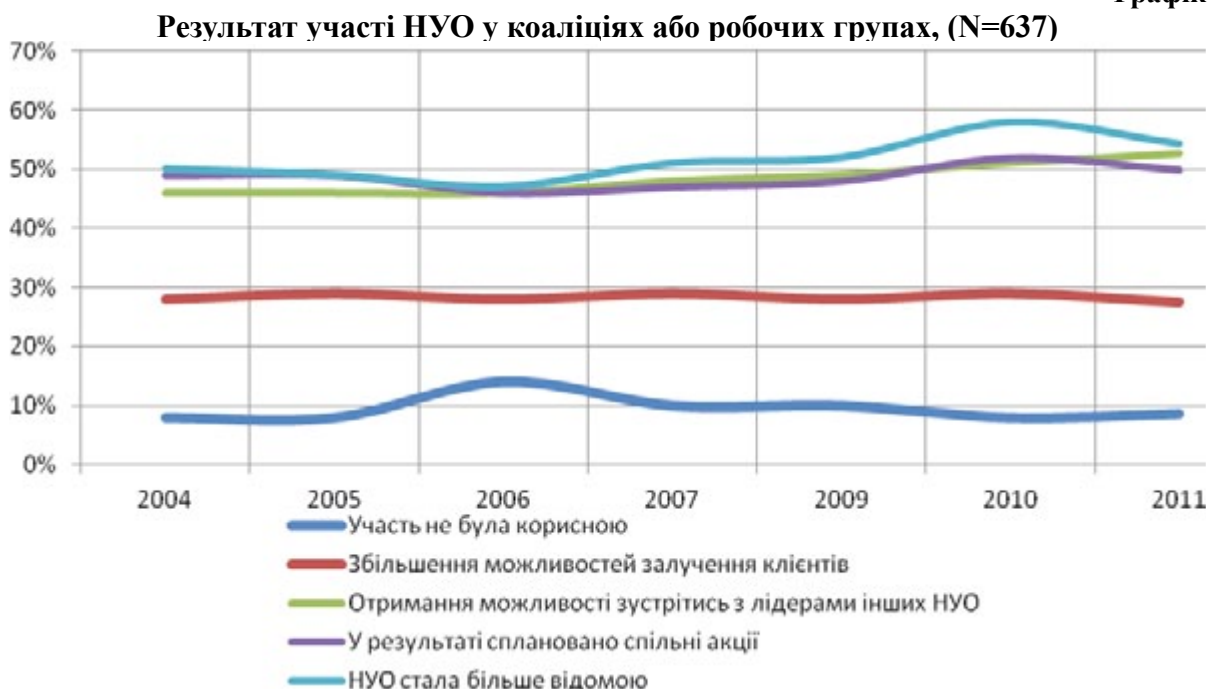
Більше половини опитаних НУО готують річний звіт про свою діяльність. Найчастіше НУО поширюють електронну версію річного звіту через власний сайт, електронну розсилку, публікації у ЗМІ. Друковані річні звіти НУО найчастіше поширюють на заходах НУО та через поштову розсилку. Більшість організацій мають бухгалтера та вважають, що їх бухгалтерська система відповідає національним та/чи міжнародним стандартам. Проте, лише 23% НУО проходили аудит.

5.3 Партнерства. Коаліції

Важливість партнерства і коаліцій підкреслювалась у багатьох частинах даного звіту, де було розглянуто зовнішні зв'язки НУО з іншими інституціями. Розвиток партнерства є важливим індикатором зрілості організації та її готовності діяти з більшою віддачею для громади. Ефективне партнерство між неурядовими організаціями забезпечує успішність захисту інтересів та їх лобювання, а також є важливим засобом для досягнення того, щоб голос українських громадян був почутим.

Членами коаліцій чи робочих груп є 67% НУО. Дані, представлені на графіку 5.3.1, відображають досвід участі НУО у коаліціях чи робочих групах з іншими організаціями. Респонденти мали можливість обирати всі відповіді, які підходять.

Як свідчить наведений графік, участь у коаліціях чи робочих групах була корисною для переважної більшості НУО. Це дозволило НУО стати більш відомою, спланувати спільні акції з іншими організаціями, зросли можливості зустрічатись з лідерами інших НУО та збільшення можливостей залучення клієнтів. 9% НУО все-таки зазначили, що участь у коаліціях чи робочих групах для них не виявилась корисною, цей відсоток залишився без зміну порівняно із 2010 роком.

Порівнюючи результати дослідження 2004-2011 років слід вказати, що у 2011 році зменшилася кількість організацій, які вказали, що НУО стала більш відомою в результаті співпраці з іншими НУО (54% у 2011 році, у 2010 році — 58%⁹⁶, у 2009 році — 52%⁹⁷, у 2007 році — 51%, у 2006 році — 47%, у 2005 році — 49%, у 2004 році — 50%). Також протягом 2004-2011 років зростає кількість НУО, які обрали варіант відповіді отримання можливості зустрітись з лідерами інших НУО (53% у 2011 році, 51% у 2010 році, 49% у 2009 році, 48% у 2007 році, 46% у 2004-2006 роках⁹⁸).

Висновок.

Більшість українських НУО є членами коаліцій або робочих груп. Також для більшості НУО участь у коаліціях або робочих групах є корисною. Внаслідок такої співпраці НУО стали більш відомими, спланували спільні акції з іншими організаціями, отримали можливість зустрічатися з лідерами інших НУО та збільшили можливості залучення клієнтів.

5.4 Прозорість діяльності. Відкритість. Етичні норми

У 83% членських організацій члени НУО можуть, за бажанням, мати доступ до фінансових документів організації.

Дані, наведені у графіку 5.4.1, свідчать, що більшість (73%, з них 46% благодійних фондів і 27% громадських організацій) організацій звітують своїм членам, 64% — донорам (з них 43% благодійних фондів і 21% громадських організацій), 63% НУО — державним установам (з них 36% благодійних фондів і 27% громадських організацій), 19% організацій звітують своїм клієнтам (з них 10% благодійних фондів і 9% громадських організацій).

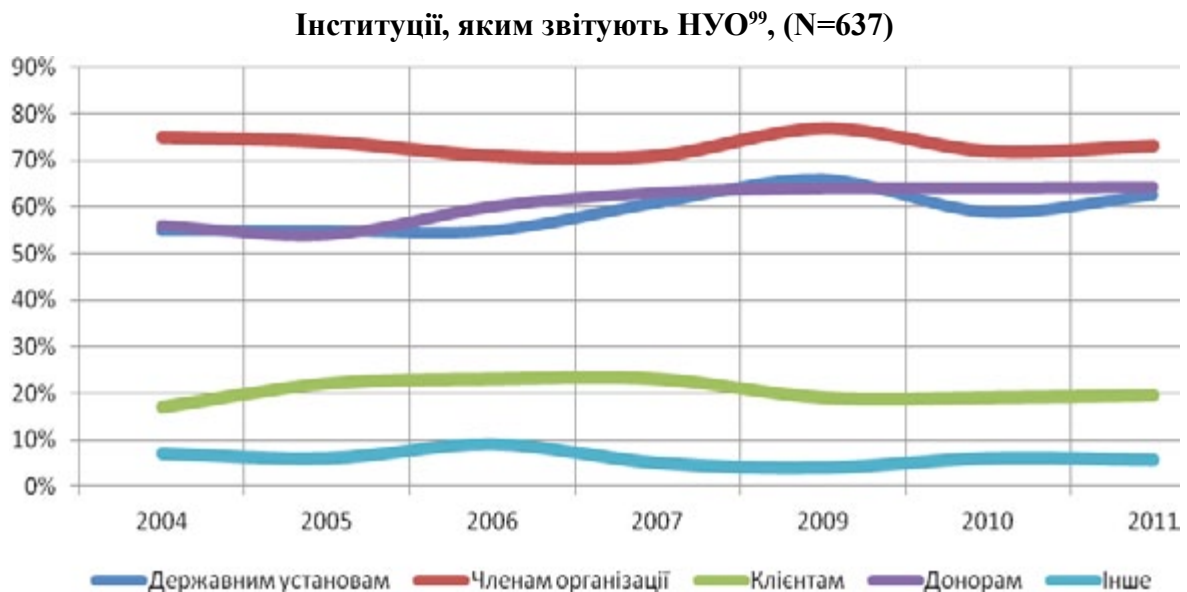
⁹⁶ Різниця значуща на рівні 1%.

⁹⁷ Різниця значуща на рівні 1%.

⁹⁸ Різниця значуща на рівні 1%.

Протягом 2004-2011 років коливається кількість організацій, які звітуються членам організації та державним установам. Порівняно із 2004 роком зросла кількість організацій, які звітуються донорам та державним установам. Останнє можна пояснити зростанням якості звітування НУО та бажанням заявити організацію перед владою та донорами, як відповідального партнера.

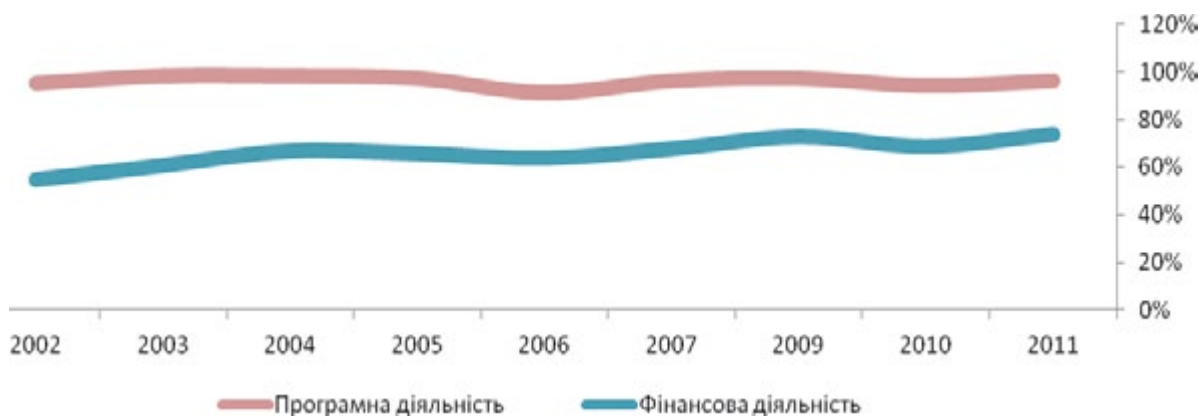
Графік 5.4.1

Графік 5.4.2 відображає думку респондентів щодо потреби відкритості НУО у таких сферах як програмна та фінансова діяльність.

Графік 5.4.2

Кількість лідерів НУО, які зазначили про потребу у відкритій діяльності^{100*}, (N=637)

Переважна більшість респондентів (96%) у 2011 році відзначає потребу в ознайомленні громадськості з програмною діяльністю НУО, даний показник був несуттєво вищим у 2010 році. Слід вказати, що протягом 2002-2012 рр. суттєвих змін у даному компоненті не відбулося.

74% НУО вказало на потребу в ознайомлення громадськості з фінансової діяльністю НУО. Порівняно із 2010 роком даний показник зріс (69%¹⁰¹).

Частка НУО, які вважають, що сектору громадських організацій потрібен етичний кодекс та професійні стандарти, поступово зросла з 81% у 2002 році до 88% у 2005 році (різниця

⁹⁹ Питання № 98 анкети

¹⁰⁰ Питання № 99 анкети

¹⁰¹ Різниця значуща на рівні 1%.

показників значуща на рівні 1%), а у 2006 році знову знизилась до 83%, 86% в 2009 році, 87% у 2010¹⁰² та 82% у 2011 році¹⁰³.

Визначені та написані етичні норми, за даними дослідження 2011 року, мають 34% організацій

Висновок.

Більшість українських НУО звітують перед членами своєї організації, донорами та державними установами. Лише третина респондентів має визначені та прописані етичні норми.

5.5 Законодавство

Законодавство, яке регулює діяльність третього сектору, є одним з найважливіших чинників, що впливають на здатність НУО ефективно проводити свою діяльність та впливати на навколишнє середовище. Обізнаність та знання неурядовими організаціями чинного законодавства необхідне для уникнення багатьох проблем з оподаткуванням, для написання статуту, дотримання неприбуткового статусу, підвищення життєздатності НУО, тощо.

Більшість опитаних представників НУО (59%) вважають себе досить обізнаними щодо чинного законодавства, яке так чи інакше впливає на діяльність неурядових організацій. Частково обізнаними вважають себе 39% респондентів і лише 1% представників НУО вважає себе зовсім необізнаними з даного питання. Кількість обізнаних у чинному законодавстві постійно змінюється: з 53% опитаних у 2002 році, до 64% у 2004 році, до 58% у 2005 році та до 60% у 2006 році, 62% у 2009 році, 57% у 2010 році (різниця значуща на рівні 1%) та 59% у 2011 році.

У 2011 році головними законодавчими перешкодами для розвитку третього сектору є: законодавство в цілому (41% респондентів); податкове законодавство (41% опитаних НУО); пасивність НУО у забезпеченні втілення законів та регуляторних актів належним чином (39% респондентів) та недостатність знань про закони (34% респондентів). Аналіз графіку 5.5.1 показує, що однією із найвагоміших законодавчих перешкод на шляху розвитку третього сектору у 2002-2010 роках є податкове законодавство (35% респондентів у 2002 році, 55% у 2003 році, 50% у 2004 році, 54% у 2005 році, 45% у 2006 році, 43% у 2007 році, 47% у 2009 році та 41% у 2010 році¹⁰⁵, 39% у 2011 році).

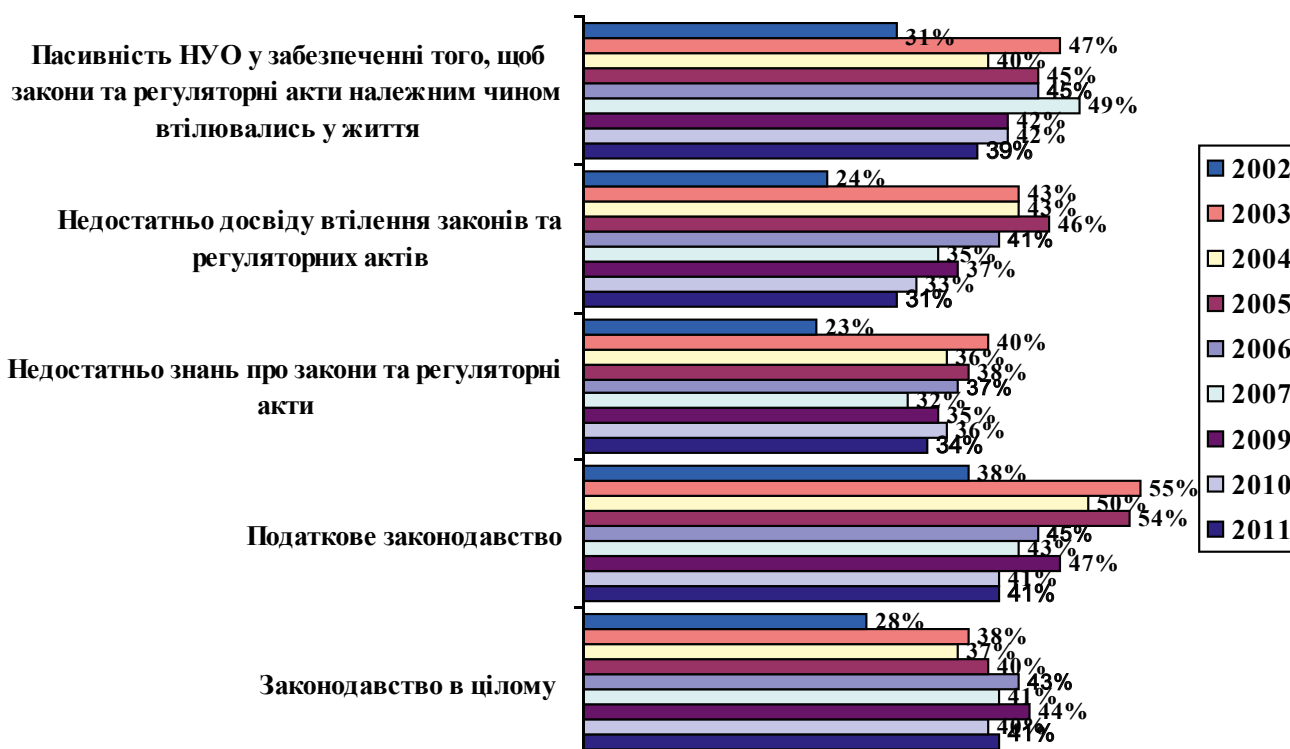
¹⁰² Різниця значуща на рівні 1%.

¹⁰³ Різниця значуща на рівні 1%.

¹⁰⁴ Питання анкети № 104

¹⁰⁵ різниця значуща на рівні 1%.

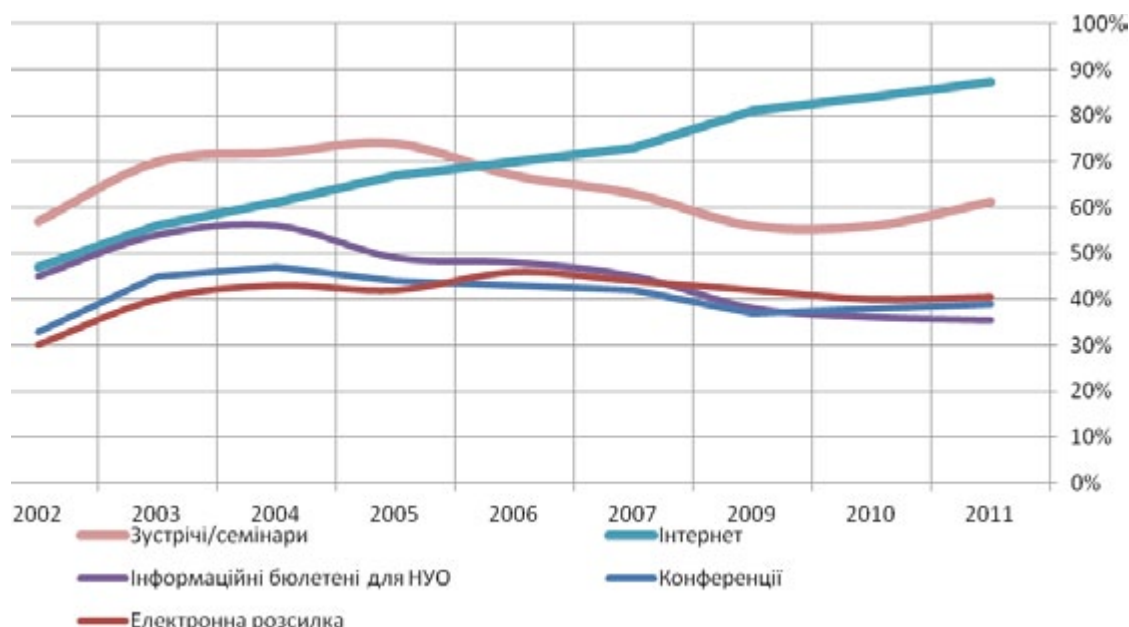
Основні законодавчі перешкоди на шляху розвитку третього сектору у 2002-2011 рр. , (N=637)

Графік 5.5.2 демонструє зростання та урізноманітнення доступних для НУО джерел інформації про зміни у законодавстві.

Графік 5.5.2

Джерела інформації про зміни/оновлення чинних законів та регуляторних акти у 2002-2011 рр.¹⁰⁶ , (N=637)

Аналізуючи дані графіку 5.5.2. можна дійти до висновку, що високі показники по кожній альтернативі свідчать про те, що більшість організацій користується декількома джерелами інформації одночасно.

¹⁰⁶ Питання анкети № 106

У 2011 році НУО більше використовують такі джерела інформації про зміни існуючого законодавства, як: — зустрічі/семінари — 61% респондентів (56% у 2010 році¹⁰⁷), Інтернет — 87% респондентів (84% у 2010 році). Слід відзначити суттєве зростання протягом десяти років ролі Інтернету та електронної розсилки, як джерела інформації для українських НУО. Одночасно для НУО дещо знизилась популярність інформаційних бюлетенів.

У таблиці 5.5.3 представлені дані з використання Інтернету українськими НУО протягом 2002-2010 років.

Таблиця 5.5.3.

**Тенденції використання Інтернету українськими НУО
2002-2011 роки, (N=637)**

	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2009		2010		2011
НУО має електронну адресу	58%	↑	70%	-	70%	↑	73%	↑	76%	↑	79%	↑	86%	↓	85%	↑	90%
НУО має власний веб-сайт	13%	↑	23%	-	20%	-	22%	-	25%	↑	32%	↑	33%	-	33%	↑	41%
НУО використовує Інтернет як джерело інформації про зміни, оновлення законодавства	47%	↑	56%	-	61%	↑	67%	↑	70%	↑	73%	↑	81%	↑	84%	↑	87%

Аналіз таблиці 5.5.3 показує тенденцію, щодо збільшення кількості НУО, які мають електронну адресу, власну веб-сторінку протягом 2002-2011 років.

Висновок.

Основними законодавчими перешкодами на шляху розвитку третього сектору протягом 2002-2011 років є законодавство в цілому, податкове законодавство, пасивність НУО у забезпеченні втілення законів та регуляторних актів належним чином та недостатність знань про закони. Найчастіше інформацію про зміни/оновлення законодавства респонденти отримують через зустрічі/семінари, інтернета електронну розсилку. Протягом останніх десяти років прослідковується тенденція щодо збільшення кількості НУО, які отримують інформацію про оновлення законодавства через інтернет.

¹⁰⁷ Різниця значуща на рівні 1%.

Частина III

Дослідження окремих аспектів розвитку та діяльності НУО

У третій частині презентуються результати діяльності НУО відповідно до чотирьох індексів: індекс організаційної спроможності НУО, індекс спроможності НУО України представляти інтереси і захищати права, індекс участі в коаліціях/мережах, індекс легітимності. Крім того, ця частина містить ще декілька досліджень окремих аспектів розвитку та діяльності НУО.

6. Індекс організаційної спроможності НУО України

Опис індексу організаційної спроможності НУО, використаного у даному дослідженні. Поняття “розвиток спроможності” в контексті даного дослідження використовується в сенсі організаційної спроможності. Пітер Морган (1996) визначив таку спроможність, як “здатність осіб, груп, інституцій та організацій визначати і вирішувати проблеми розвитку в міру їх виникнення”. Розвиток організаційної спроможності може бути представлений як закрита або відкрита система. З погляду закритої системи організаційна спроможність фокусується на внутрішній діяльності організації, з точки зору відкритої системи організація є частиною зовнішнього середовища, яке впливає на організацію своїми соціальними цінностями, політичним та економічним оточенням.

Організаційну спроможність можна охарактеризувати за різними компонентами, а саме: визначенням місії та бачення організації, стратегічними цілями, професійністю членів і працівників організації, делегуванням повноважень і демократичністю стилю лідерства в НУО, підходами до оцінки роботи в команді та практики “управління із залученням”, розвиненість систем і структур менеджменту, здатністю використовувати фінансові й матеріальні ресурси для підтримки організаційної діяльності.

Індекс організаційної спроможності визначається з 2002 року, коли для потреб проекту «Мережа громадянської дії в Україні» Інститут сталих спільнот розробив власну модель оцінки організаційної спроможності. Спроможність організації була оцінена за 5-бальною шкалою, де 1 означає відсутність або слабку спроможність, а 5 — високу або сильну спроможність. У 2009 році модель оцінки індексу організаційної спроможності був переглянутий ТЦК відповідно до завдань проекту «Об’єднуємося заради реформ». Ця модель складається з сімох компонентів, кожен з яких оцінюється від 0 до 1, де 0 означає відсутність (або слабку) спроможність, а 1 — високу (або сильну) спроможність.

Обидві моделі базуються на емпіричних даних щодо українських НУО, які були отримані в рамках опитування 2002–2011 років.

Моделі організаційного розвитку представлені нижче, що дає змогу їх порівняти та виявити відмінності (курсивом виділено нові показники).

№ компонента	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися протягом 2002-2007 років	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися у 2011 році
1	Стратегічний менеджмент НУО: <ul style="list-style-type: none">Організація зареєстрована як юридична особа.Організація має місію і дотримується її принципів.Стратегічні цілі організації є чіткими і зрозумілими для членів організації.	Стратегічний менеджмент НУО: <ul style="list-style-type: none">Організація зареєстрована як юридична особа.Організація має місію і дотримується її принципів.<i>Організація має написаний стратегічний план.</i>Стратегічні цілі організації є чіткими і зрозумілими для членів організації.

№ ком-понен-ту	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися протягом 2002-2007 років	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися у 2011 році
1	<ul style="list-style-type: none"> • Члени та керівники організації проводять регулярні зустрічі для того, щоб обговорити, переглянути і, у разі потреби, внести поправки до стратегії, цілей або завдань організації. • Існує та використовується система моніторингу та оцінки; результати аналізу використовуються в прийнятті рішень. 	<ul style="list-style-type: none"> • Члени та керівники організації проводять регулярні зустрічі для того, щоб обговорити, переглянути і, у разі потреби, внести поправки до стратегії, цілей або завдань організації. • Існує та використовується система моніторингу та оцінки; результати аналізу використовуються в прийнятті рішень. • <i>Програмна діяльність організації будується на визначеній місії діяльності організації.</i>
2.	<p>Структура керівництва НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Організація має активний орган керівництва. • Чітко визначені функції та обов'язки членів органу керівництва. • Члени органу керівництва регулярно спілкуються з виконавчим директором. • Стратегічні рішення приймаються шляхом спільного обговорення між членами органу керівництва та керівниками НУО. • Чітко визначені та виконуються принципи ротації та переходу від одного складу керівництва до іншого. • Стиль лідерства та менеджменту передбачає залучення підлеглих до прийняття рішень. • Директор НУО делегує свої повноваження і прагне створити організацію, яка могла б стабільно працювати у разі його відсутності. • Працівники беруть участь у вирішенні проблем і прийнятті рішень через роботу в команді, роботу над проектом, зустрічі з платним персоналом, тощо. • Наймані працівники відчують, що вони уповноважені керувати своєю роботою, ставити зрозумілі цілі та стежити за термінами їх досягнення, розв'язувати проблеми та приймати рішення у сфері, за яку вони відповідають. • Директор НУО передає обов'язки та делегує повноваження на виконання певних проектів або функцій платним працівникам. 	<p>Структура керівництва НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Організація має активний орган керівництва. • Чітко визначені функції та обов'язки членів органу керівництва. • Члени органу керівництва регулярно спілкуються з виконавчим директором. • Стратегічні рішення приймаються шляхом спільного обговорення між членами органу керівництва та керівниками НУО. • Чітко визначені та виконуються принципи ротації та переходу від одного складу керівництва до іншого.
3.	<p>Стиль лідерства та менеджменту НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директор НУО делегує свої повноваження і прагне створити організацію, яка могла б стабільно працювати у разі його відсутності. • Працівники беруть участь у вирішенні проблем і прийнятті рішень через роботу в команді, роботу над проектом, зустрічі з оплачуваним персоналом, тощо. 	<p>Стиль лідерства та менеджменту НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директор НУО делегує свої повноваження і прагне створити організацію, яка могла б стабільно працювати у разі його відсутності. • Працівники беруть участь у вирішенні проблем та прийнятті рішень через роботу в команді, роботу над проектом, зустрічі з оплачуваним персоналом, тощо.

№ ком-понен-ту	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися протягом 2002-2007 років	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися у 2011 році
3.	<ul style="list-style-type: none"> • Наймані працівники відчувають, що вони уповноважені керувати своєю роботою, ставити зрозумілі цілі та стежити за термінами їх досягнення, розв'язувати проблеми і приймати рішення у сфері, за яку вони відповідають. • Директор НУО передає обов'язки та делегує повноваження на виконання певних проєктів або функцій оплачуваним працівникам. 	<ul style="list-style-type: none"> • Наймані працівники відчувають, що вони уповноважені керувати своєю роботою, ставити зрозумілі цілі та стежити за термінами їх досягнення, розв'язувати проблеми і приймати рішення у сфері, за яку вони відповідають. • Директор НУО передає обов'язки та делегує повноваження на виконання певних проєктів або функцій оплачуваним працівникам. • <i>Організація має прописані адміністративні правила і процедури.</i> • <i>Керівні органи, персонал та члени організації залученні до розробки адміністративних правил і процедур.</i> • <i>Адміністративні правила і процедури оновлюються щорічно.</i>
4.	<p>Стратегія залучення коштів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • НУО має довготерміновий письмовий план залучення фінансування (щонайменше на 2 роки). • Призначена особа, або група людей відповідає за пошук нових джерел фінансування або прибутку для фінансування стратегічних напрямків. • Існує база даних потенційних джерел фінансування. • Організація має принаймні два різних джерела фінансування. • Організація показала свою спроможність протягом року акумулювати принаймні 30% фінансування з місцевих джерел. 	<p>Стратегія залучення коштів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>НУО має письмовий план залучення фінансування (щонайменше на 1 рік).</i> • <i>НУО має письмовий фінансовий план організації окремо від фінансових планів.</i> • Призначена особа, або група людей відповідає за пошук нових джерел фінансування або прибутку для фінансування стратегічних напрямків. • Існує база даних потенційних джерел фінансування. • Організація має принаймні два різних джерела фінансування. • Організація показала свою спроможність протягом року акумулювати принаймні 30% фінансування з місцевих джерел.
5.	<p>Фінансові системи управління НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • НУО має систему бухгалтерського обліку та роботи з бухгалтерами. • Організація має систему внутрішнього фінансового контролю. • Річний інституційний бюджет відокремлений від бюджетів проєктів. • НУО проводить або готова пройти зовнішній фінансовий аудит. • Члени організації мають доступ до фінансової документації. 	<p>Фінансові системи управління НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • НУО має систему бухгалтерського обліку та роботи з бухгалтерами. • Організація має систему внутрішнього фінансового контролю. • Річний інституційний бюджет відокремлений від бюджетів проєктів. • НУО проводить або готова пройти зовнішній фінансовий аудит. • Члени організації мають доступ до фінансової документації. • <i>НУО має встановлену систему фінансового менеджменту.</i> • <i>НУО проводить внутрішній фінансовий аудит.</i> • <i>НУО готує річні бюджети організації.</i>

№ ком-понен-ту	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися протягом 2002-2007 років	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися у 2011 році
6.	<p>Процедури менеджменту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ролі та обов'язки працівників є чіткими та незмінними. • Існує система менеджменту персоналу, виписані посадові інструкції, процедура набору й працевлаштування, тощо. • Існує система діловодства. • Чітко розписані адміністративні процедури. • Професійний розвиток є складовою частиною загального розвитку всієї організації. 	<p>Процедури менеджменту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ролі та обов'язки працівників є чіткими та незмінними. • Існує система менеджменту персоналу, виписані посадові інструкції, процедура набору й працевлаштування, тощо. • Існує система діловодства. • Чітко розписані адміністративні процедури. • Професійний розвиток є складовою частиною загального розвитку всієї організації. • НУО має оплачуваний персонал. • НУО вивчає потреби цільових груп, на яких буде спрямовано проект. • НУО веде облік клієнтів організації. • Організація має механізм зворотного зв'язку щодо послуг НУО. • Організація проводить оцінки своїх програм. • При проведенні оцінки програм НУО користується послугами зовнішніх експертів. • НУО є членом коаліції/мережі та/або робочої групи.
7.		<p>Легітимність, звітування та партнерство в коаліціях/мережах:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Клієнти НУО представлені в її керівних органах. • Клієнти НУО залучені до планування програмної діяльності. • НУО проводить оцінку програм. • НУО готує, публікує та поширює копії річних звітів серед клієнтів. • НУО веде облік клієнтів і має механізм зворотного зв'язку з ними. • НУО є членом коаліцій і мереж.

Результати індексу за 2002-2007 роки представлені нижче. Середній бал за 5-бальною шкалою індексу організаційної спроможності у 2007 році дорівнював **2,65**, у 2006 році — **2,9**, у 2005 році — **2,89**, у 2004 році — **2,94**, у 2003 році — **3,14**, що свідчить про середню спроможність українських НУО. Протягом 2003-2007 років прослідковується поступове зниження рівня індексу організаційного розвитку. У цілому неурядові організації мають належні процедури управління і залучення ресурсів. Однак, можна говорити про те, що органи керівництва не є найбільш ефективними, процедури стратегічного менеджменту підлягають подальшому вдосконаленню, персонал залучається до процесів прийняття рішень, але така практика не є постійною, фінансування залучається досить хаотично.

У таблиці 6.1. наведено дані середнього балу Індексу організаційної спроможності за окремими компонентами протягом 2002-2007 років. Для порівняннi із результатами 2009-2011 років Індекс організаційної спроможності, отриманий у 2002-2007 роках було перераховано по 1-ій шкалі.

**Середній бал Індексу організаційної спроможності
за окремими компонентами, 2002-2007 роки**

Компонент	Індекс					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. НУО застосовує стратегічний менеджмент на практиці	3,45	3,73	3,47	3,34	3,4	2,62
2. НУО має ефективну систему керівництва	3,11	4,09	4,29	4,17	4,1	3,74
3. Ефективність системи лідерства та менеджменту НУО, за умови залучення персоналу до процесу прийняття рішень	2,85	2,71	2,59	2,53	2,52	1,32
4. Стратегія НУО щодо залучення коштів	1,67	2,29	1,50	1,49	1,49	1,68
5. Фінансовий менеджмент НУО відповідає стандартам бухгалтерського обліку	3,20	3,25	3,12	3,10	3,22	3,68
6. НУО має належні процедури менеджменту людських та матеріальних ресурсів	3,10	2,75	2,60	2,61	2,71	2,87
Середнє число (за 5-ти бальною шкалою)	2,90	3,14	2,93	2,87	2,91	2,65
Середнє число (за 1-ою шкалою)	0,58	0,63	0,59	0,57	0,58	0,53

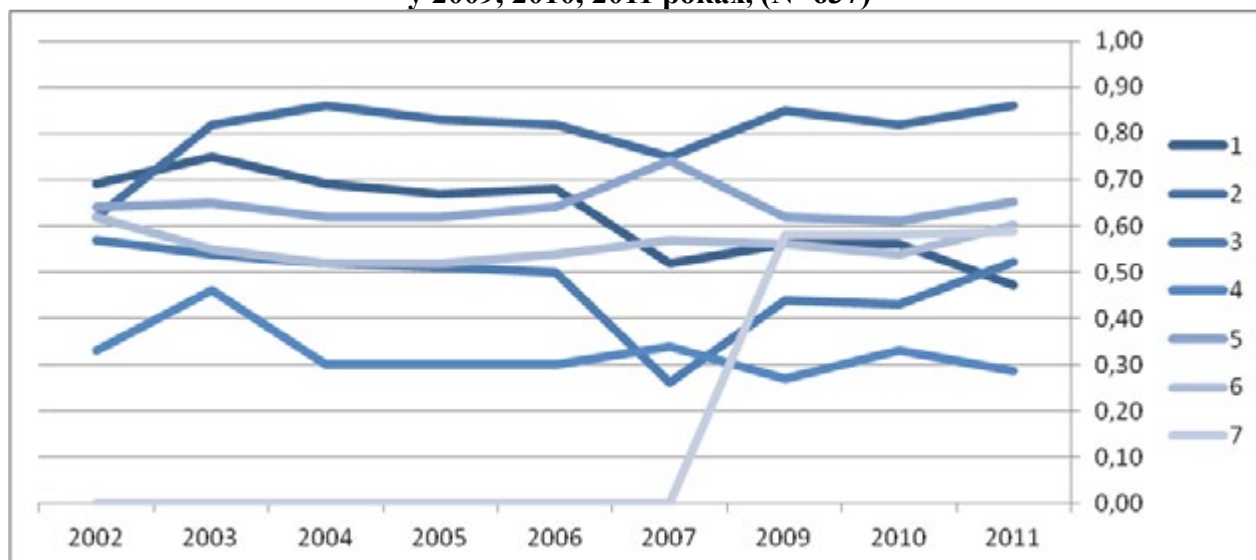
Опис результатів, отриманих у 2011 році:

Середній бал організаційного індексу у 2011 році склав **0,57** (з 1 можливого), що свідчить про середню спроможність українських НУО. Порівняно із результатами 2011 року даний показник несуттєво підвищився (**0,55** у 2010 році). У цілому неурядові організації мають належні процедури управління і залучення ресурсів. Протягом року НУО підвищили свою спроможність із організації ефективної системи керівництва, системи менеджменту та лідерства, фінансового менеджменту, менеджменту людських та матеріальних ресурсів. Разом з тим протягом 2011 року організації почали менше застосовувати стратегічний менеджмент на практиці та погіршилася стратегія із залучення коштів.

Розподіл балів організаційного індексу за компонентами, поданий нижче, дає можливість відстежити сильні та слабкі сторони українських НУО відповідно до даної моделі (Таблиця 6.3).

Графік 6.2.

**Індекс організаційної спроможності за окремими компонентами
у 2009, 2010, 2011 роках, (N=637)**

Ця сама інформація наведена у Графіку 6.2. Лінії з'єднують середні значення за компонентами індексу одного року. Номер компоненту в діаграмі відповідає номеру даного компонента у Таблиці 6.3

У таблиці 6.3. наведено дані середнього балу Індексу організаційної спроможності за окремими компонентами у 2009-2011 роках.

Результати дослідження 2011 року показали, що НУО України володіють навиками стратегічного менеджменту та мають досить високий показник щодо діяльності структур керівництва організацією. Однак у багатьох організацій структури керівництва й менеджменту невідокремлені, що заважає ефективному розвитку. Системи фінансового менеджменту НУО здебільшого відповідають національним і міжнародним стандартам, організації мають необхідні фінансові процедури. Більшість організацій не проходила зовнішнього аудиту, але багато з них виявили бажання його пройти. Рівень легітимності організацій також досить високий, більшість організацій друкують річні звіти та є учасниками коаліцій або мереж.

Таблиця 6.3

Середній бал Індексу організаційної спроможності за окремими компонентами, 2010 рік, (N=637)

Компонент	Індекс 2009	Індекс 2010	Індекс 2011
1. НУО застосовує стратегічний менеджмент на практиці	0,56	0,56	0,47
2. НУО має ефективну систему керівництва	0,85	0,82	0,86
3. Ефективність системи лідерства та менеджменту НУО, за умови залучення персоналу до процесу прийняття рішень	0,44	0,43	0,52
4. Стратегія НУО щодо залучення коштів	0,27	0,33	0,28
5. Фінансовий менеджмент НУО відповідає стандартам бухгалтерського обліку	0,62	0,61	0,65
6. НУО має належні процедури менеджменту людських та матеріальних ресурсів	0,56	0,54	0,60
7. Легітимність НУО	0,58	0,58	0,58
Середнє число	0,6	0,55	0,57

Наявність ефективних структур керівництва є найсильнішим компонентом у індексі організаційної спроможності відповідно до даних 2011 року. Українські НУО продемонстрували, що мають діючі керівні органи з прописаними та визначеними функціями і правилами роботи. Керівні органи залучаються до процесу прийняття стратегічних рішень. Існують механізми зміни і ротації членів керівних органів. Але хоча цей компонент і отримав найвищий середній бал порівняно з іншими характеристиками діяльності НУО, він ще не реалізується максимально ефективно.

Другий за кількістю балів компонент характеризує діяльність НУО щодо фінансового менеджменту організації. Відповідно до результатів дослідження НУО отримали вищі за середні оцінки з даного компоненту. Більшість опитаних організацій мають професійного бухгалтера та вважають, що їхня фінансова система відповідає національним або міжнародним стандартам. Не всі опитані НУО проходили аудит, проте більшість респондентів готові його пройти.

Відповідно до результатів дослідження рівень компоненту по легітимності складає досить високий показник. У більшості опитаних НУО хоча б один представник цільової групи представлений у колективному органі (500 з 637 організацій).

Найнижчий бал отримано по компоненту *стратегія НУО щодо залучення фінансування*, що включає в себе наявність довгострокового плану залучення коштів, обізнаність про наявні можливості щодо залучення фінансування та наявність різних джерел фінансування. Лише 202 організацій з 637 опитаних організацій мають план залучення фінансування щонайменше на рік. Слід вказати, що Порівняно з результатами дослідження 2009 року даний компонент несуттєво підвищився.

Висновок.

Середній бал з індексу організаційної спроможності свідчить, що загалом спроможність українських НУО для організаційного розвитку є на середньому рівні, і в цілому НУО мають встановлені стандарти менеджменту. Слід відзначити низький рівень компоненту із стратегії щодо залучення коштів. За результатами дослідження 2011 року 61% опитаних НУО не мають письмового плану залучення фінансування, і лише у 32% опитаних організацій є письмовий план залучення фінансування. В 2011 році найвищу оцінку має компонент ефективності системи керівництва. За результатами опитування 93% опитаних НУО має керівний орган, 90% опитаних НУО - письмовий документ, який закріплює функції керівних органів. У 83% НУО проводить вибори керівних органів. Можна зробити висновок, що опитані НУО мають встановлену систему керівних органів, механізм їх обрання та документи, що чітко регулюють їх діяльність.

7. Індекс спроможності НУО України представляти інтереси та захищати права

Представлення інтересів та захисту прав НУО може здійснювати через кампанії з громадської освіти, поширення інформації у ЗМІ, лобіювання інтересів населення, написання проектів законів та іншими способами здійснення впливу чи досягнення бажаного результату. Лобіювання дозволяє удосконалювати і змінювати закони та правові механізми, які, в свою чергу, покращують якість життя людей.

Опис індексу. Для визначення спроможності НУО України представляти інтереси та захищати права Інститут сталих спільнот у рамках проекту “Мережа громадянської дії в Україні” (2002-2008 роки) розробив модель індексу, який складається з семи компонентів і дозволяє оцінити спроможність НУО збирати інформацію та досліджувати питання, важливі для громад, відстежувати реакцію громад на важливі події і рішення, визначати позицію НУО, залучати матеріальні та фінансові ресурси для проведення кампаній, інформувати громадськість і відстоювати свої позиції, проводити заходи з метою впливу на політичні рішення. Цей індекс дозволяє проаналізувати прогрес розвитку неурядових організацій у підтримці та заохоченні представництва та захисту прав.

Індекс, що вимірює рівень спроможності НУО щодо представлення інтересів та захисту прав, складається з семи окремих компонентів, кожен з яких окреслює певні характеристики НУО щодо спроможності захищати інтереси та представляти права. Спроможність організації оцінюється за 5-бальною шкалою, де 1 означає відсутність або слабку спроможність, а 5-високу або сильну спроможність. Компоненти індексу є наступними:

1) Збір та аналіз питань, які стосуються представництва і захисту прав:

- На відповідних рівнях влади визначаються державні структури та їхня роль у даній проблемі; вивчається рівень їх обізнаності щодо проблеми і позиція.
- Позиція громадськості щодо розв’язання даної проблеми виявляється шляхом проведення неформальних зустрічей і фокус-груп.
- Збір інформації та фактичних даних з конкретної проблеми проводяться систематично. Ця інформація включає резюме, огляди, статистичний аналіз, відповідні меморандуми й офіційні точки зору.
- Якщо даної інформації немає, думка цільової групи населення з приводу проблеми визначається за допомогою таких наукових методів, як соціологічне дослідження.
- Організація проводить аналіз або консультується щодо відповідних аспектів даної проблеми, наприклад, юридичних, політичних, гендерних або охорони здоров’я (якщо такі аспекти існують).

2) Зворотній зв’язок від членів НУО та громадськості з досліджуваного питання:

- Формулювання напрямків діяльності відбувається шляхом залучення широкої громадськості.
- Проводиться вивчення альтернативних ідей і варіантів розв’язання проблем.

- Визначені цілі, яких треба досягти, існують у письмовому вигляді в такому форматі і з таким рівнем деталізації, що їх можна використовувати для роботи з різними аудиторіями й різними ключовими особами, які беруть участь у стратегічному плануванні та здійсненні політики (policy makers).
- Позиція виражена чітко і переконливо.
- Чи використовується інформація, зібрана в компоненті 1? Чи посилюються позиції НУО?
- Цілі донесені до членів організації та інших зацікавлених сторін (учасників).

3) Життєздатна та стійка політика:

- Стратегія базується на результатах аналізу зацікавлених сторін, що відображають те, кому досягнення мети (зміна політики) буде вигідне, а кому ні, а також визначають ресурси зацікавлених сторін та їх союзників.
- Стратегія враховує, які чинники можуть вплинути на перехід незадіяних груп та окремих людей до стану союзників.
- Стратегія встановлює, яких осіб та яким чином треба переконувати.
- Стратегія практична і реальна, враховує методи впливу на проблему, людські та фінансові ресурси організації.
- Стратегія/план дій конкретно сформульований, містить чітко розписані кроки та розподілені обов'язки.

4) Ресурси для представлення та захисту прав:

- Організація має достатні фінансові ресурси, які надходять з різних джерел (або реальний план для отримання достатніх ресурсів).
- Збільшення внесків з локальних джерел, наприклад, від членів організації, зацікавлених громадян та/або інших організацій (бізнес-структур, фондів, релігійних груп тощо).
- Фінансові й інші ресурси знайдено в межах організації.
- Існує запас волонтерського часу, який добре розподіляється і спрямовується на представлення інтересів щодо даної проблеми.
- Достатні людські ресурси організації, які відзначаються сильним керівництвом і відданістю справі представлення інтересів та захисту прав.

5) Створення коаліцій і мереж для спільного вирішення питання:

- Визначені групи та окремі особи, зацікавлені проблемою. Їх переконали виявляти більший інтерес (це могли бути державні та бізнес-структури, які мають спільні інтереси).
- Участь у коаліціях/мережах/об'єднаннях, які мають конкретну мету (пов'язану з представленням інтересів та захистом прав). У разі відсутності таких структур створено нову коаліцію або мережу.
- Спільні зустрічі, визначення спільних інтересів, спільне користування ресурсами, представлення спільної позиції політикам та/або громадськості тощо.
- Заплановані та виконуються спільні або скоординовані заходи. Групи проводять спільний моніторинг заходів із захисту прав та представлення інтересів і в разі потреби переглядають плани.

6) Інформування громадськості про позицію щодо політичних рішень:

- Розроблений план інформування громадськості щодо зайнятої позиції.

- Оприлюднюються прес-релізи.
- Проводяться громадські зустрічі з подальшим висвітленням у ЗМІ.
- Розроблений механізм реагування на громадську зацікавленість та надання зворотного зв'язку.
- Члени організації/громадяни/клієнти допомагають організації здійснювати відповідну діяльність.
- Застосовуються відповідні ефективні та добре розроблені техніки масового впливу (наприклад, плакати, реклама й оголошення на радіо і телебаченні).

7) Проведення повторних заходів для впливу на суспільно-політичну ситуацію у регіоні та задля залучення громадськості:

- Члени організації заохочуються до таких заходів, як написання листів законодавцям.
- Активне лобювання задекларованої позиції, яке відбувається у формі зустрічей або безпосереднього спілкування з відповідними державними та бізнес-структурами.
- Створюються законопроекти, напрямки галузевої політики або нормативні акти, які потім поширюють серед відповідних керівників і політичних стратегів.
- Відбувається поширення декларації намірів щодо поставленої мети (меморандумів про позицію організації щодо вирішення певної проблеми) і рекомендацій (на основі зібраної інформації та спільних інтересів коаліції).

Результати дослідження. Отримані дані свідчать, що представництво інтересів та захист прав належить до найпоширеніших видів діяльності НУО. У 36% організацій цей вид діяльності є одним із трьох основних. Це свідчить про усвідомлення неурядовими організаціями своєї ролі як представників інтересів клієнтів. Спроможність НУО України представляти інтереси та захищати права дорівнює у 2011 році 3,37 балам, що свідчить про вищий від середнього рівня спроможності НУО відігравати роль у відстоюванні важливих для громадян питань та чинити вплив на процес прийняття рішень. Показник 2011 року є найвищим за останні десять років. Наведена нижче таблиця 7.1 показує наскільки глибоко НУО залучені до проведення діяльності з представлення інтересів і захисту прав відповідно до кожного з компонентів даного індексу.

«Коли лобіюють прийняття якогось закону, це виходить щось складне і громіздке, і на виході маємо щось загальне. Тут якщо завдання: провести освітлення або збудувати майданчик — то тут все конкретно і зрозуміло... а коли завдання стоїть просувати закон стратегічний, то тут у нас не йде. Це загальна така тенденція». Цитати з фокус-групи із обговорення спроможності громадських організацій представляти інтереси та захищати права, проведеної ТЦК в м. Вінниця в січні 2012 року.

Сім компонентів були визначені як такі, що сприяють або перешкоджають розвитку спроможності НУО представляти та захищати права. Порівняння як загального середнього показника індексу (у 2002 році індекс складав 2,3 бала), так і складових індексу за окремими компонентами дозволяє встановити зростання українських НУО за останні десять років у питаннях адвокатування.

Лише один компонент — формулювання і подальше відстоювання прийнятої позиції - не набрав трьох балів. Даний компонент традиційно є одним із найслабших елементів адвокатського індексу.

Таблиця 7.1

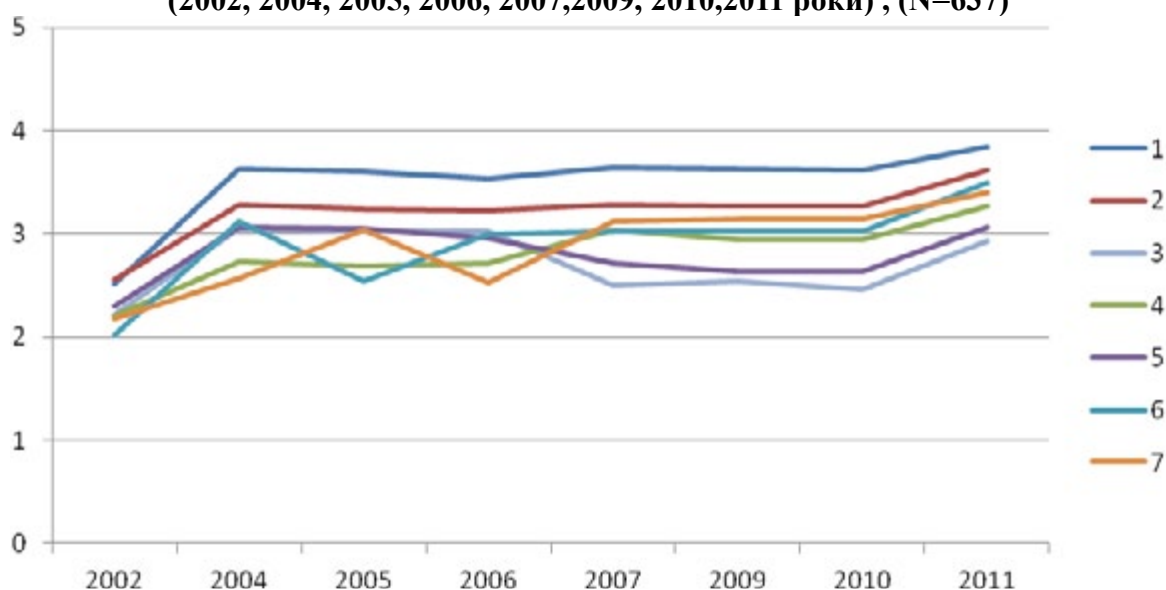
Розподіл індексу за компонентами, 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010, 2011 роки

	Компонент індексу	Індекс 2002	Індекс 2004	Індекс 2005	Індекс 2006	Індекс 2007	Індекс 2009	Індекс 2010	Індекс 2011
1	НУО збирає інформацію та проводить дослідження з конкретного питання	2,51	3,63	3,6	3,54	3,64	3,63	3,61	3,85
2	НУО систематично намагається отримати допомогу та зворотний зв'язок від своїх членів та громадськості з конкретного питання	2,55	3,28	3,24	3,22	3,28	3,26	3,27	3,61
3	НУО формулює стійку та життєздатну позицію з конкретного питання	2,22	3,05	3,02	3,03	2,50	2,54	2,46	2,93
4	НУО формулює/доносить та відстоює прийнятну позицію з даного питання	2,2	2,73	2,69	2,72	3,04	2,99	2,94	3,26
5	НУО залучає та використовує матеріальні, фінансові та часові ресурси на представлення і захист прав та інтересів з конкретного питання	2,3	3,07	3,05	2,95	2,71	2,72	2,64	3,07
6	НУО створює коаліції та мережі з метою об'єднання зусиль для спільних дій з конкретного питання	2,02	3,12	3,04	3	3,02	3,04	3,02	3,50
7	НУО проводить подальші заходи з метою впливу на політичні рішення та підтримки інтересу громадськості з конкретного питання	2,17	2,56	2,54	2,52	3,12	3,13	3,14	3,40
	Середнє число	2,28	3,06	3,03	3,00	3,04	3,04	3,01¹	3,37²

Інформація про розподіл балів за компонентами індексу подана на графіку 7.1. Лінії з'єднують середні значення за компонентами індексу одного року.

Графік 7.1.

**Розподіл за 7 компонентами індексу спроможності
НУО України представляти та захищати інтереси
(2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010, 2011 роки), (N=637)**

Нижче представлені регіональні відмінності у адвокати індексі. Відповідно до даних таблиці 7.2. найвищий адвокати індекс мають організації Південної України.

Таблиця 7.2.

Регіональні відмінності компонентів індексу спроможності НУО представляти та захищати інтереси та загальні бали по індексу

	Захід	Схід	Центр	Південь	Середній бал по Україні
Загальний бал по індексу	3.16	3.52	3.35	3.69	3.37
Компонент 1. Збір інформації та дослідження	3.59	4.18	3.83	4.16	3.85
Компонент 2. Зворотний зв'язок від своїх членів та громадськості	3.52	3.71	3.59	3.78	3.61
Компонент 3. Формулювання стійкої та життєздатної позиції	2.56	2.21	2.95	3.30	2.93
Компонент 4. Донесення та відстоювання прийнятої позиції з даного питання	3.09	3.24	3.28	3.55	3.26
Компонент 5. Залучення ресурсів на представлення і захист прав та інтересів	3.04	3.11	2.96	3.38	3.07
Компонент 6. Створення коаліцій/мереж для спільних дій з конкретного питання	3.09	3.70	3.47	3.92	3.50
Компонент 7. Заходи для впливу на політичні рішення та підтримку інтересу громадськості	3.22	3.47	3.38	3.72	3.40

Висновок.

Показник адвокати індексу є вищим середнього. Також слід вказати, що протягом останніх десяти років спостерігається тенденція із підвищення спроможності НУО представляти інтереси та захищати права громадян. НУО України збирають інформацію і досліджують важливі для клієнтів питання досить регулярно та проводять повторні заходи для впливу на суспільно-політичну ситуацію і привернення інтересу громадськості. У той же час, слабким місцем українських НУО є формулювання стійкої та життєздатної позиції і систематичне залучення членів НУО і громадськості до перегляду й поновлення своїх позицій відповідно до змін у навколишньому оточенні. НУО досить непогано виконують ті види робіт із представлення інтересів та захисту прав, які є типовими в наданні щоденних послуг НУО (наприклад, проведення зустрічей та семінарів, отримання зворотного зв'язку від громади, моніторинг зовнішнього оточення), але ще не звикли регулярно проводити складнішу діяльність, що передбачає. Наприклад, роботу з законодавцями, державними службовцями, формулювання стійкої і життєздатної позиції щодо питань, важливих для клієнтів, моніторинг розробки та впровадження законодавчих актів. НУО ініціюють створення коаліцій і асоціацій, однак це не означає, що такі коаліції є ефективними інструментами у представленні та захисті прав. Роль НУО як представників інтересів українських громадян останнім часом значно посилилася, проте НУО ще необхідно працювати над скоординованими діями у представництві та захисті прав з відповідним плануванням діяльності, виділенням ресурсів, постійними моніторингом і пристосуванням до змін у навколишньому середовищі.

8. Індекс ефективності участі НУО в коаліціях і мережах

НУО є учасниками коаліцій/мережах, оскільки це допомагає їм реалізувати кампанії громадського представництва, залучати більше ресурсів, ставати більш впливовими та відомими.

Опис індексу ефективності участі НУО в коаліціях та мережах. У цьому дослідженні Творчий центр ТЦК розробив новий інструмент виміру для того, щоб визначити рівень індексу ефективності участі в коаліціях і мережах опитаних НУО.

Компоненти індексу були наступні :

1. Яким чином Ваша організація співпрацює з іншими НУО?
2. Чи є Ваша організація членом коаліції чи мережі чи робочої групи?
3. Якщо так, то до скількох об'єднань входила Ваша організація?

Коаліція – це група осіб чи організацій, які працюють для вирішення певного завдання. Коаліція частіше ніж мережа має формалізовану структуру, членство, зобов'язання, розподіл відповідальності та ресурсів.

Мережі – це «вільні», гнучкі асоціації людей та груп, об'єднаних спільними інтересами чи бажанням поділитися інформацією чи ідеями.

Таблиця 8.1.

Індекс ефективності участі в коаліціях та мережах, 2011

Компонент	Індекс 2009	Індекс 2010	Індекс 2011
По типам співпраці	0.55	0.68	0.56
Членство в коаліції або мережі	–	–	0.67
Кількість коаліцій, в які входить НУО	0.16	0.15	0.17
Середнє число	0.71	0.41	0.40

Слід зауважити, що індекс ефективності участі НУО в коаліції та мережі може мати мінімальне значення, якщо НУО зовсім не співпрацює і не є членом жодної мережі/коаліції. Слід вказати, що порівняно з 2010 та 2009 роками даний індекс зменшився (0.41 у 2010 році, 0.71 у 2009 році¹⁰⁸). Останнє можна пояснити зменшення рівня співпраці між НУО протягом останніх трьох років.

Висновок.

Показник індексу ефективності НУО участі в коаліціях та мережах є нижче середнього. Результати дослідження 2011 року показали, що найпопулярнішими видами співпраці серед опитаних НУО є обмін інформацією (82% опитаних НУО), спільна діяльність (71% респондентів), зустрічі (70% опитаних НУО) та консультації (57% опитаних організацій). Про свою участь в коаліціях повідомили 619 з 637 опитаних організацій. з них більшість НУО входять до 2 коаліцій. Разом з тим спостерігається тенденція до зниження даного Індексу протягом 2009-2011 років.

¹⁰⁸ різниця не значуща на рівні 5%

9. Індекс легітимності опитаних організацій

Зазвичай НУО планують свою діяльність без врахування інтересів своїх клієнтів. Зростання рівня легітимності НУО обумовлено залучення клієнтів до всіх стадій планування програмної діяльності. Коли НУО є легітимною її діяльність підтримують широкі верстви населення. Маючи суспільну підтримку, НУО буде виступати від її імені та впливати на державну та місцеву політику.

Опис індексу легітимності НУО. Індекс легітимності НУО вперше досліджується в цьому році відповідно до завдань проекту «Об'єднуємося разом заради реформ». У цьому дослідженні Творчий центр ТЦК використав новий інструмент виміру для того, щоб визначити рівень легітимності НУО. Компоненти індексу були наступні :

1. Чи представлений хоча би один представник цільової групи в колективному органі Вашої організації.
2. Чи клієнти Вашої організації беруть участь у плануванні програмної діяльності Вашої організації?
3. Чи вивчаєте Ви потреби цільових груп, на які буде спрямований проект?
4. Чи ведеться облік клієнтів організацій, яким надаються послуги?
5. Чи має Ваша організація механізм зворотного зв'язку щодо послуг організації?
6. Чи проводить зазвичай, Ваша організація оцінки своїх програм/проектів?
6. Чи користується Ваша організація послугами зовнішніх експертів при проведенні оцінки?

Легітимність — це право існувати та діяти в суспільстві, тобто організація та її діяльність є законною, сприйнятою та правомірною.

Легітимність — це сприйняття ключовими гравцями суспільства того, що існування, діяльність та вплив ОГС є законним та відповідним щодо визначених суспільством цінностей та інституцій.

Виділяють наступні **види легітимності**: законодавча, нормативна, прагматична та пізнавальна.

Таблиця 9.1.

Індекс легітимності організацій, 2011

КОМПОНЕНТ	ІНДЕКС 2009	ІНДЕКС 2010	ІНДЕКС 2011
Питання 1. Чи представлений хоча би один представник цільової групи в колективному органі Вашої організації.	0.78	0.76	0.79
Питання 2. Чи клієнти Вашої організації беруть участь у плануванні програмної діяльності Вашої організації?	0.06	0.05	0.05
Питання 3. Чи вивчаєте Ви потреби цільових груп, на які буде спрямований проект?	0.92	0.89	0.92
Питання 4. Чи ведеться облік клієнтів організацій, яким надаються послуги?	0.55	0.54	0.54

КОМПОНЕНТ	ІНДЕКС 2009	ІНДЕКС 2010	ІНДЕКС 2011
Питання 5. Чи має Ваша організація механізм зворотного зв'язку щодо послуг організації?	0.69	0.69	0.60
Питання 6. Чи проводить, зазвичай, Ваша організація оцінки своїх програм/проектів?	0.79	0.78	0.70
Питання 7. Чи користується Ваша організація послугами зовнішніх експертів при проведенні оцінки?	0.22	0.23	0.19
Середнє число	0.67	0.56	0.58

Висновок.

Показник індексу легітимності є вищим за середній. Результати дослідження показали, що у переважної більшості опитаних НУО в колективному органі представлений, хоча б один представник цільової групи організації (0.79). Більшість опитаних організацій вивчають потреби цільових груп, на які спрямований проект (0.92), проводять оцінки програм та проектів (0.70) та мають механізм зворотного зв'язку з клієнтами організації (0.60). Досить низьким є рівень залучення клієнтів організації до планування програмної діяльності (0.05). Порівнюючи результати дослідження 2009, 2010 та 2011 років, можна побачити, що даний індекс несуттєво підвищився у порівнянні із 2010 роком (0.56 у 2010 році¹⁰⁹), але є нижчим ніж у 2009 році (0.67 у 2009 році¹¹⁰).

¹⁰⁹ різниця не значуща на рівні 5%

¹¹⁰ різниця не значуща на рівні 5%

10. Аналіз проблем і потреб НУО України

У даному розділі проведено порівняльний аналіз потреб НУО України за 2002–2011 роки, а саме таких питань як загальні потреби, внутрішні і зовнішні проблеми організації, потреби в тренінгах. Респонденти мали змогу обрати всі відповіді, що підходили.

У цілому, аналізуючи відповіді респондентів на запитання розділу анкети „Проблеми та потреби НУО”, можна виділити основні групи. Такими є: потреби в матеріальних ресурсах, плідної співпраці з бізнесом та урядом, недосконалість чинного законодавства.

Представники НУО доволі високо оцінюють власну організаційну спроможність, співпрацю з іншими НУО та громадськістю і не відчують особливих проблем у даних аспектах діяльності.

Загальні потреби. Графік 10.1 дає можливість простежити тенденцію останніх років, що стосується загальних потреб НУО. Респонденти мали змогу обрати відповідь з десяти варіантів. Графік 10.1. відображає найбільш актуальні потреби опитаних НУО.

Графік 10.1

Дані дослідження 2011 року показують, що 77% опитаних НУО обирають фінансову допомогу, як найбільш актуальну потребу. Даний показник є стабільно високим протягом останніх десяти років. Втім, порівняно з результатами дослідження 2009 року потреба у фінансовій допомозі знизилася на 4% (різниця не значуща на рівні 5%). 54% респондентів відзначили потребу у навчанні. 41% опитаних НУО вказали на потребу в обладнанні. Цей показник знизився з 2002 року на 11%.

Аналізуючи результати дослідження останніх десяти років можна дійти висновку, що інформація вже не є тією потребою для НУО, як це було у попередні роки. 35% респондентів вказали на потребу НУО в інформації, що є найменшим показником протягом останніх десяти років.

¹¹¹ Питання анкети № 118

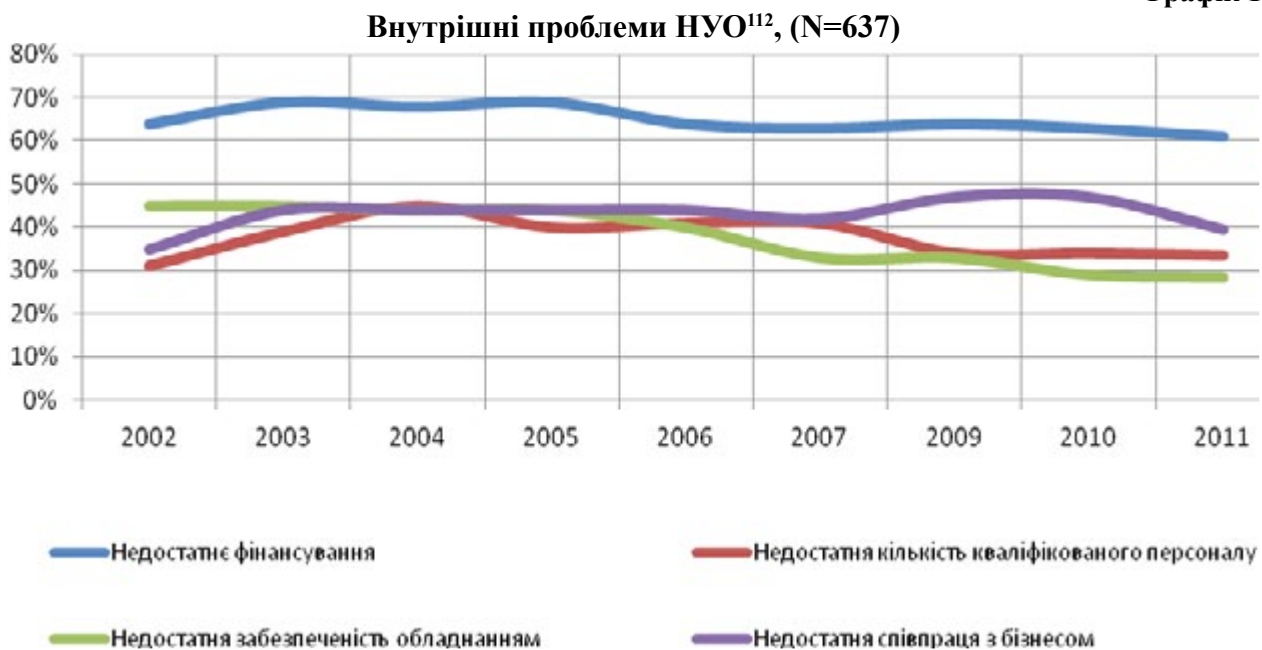
У дослідженні 2011 року респондентам було також поставлено запитання про те, яка допомога для НУО потрібна від органів влади. З відповідей стає зрозуміло, що НУО очікують від влади насамперед фінансової допомоги (54%), що відповідає питанню щодо загальних потреб НУО, де фінансова допомога була на першому місці для опитаних. Проте той факт, що від влади фінансової допомоги очікують на 23% менше респондентів ніж загалом, може свідчити про те, що НУО очікують більше фінансування від недержавних донорів та бізнесу.

З другого боку, 42% опитаних вказали, що їм потрібна інформаційна допомога від органів влади, що на 7% більше, ніж кількість опитаних, що вказали на загальну потребу НУО в інформаційній допомозі. Крім того, більше половини опитаних (51%) сподівається на допомогу від держави у проведенні спільних проєктів, а близько третини (31%) на допомогу у наданні приміщень.

В той же час, 35% опитаних вважає, що важливо, щоб держава просто не заважала НУО здійснювати свою діяльність, а 26% — щоб допомагала морально.

Внутрішні проблеми. Десятий рік поспіль недостатнє фінансування залишається найбільшою внутрішньою проблемою українських НУО. Потреба в коштах на 21% випереджає будь-яку іншу внутрішню потребу у 2011 році.

Графік 10.2

Дослідження за 2011 рік показало зменшення проблеми у недостатній співпраці з бізнесом. Можна зробити припущення, що це пов'язано зі зростанням частки бізнесу серед джерел фінансування НУО, а також зниженням небажання співпрацювати з боку бізнесу і зниження рівня незнання бізнес-структур про діяльність НУО.

Аналіз результатів дослідження 2002-2011 років дає змогу говорити про значне зменшення потреби у обладнанні. Порівняно з 2010 роком у 2011 році потреба в обладнанні зменшилась на 1%, проте за 10 років цей показник впав з позначки 45%, тобто на 17%.

¹¹² Питання анкети № 115

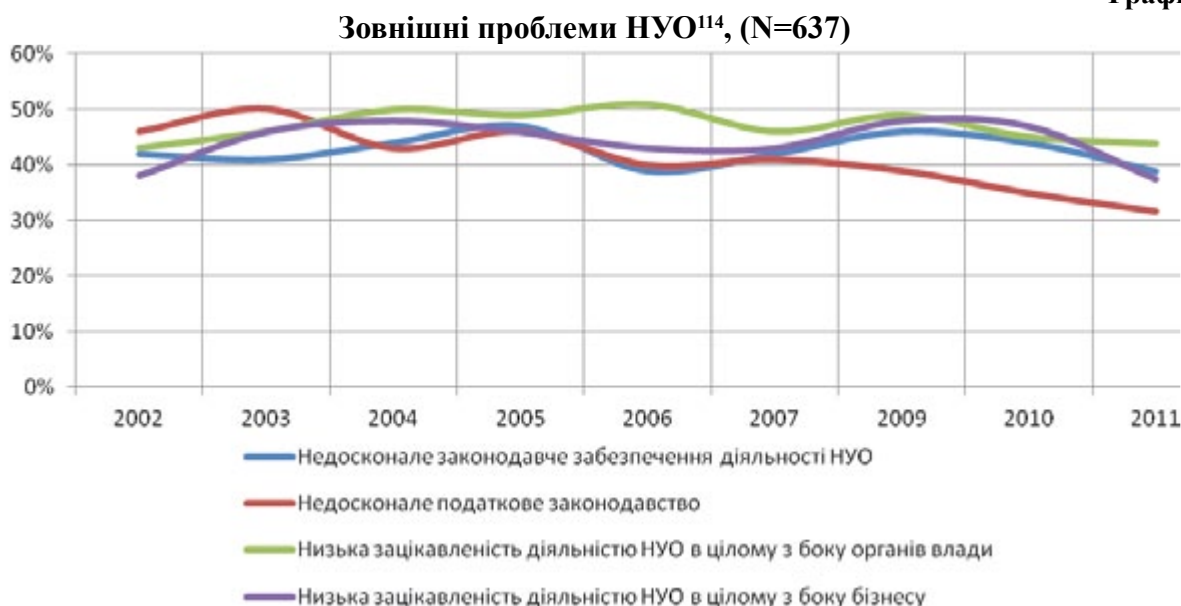
Висновок.

Найбільш актуальною внутрішньою проблемою українських НУО є недостатнє фінансування. Слід вказати, що у порівнянні із попередніми трьома роками дана проблема де що знизилася. Протягом останніх десяти років проблеми недостатньої співпраці з бізнесом та недостатнього забезпечення обладнанням залишаються на високому рівні.

Зовнішні проблеми. Дані графіку 10.3 вказують на основні зовнішні потреби, які визначили НУО протягом 2002-2011 років. Отже, головними проблемними сферами є відсутність зацікавлення з боку бізнесу (37% НУО) та влади (44% НУО), законодавство в цілому (39%), і податкове законодавство зокрема (32%). Проблема низької зацікавленості діяльністю НУО з боку органів влади зменшилася на 1% у порівнянні з 2010 роком (44% респондентів у 2011 році, 45% у 2010)¹¹³. Причину низької зацікавленості діяльністю НУО з боку органів влади можна пояснити низьким рівнем поінформованості влади про діяльність НУО. У 2011 році відбулось різке (на 10%) зменшення проблеми низької зацікавленості діяльністю НУО в цілому з боку бізнесу. Ця динаміка цілком може бути пов'язана з іншими позитивними явищами, що стосуються бізнесу, а саме — зменшенням проблем незацікавленості та необізнаності стосовно НУО з боку бізнесу, недостатньої співпраці НУО з бізнесом, а також зростанням частки бізнесу серед джерел фінансування НУО.

Відповідно до даних графіку 10.3. можна помітити тенденцію щодо зменшення кількості респондентів, які обрали варіант відповіді «недосконале законодавче забезпечення».

Графік 10.3

Висновок.

Більшість опитаних НУО вказали, що низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку органів влади є головною зовнішньою проблемою українських НУО. Потрібно зазначити, що порівняно з попередніми роками зменшилася кількість ствердних відповідей на кожен із варіантів у питання про зовнішні проблеми НУО, що можна тлумачити як зменшення зовнішніх проблем НУО в цілому.

¹¹³ Різниця значуща на рівні 5%.

¹¹⁴ Питання анкети № 117

Потреби у тренінгах. Як видно на графіку 10.4, дані за 2011 рік показали помітне зростання попиту на тренінги з мистецтва фандрейзингу.

Графік 10.4

Аналізуючи дані графіку 10.4 можна дійти до висновку, що у 2011 році кількість організацій, яким цікаво пройти тренінг з **мистецтва фандрейзингу і не тільки**, зросла до 35%. Попит на всі інші тренінги, що були найпопулярніші у 2010 році (написання та менеджмент проекту, мистецтво фандрейзингу та громадський правознавець), знизилися.

У 2011 році суттєво знизився рейтинг тренінгу з **менеджменту проекту** (27% у 2011 році, 32% у 2010 році, 27% у 2009 році¹¹⁶, 26% у 2007 році, 25% у 2006 році, у 2005 році даний показник становив 31%, в 2004 році — 27%, 23% — в 2003 році та 29% в 2002 році).

Стабільно високим є рейтинг тренінгів з фінансового менеджменту (30%) та відносин з урядовими, бізнесовими структурами та ЗМІ (36%).

Висновок.

Порівняно з 2010 роком можна простежити зменшення всіх основних, як зовнішніх, так і внутрішніх проблем НУО. Про це свідчить зниження часток респондентів, що вказали на наявність тої чи іншої зовнішньої чи внутрішньої проблеми. Разом з тим, проблеми НУО залишаються тими самими. Основною зовнішньою проблемою є низька зацікавленість діяльністю НУО з боку органів влади, а внутрішньою — недостатнє фінансування. Позитивним явищем, зафіксованим також і в інших частинах дослідження, є зниження проблем у співпраці з бізнесом. З другого боку, спостерігається певне зниження загальної зацікавленості НУО у тренінгах, порівняно з 2010 роком. Єдиною темою, інтерес до якої зріс — є фандрейзинг, можливо це пов'язано зі зростанням рівня співпраці НУО з бізнесом.

¹¹⁵ Питання анкети № 119

¹¹⁶ Різниця значуща на рівні 1%.

Частина IV

Висновки щодо динаміки розвитку НУО України 2002 – 2011 рр.

У даній частині представлені висновки, щодо стану розвитку та потреб неурядових організацій протягом 2002-2011 років.

Портрет респондентів

Найбільш популярними секторами діяльності НУО є незмінними протягом останніх десяти років. Найбільш поширеними видами діяльності серед НУО є діти та молодь, громадянська освіта, права людини та вирішення соціальних питань.

Протягом десяти років найпопулярнішими видами діяльності залишаються тренінги та консультування, поширення інформації, захист інтересів та їх лобювання та поширення інформації.

Найбільш значною групою клієнтів для опитаних НУО є молодь, діти, члени організації, все населення та НУО. Протягом 2003-2011 років основні групи клієнтів суттєво не змінилися.

Протягом останніх десяти років спостерігається суттєве зростання кількості НУО, що мають власний веб-сайт.

Внутрішня система менеджменту

Основною причиною створення НУО є можливість вплинути на розвиток суспільства та бажання допомогти іншим. Протягом останніх десяти років спостерігається тенденція щодо зменшення частки НУО, які мають написану місію своєї діяльності.

Отримані дані свідчать про те, що лише половина опитаних організацій мають стратегічний план. Протягом останніх десяти років спостерігається тенденція із зменшення частки НУО, що мають стратегічний план. Більшість НУО мають стратегічний план на три і більше років.

Коллективний керівний

Результати дослідження показали, що переважна більшість неурядових організацій мають колективний керівний орган. Протягом останніх десяти років найбільш популярною формою колективного органу є Правління.

Людські ресурси НУО.

Протягом останніх дев'яти років спостерігається тенденція до зменшення частки НУО, що мають постійний персонал.

Протягом 2002-2010 років кількість членських організацій та методи їх залучення суттєво не змінилися.

Більше половини НУО працюють з волонтерами. Протягом 2001-2011 років спостерігається тенденція зменшення кількості організацій, що співпрацюють з волонтерами. Найчастіше волонтерами НУО є студенти, отримувачі послуг, люди похилого віку та домогосподарки.

Матеріальні ресурси НУО.

Більшість українських НУО мають необхідні для діяльності організації матеріальні ресурси. Проте, лише 11% НУО мають власне приміщення і близько половини респондентів мають орендоване приміщення.

Лише третина опитаних організацій мають план залучення фінансування. Найбільш поширеними джерелами фінансування серед опитаних НУО є гранти від міжнародних організацій, благодійні пожертви бізнесу, благодійні пожертви громадян та членські внески.

Протягом останніх десяти років можна побачити тенденцію щодо зменшення в бюджеті НУО частки благодійних пожертв бізнесу та зростання частки грантів від міжнародних організацій. Найчастіше українські НУО мають річний бюджет у розмірі \$1 000–\$4 999, \$10 000–\$19 999 та \$0–\$500.

Опитані організації продемонстрували наявність досвіду фінансового планування та залучення ресурсів з різних джерел, але в НУО досі немає системного підходу як до планування, так і до проведення діяльності відповідно до розроблених планів.

Системи менеджменту в організації

НУО продемонстрували високі показники щодо існування у них таких формальних компонентів менеджменту в організаціях, як система реєстрації документів, система внутрішнього фінансового контролю, система прийняття рішень і залучення членів організації до процесу прийняття рішень щодо програм та діяльності НУО.

Зовнішні зв'язки

НУО регулярно контактують з владними структурами і в більшості випадків обидві сторони зацікавлені у співпраці. Результати опитування свідчать, що ініціатором таких контактів у більшості випадків є обидві сторони.

Рівень співпраці між НУО протягом дев'яти років залишається на високому рівні. Представники неурядових організацій обмінюються інформацією, беруть участь у спільній діяльності та зустрічах. Такі різновиди співпраці, як обмін досвідом, зустрічі та спільна діяльність є найпопулярнішими видами співпраці між НУО.

У 2011 році, як і в попередні роки, НУО розглядають бізнес-структури, насамперед, як джерело фінансування. Слід вказати,

що протягом одинадцяти років прослідковується поступове зростання кількості НУО, які співпрацюють з бізнес-організаціями, як партнери.

Протягом одинадцяти років проведення дослідження НУО найчастіше співпрацюють із донорами як грантери. Найбільше організацій співпрацює із Міжнародним Фондом «Відродження».

Українські НУО найчастіше поширюють інформацію про свою діяльність через ЗМІ, даний спосіб поширення інформації про діяльність НУО є найбільш популярним протягом дев'яти років проведення дослідження. Доволі популярними способами поширення інформації про НУО є також поширення буклетів, листівок про організацію, проведення презентацій та поширення інформації через соціальні мережі, веб-сайт НУО або веб-сайт інших організацій.

Програмна діяльність

В переважній більшості опитаних НУО за планування програмної діяльності відповідає керівник організації або колективний керівний орган. Більшість НУО ведуть облік клієнтів, мають налагоджений механізм співпраці з ними та проводять оцінки своїх програм.

Більшість НУО, що взяли участь у дослідженні, готують річний звіт про свою діяльність. Найчастіше НУО поширюють електронну версію річного звіту через власний сайт, електронну розсилку, публікації у ЗМІ. Друковані річні звіти НУО найчастіше поширюють на заходах НУО та через поштову розсилку.

Найчастіше НУО звітуються перед членами своєї організації, донорами та державними установами. Лише третина респондентів має визначені та прописані етичні норми.

Більшість українських НУО мають бухгалтера та вважають, що їх бухгалтерська система відповідає національним та/чи міжнародним стандартам.

Основними законодавчими перешкодами на шляху розвитку третього сектору протягом 2002-2011 років є законодавство в цілому, податкове законодавство, пасивність НУО у забезпеченні втілення законів та регуляторних актів належним чином та недостатність знань про закони. Найчастіше інформацію про зміни/оновлення законодавства респонденти отримують через зустрічі/семінари, інтернет та електронну розсилку. Протягом останніх дев'яти років прослідковується тенденція щодо збільшення кіль-

кості НУО, які отримують інформацію про оновлення законодавства через інтернет.

Індекс організаційної спроможності

Українські організації мають середній рівень організаційного розвитку. Індекс організаційної спроможності становив 0,57 в 2011 році (при максимальному значенні 1). Протягом 2002-2011 років спостерігається тенденція до незначного зниження рівня організаційної спроможності серед українських НУО (від 0,58 до 0,57)

Індекс спроможності НУО України представляти інтереси й захищати права

Показник індексу спроможності НУО представляти інтереси та захищати права є вище середнього та становив 3,37 в 2011 році (при максимальному значенні 5). Даний індекс суттєво підвищився протягом 2002-2011 років (з 2,28 до 3,37). Захист прав та інтересів є одним із найпопулярніших видів діяльності українських НУО. Найслабшим елементом індексу є формулювання і подальше відстоювання прийнятої позиції, а найвищим — збір інформації та дослідження проблематики адвокати кампанії.

Індекс ефективності участі НУО в коаліціях та мережах

Показник індексу ефективності участі НУО в коаліціях та мережах є нижче середнього та становив 0,40 в 2011 році (при максимальному значенні 1). Даний індекс суттєво зменшився у порівнянні показниками минулих років (з 0,71 до 0,40). Більшість опитаних організацій входять до 2 коаліцій, а найпопулярнішими видати співпраці є обмін інформацією, спільна діяльність, зустрічі та консультації. Спостерігається тенденція до зниження даного Індексу протягом 2009-2011 років.

Індекс легітимності опитаних організацій

Показник індексу легітимності українських НУО є вище середнього та становив 0,58 у 2011 році (при максимальному значенні 1). Даний Індекс не є стабільним і його показник коливається з року в рік. НУО (з 0,67 до 0,58). Найслабшим елементом індексу протягом кількох років є рівень залучення клієнтів організації до планування програмної діяльності.

Внутрішні проблеми НУО

Найбільш актуальною внутрішньою проблемою українських НУО є недостатнє фінансування. Протягом останніх десяти

років проблеми недостатньої співпраці з бізнесом та недостатнього забезпечення обладнанням залишаються на високому рівні.

Зовнішні проблеми НУО

Протягом 2002-2011 років більшість НУО вказують, що головною зовнішньою проблемою українських НУО є низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку органів влади є.

Потреби НУО у тренінгах

Найбільш актуальними темами тренінгів для українських НУО є громадсько-ділові відносини НУО з урядовими, бізнесовими структурами та ЗМІ, мистецтво фандрейзингу, фінансовий менеджмент, менеджмент проекту та написання проектів.

Додатки

Анкета для дослідження
стану розвитку та потреб
неурядових організацій
України

АНКЕТА ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОЗВИТКУ ТА ПОТРЕБ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Запрошуємо Вашу організацію взяти участь у дослідженні стану розвитку НУО України у 2012 році. Дослідження має на меті визначення стану розвитку та потреб українських НУО. Дослідження проводиться Творчим центром ТЦК за фінансової підтримки програми «Об'єднуємося заради реформ» (UNITER). Протягом 2002-2012 років ТЦК проводив щорічні огляди, визначаючи масштаб, глибину та якісні показники сектору НУО в Україні. За результатами попередніх досліджень можна ознайомитися на сайті ТЦК (www.ccc-tck.org.ua) в розділах «Дослідження» та «Бібліотека». Вся інформація, надана Вашою організацією, є конфіденційною та буде представлена виключно в узагальненому вигляді.

Загальні інструкції для заповнення анкети:

Питання цієї анкети стосуються структури, діяльності, потреб та проблем НУО. Саме тому бажано, щоб анкету заповнювала особа, яка є найбільш обізнаною з діяльністю та фінансуванням організації (наприклад, керівник; директор; заступник директора; особа, відповідальна за фінанси або діяльність організації);

Будь ласка, позначайте лише одну відповідь, якщо не вказано інше;

Будь ласка, не використовуйте для заповнення червоний колір ручки або олівець;

Будь ласка, читайте питання уважно, оскільки деякі з них можуть не стосуватись діяльності Вашої організації;

Питання анкети не повторюються, навіть якщо на перший погляд деякі з них є однаковими.

В кінці анкети ми просимо Вас надати Ваші коментарі та думки з приводу даного дослідження, його доцільності та користі для Вашої організації та третього сектору України в цілому.

Бажємо успіхів!

Ще раз дякуємо Вам за участь!

Інформація про Вашу організацію

(Будь ласка, переконайтесь, що ця секція заповнена повністю)

1а. Представник організації (прізвище та ім'я особи, що заповнює анкету) _____

1б. Посада в організації _____

2. Дата заповнення анкети _____

3. Назва організації _____

4. Адреса _____

5а. Телефон (_____) _____

5б. Факс (_____) _____

6а. Адреса електронної пошти _____

6б. Веб-сторінка _____

6в. В яких соціальних мережах зареєстрована Ваша організація? (позначте галочками усі відповіді, що підходять)

☐ facebook	☐ YouTube
☐ twitter	☐ інше (вказіть, що саме)

7. Дата реєстрації _____ Дата перереєстрації (якщо така була) _____

8. Форма реєстрації:

Громадська організація

Благодійна організація

9. В яких з перерахованих нижче секторів працює Ваша організація? (будь ласка, зазначте не більше ТРЬОХ секторів)

☐ Розвиток сільського господарства	☐ Права людини
☐ Розвиток бізнесу	☐ Засоби масової інформації
☐ Чорнобиль	☐ Політика, законодавство, держава
☐ Діти та молодь	☐ Професійні асоціації
☐ Громадянська освіта	☐ Релігійні асоціації
☐ Права споживачів	☐ Жінки
☐ Культура, мистецтво, література	☐ Вирішення соціальних питань
☐ Екологія, захист навколишнього середовища	☐ ВІЛ/СНІД
☐ Охорона здоров'я, медицина	☐ Регіональний розвиток
☐ Розвиток сектору НУО	☐ ЖКГ
☐ Розвиток благодійності	☐ Не знаю
☐ Корпоративна відповідальність бізнесу	☐ Інше (що саме) _____

10. Які з нижче наведених видів діяльності проводить Ваша організація? (будь ласка, зазначте не більше ТРЬОХ видів діяльності)

☐ Захист інтересів та їх лобювання	☐ Освітнянська діяльність
☐ Дослідження та аналітика	☐ Поширення інформації
☐ Адміністрування грантових програм	☐ Благодійність
☐ Тренінги та консультування	☐ Надання соціальних послуг
☐ Реабілітація	☐ Правова допомога
☐ Розробка суспільно-політичних рекомендацій	☐ Інше (що саме) _____

11. Хто є основними клієнтами Вашої організації? (будь ласка, зазначте не більше ТРЬОХ категорій клієнтів)

☐ Діти	☐ Молодь
☐ Жінки	☐ Студенти
☐ Сироти	☐ Люди мистецтва
☐ Споживачі	☐ Професійні групи
☐ Державні службовці	☐ Бізнесмени
☐ Пенсіонери	☐ Фермери
☐ Престарілі	☐ Вчені
☐ Інваліди	☐ ЗМІ
☐ Бідні і нужденні	☐ НУО
☐ Біженці	☐ Все населення
☐ Члени організації	☐ Інші (хто саме) _____
☐ Не знаю	

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

12. Що було метою створення Вашої організації? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Бажання допомогти іншим	☐ Можливість вплинути на розвиток суспільства
☐ Самореалізація засновників	☐ Обставини, що склались
☐ Допомога членам організації	☐ Інше (будь ласка, поясніть) _____
☐ Можливість одержати фінансування	

13. Чи має Ваша організація написану місію?

- Так Ні Не знаю

14. Чи знайомі члени та персонал Вашої організації з її місією та стратегічними цілями Вашої організації? (оберіть ОДИН варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓))

	Місія			Стратегічні цілі		
	Так	Ні	Не Знаю	Так	Ні	Не Знаю
Члени						
Персонал						

15а. Чи є в організації написаний стратегічний план?

- Так Ні (переходьте до питання 19) Не знаю (переходьте до питання 19)

156. Якщо так, то це план на:

- менше ніж на 1 рік більше ніж на 1, але менше ніж на 2 роки більше ніж на 2, але менше ніж на 3 роки Не знаю
- 1 рік на 2 роки 3 і більше років

16. Хто займається розробкою Вашого стратегічного плану? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Виконавчий директор Президент Персонал
- Менеджери Колективний керівний орган Клієнти
- Голова Члени Інше (хто саме) _____

17. Чи оновлювався Ваш стратегічний план протягом останніх 2 років?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

18. Хто займається оновленням Вашого стратегічного плану? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Виконавчий директор Президент Клієнти
- Менеджери Колективний керівний орган Персонал
- Голова Члени Інше _____
- Не знаю

19. Чи проводить Ваша організація поточну оцінку своєї діяльності?

- Так Ні (переходьте до питання 21) Не знаю (переходьте до питання 21)

20. Якщо так, то чи впливають результати оцінки на стратегію та/або процес прийняття рішень?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

21. Чи є в Вашій організації колективний керівний орган?

- Так Ні (переходьте до питання 27) Не знаю (переходьте до питання 27)

22. Який тип колективного керівного органу має Ваша організація? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Дорадча Рада Правління Рада директорів Не знаю
- Консультанти Наглядова Рада Інше (що саме)

23. Чи існує письмовий документ, який висвітлює функції та обов'язки колективного керівного органу?

- Так Ні Не знаю

24. Чи відвідує керівник ці зустрічі або чи зустрічається він регулярно з колективним керівним органом?

- Так Ні Не знаю

25. Чи проводились вибори членів колективного керівного органу Вашої НУО з того часу, як він був сформований?

- Так Ні Не знаю

26. Чи бере участь колективний керівний орган у формуванні стратегічного плану та цілей НУО?

- Так Ні Не знаю

26а. Чи представлений хоча би один представник цільової групи у колективному органі Вашої організації?

- Так Ні Не знаю

27. Чи є у Вашій організації оплачуваний персонал (оформлений як постійний, чи за контрактом, чи за сумісництвом, чи погодинно, чи на виконання разових робіт)?

- Так Ні (переходьте до питання 30)

27а. Яку кількість оплачуваного персоналу має Ваша організація?

- Постійно _____
- За контрактом _____
- За сумісництвом _____
- Погодинно _____
- Виконання разових робіт _____

27б. Які межі заробітної плати в оплачуваного персоналу (в гривнях)?

Від (найнижча) _____ до (найвища) _____

28. Чи розроблені у письмовій формі функціональні обов'язки персоналу?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

29. Чи є в організації прописані адміністративні правила та процедури?

- Так Ні (переходьте до питання 32) Не знаю Ні (переходьте до питання 32)

30. Хто у Вашій організації займається розробкою адміністративних правил та процедур (зазначте УСІ відповіді, що підходять)?

☐ Керівник організації	☐ Персонал
☐ Колективний керівний орган	☐ Менеджери
☐ Члени організації	☐ Інші (поясніть) _____

31. Чи оновлювались прописані адміністративні правила та процедури протягом останнього року?

- Так Ні Не знаю

32. Чи заохочує Ваша організація професійний розвиток персоналу шляхом виділення коштів на відвідання персоналом конференцій, круглих столів або освітніх та тренінгових курсів тощо?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

33. Хто і в якій мірі залучається до процесу прийняття рішень щодо програм та діяльності НУО? (оберіть один варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓)):

	Завжди	У більшості випадків	Час від часу	Іноді	Ніколи
Керівник організації					
Колективний керівний орган					
Персонал					
Менеджери					
Члени організації					
Волонтери					

34. Чи делегує керівник організації персоналу повноваження, пов'язані з програмними та/або адміністративними завданнями, з тим, щоб організація могла працювати за його відсутності?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

35. Чи існує формальна (друкована або електронна) система реєстрації документів в організації?

- Так Ні Не знаю

36a. Чи є Ваша організація членською?

- Так Ні (переходьте до питання 39) Не знаю (переходьте до питання 39)

36b. Скільки членів нараховує Ваша організація?

- 1-10 членів 51-70 членів
 11-30 членів 71-100 членів
 31-50 членів більше 100 членів

37. Чи змінилась кількість членів організації протягом останнього року?

- Збільшилась Не змінилась (переходьте до питання 39) Зменшилась (переходьте до питання 39) Не знаю (переходьте до питання 39)

38. Якщо збільшилась, то як Ви їх залучили? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Власна ініціатива нових членів Через співробітників Інше (будь ласка, уточніть)
 Оголошення, інформація у ЗМІ Через особисті контакти _____
 Проводимо спеціальні акції Не знаю

39. Чи працюють в організації волонтери?

- Так Ні (переходьте до питання 44) Не знаю (переходьте до питання 44)

40a. Скільки ПОСТІЙНИХ волонтерів у Вашій НУО на даний час? _____

40b. В середньому, скільки годин на тиждень типовий волонтер працює у Вашій організації? _____

41. Чи змінилась кількість волонтерів протягом останнього року?

- Збільшилась Залишилась такою ж Зменшилась Не знаю

42. Чи змінилась кількість годин роботи волонтерів протягом останнього року?

- Збільшилась Залишилась такою ж Зменшилась Не знаю

43. Хто в основному є волонтерами у Вашій організації? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Студенти
 Домогосподарки
 Люди похилого віку
 Безробітні
 Отримувачі послуг
 Інше (будь ласка, уточніть) _____

43а. Чи отримують волонтери Вашої організації винагороду за свою роботу?

- Так
 Ні
 Не знаю

Якщо Так, то це (зазначте УСІ відповіді, що підходять):

- Гроші
 Матеріальна допомога
 Інформаційна допомога
 Кар'єрний ріст
 Отримання знань
 Інше

44. Чи має Ваша організація письмовий план залучення фінансування щонайменше на рік?

- Так
 Ні
 Не знаю

45. Хто і в якій мірі займається залученням фінансування у Вашій організації? (оберіть ОДИН варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓)):

	Завжди	У більшості випадків	Час від часу	Іноді	Ніколи	Не знаю
Керівник організації						
Коллективний керівний орган						
Члени організації						
Персонал						
Фінансовий директор						
Волонтери						
Клієнти						
Інші (хто саме)						

46. Чи має Ваша організація письмовий фінансовий план організації окремо від фінансових планів проектів?

- Так
 Ні
 Не знаю

47. Якими були основні джерела фінансування Вашої організації у 2011 році? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Гранти від міжнародних організацій
 Благодійні пожертви бізнесу
 Благодійні пожертви громадян
 Членські внески
 Державний бюджет
 Гранти від місцевих організацій
 Власна комерційна діяльність, така як соціальне підприємництво
 Інше (будь ласка, уточніть) _____

48. Відповідно до типів джерел фінансування Вашої організації, які Ви навели в попередньому питанні, зазначте, будь ласка, відсоток фінансування, який надійшов з кожного джерела протягом 2011 року. (Будь ласка, переконайтеся, що сума відсотків дорівнює 100 та не використовуйте десяткові дроби. Наприклад, 1% або 25% - правильно, 1.01%, або 0.25 - неправильно)

	Відсоток
Гранти від міжнародних організацій	
Благодійні пожертви бізнесу	
Благодійні пожертви громадян	
Членські внески	
Державний бюджет	
Гранти від місцевих організацій	
Власна комерційна діяльність, така як соціальне підприємництво	
Інше (будь ласка, уточніть)	
Всього	100%
Не знаю	

49. Яким був бюджет Вашої організації у 2011 році?

- \$0 - \$500 \$5,000 - \$9,999 \$30,000 - \$49,999
 \$501 - \$999 \$10,000 - \$19,999 більше ніж \$50,000
 \$1,000 - \$4,999 \$20,000 - \$29,999 Не знаю

50. Чи отримувала Ваша організація фінансову допомогу від держави або органів місцевого самоврядування протягом 2011 року?

- Так Ні (переходьте до питання 52) Не знаю (переходьте до питання 52)

51. Якщо так, то яким був розмір цієї фінансової допомоги у 2011 році?

- \$0 - \$500 \$2,000 - \$3,999 Не знаю
 \$501 - \$999 \$4,000 - \$9,999
 \$1,000 - \$1,999 більше ніж \$10,000

52a. Чи отримувала Ваша організація матеріальну негрошову допомогу від держави або органів місцевого самоврядування протягом 2011 року?

- Так Ні (переходьте до питання 53) Не знаю (переходьте до питання 53)

52b. Якщо так, то в якому розмірі можна оцінити цю допомогу у 2012 році?

- \$0 - \$500 \$2,000 - \$3,999 Не знаю
 \$501 - \$999 \$4,000 - \$9,999
 \$1,000 - \$1,999 більше ніж \$10,000

53a. Чи отримувала Ваша організація фінансову допомогу від місцевих бізнес-структур протягом 2011 року?

- Так Ні (переходьте до питання 54) Не знаю (переходьте до питання 54)

53b. Якщо так, то в якому розмірі можна оцінити цю фінансову допомогу протягом 2011 року?

- \$0 - \$500 \$2,000 - \$3,999 Не знаю
 \$501 - \$999 \$4,000 - \$9,999
 \$1,000 - \$1,999 більше ніж \$10,000

54a. Чи отримувала Ваша організація матеріальну негрошову допомогу від місцевих бізнес-структур протягом 2011 року?

- Так Ні (переходьте до питання 55) Не знаю (переходьте до питання 55)

55. Якщо так, то в якому розмірі можна оцінити цю негрошову допомогу протягом 2011 року?

- \$0 - \$500 \$2,000 - \$3,999 Не знаю
 \$501 - \$999 \$4,000 - \$9,999
 \$1,000 - \$1,999 більше ніж \$10,000

56. Чи отримує Ваша організація фінансову або не фінансову допомогу від людей?

- Так Ні Не знаю

57. З наступного переліку відповідей, оберіть одну, що найкраще описує процес залучення фінансування у Вашій організації?

- Відповідно до стратегічного плану організації
 Проводяться відповідні кампанії збору коштів
 Спонтанно
 Не знаю
 Інше (будь ласка, уточніть) _____

58. Чи змінився рівень фінансового забезпечення Вашої організації за останній рік?

- Зріс Залишився таким же Знизився Не знаю

58a. Який відсоток фінансування надійшов від міжнародних донорів за останні 2 роки (2010-2011)? _____%

59. Чи з'явилися нові джерела фінансування в цьому році порівняно з минулим?

- Так Ні (переходьте до питання 61) Не знаю (переходьте до питання 61)

60. Якщо так, то це:

- Гранти Благодійні пожертви громадян
 Членські внески Власна господарська діяльність
 Державний бюджет Інше (будь ласка, уточніть)
 Благодійні пожертви бізнесу _____

61. Відмітьте матеріально-технічне забезпечення Вашої організації (позначте галочкою (✓) УСІ відповіді, що підходять):

Елементи матеріального забезпечення:

Приміщення надане безплатно	☐	Копіювальний апарат	☐
Власне приміщення	☐	Комп'ютер	☐
Приміщення орендоване	☐	Електронна пошта/Доступ до Інтернету	☐
Офісні меблі	☐	Автомобіль	☐
Телефон	☐	Інше (будь ласка, уточніть)	☐
Факс	☐		

62. Чи має Ваша організація бухгалтера?

- Так Ні Не знаю

63. Чи вважаєте Ви, що бухгалтерська система Вашої організації відповідає національним або міжнародним бухгалтерським стандартам?

- Так Ні Не знаю

64. Яке з наступних ТРЬОХ тверджень найкраще характеризує досвід проходження зовнішньої аудиторської перевірки Вашою організацією?

- Так, проходили аудит Ні, не проходили аудит і не готові
 Ні, не проходили аудит, але готові Не знаю

65. Чи встановлені у Вашій організації системи фінансового менеджменту? (планування, використання фінансів і фінансової звітності)

- Так Ні Не знаю

66. Чи відділений інституційний бюджет організації від бюджетів проектів?

- Так Ні Не знаю

67. Чи готує Ваша організація річні бюджети?

- Так Ні Не знаю

68. Чи можуть члени організації за бажанням мати доступ до фінансових записів організації?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ

Робота з державними структурами

69. Хто виступає ініціатором спілкування між Вашою НУО та державними структурами?

- НУО Державні структури Обидві сторони Інше Не знаю Предмет питання відсутній

70. Співпраця Вашої НУО та органів влади за минулий рік була направлена на?

- Надання послуг Інше (будь ласка, уточніть) _____
 Кампанію громадського представництва Не знаю
 Розробку документів

71. Що, на Ваш погляд, заважає співпраці між НУО та державними структурами на національному рівні? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

- Небажання співпрацювати з боку НУО Нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур
 Небажання співпрацювати з боку владних структур Нерозуміння корисності такої співпраці з боку НУО
 Недостатній професіоналізм НУО Інше (будь ласка, уточніть) _____
 Недостатня інформованість владних структур про діяльність НУО Не знаю

72. Що, на Ваш погляд, заважає співпраці між НУО та владними структурами на регіональному або місцевому рівні? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

- Небажання співпрацювати з боку НУО Нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур
 Небажання співпрацювати з боку владних структур Нерозуміння корисності такої співпраці з боку НУО
 Недостатній професіоналізм НУО Інше (будь ласка, уточніть) _____
 Недостатня інформованість владних структур про діяльність НУО

73. Яке з наступних тверджень найкращим чином описує рівень співпраці НУО та державних структур? (виберіть лише один з наданих варіантів)

- НУО та органи влади мають однакові цілі та шляхи їх досягнення (координація) НУО та органи влади мають однакові цілі але різні шляхи їх досягнення (комплементація)
- НУО та органи влади мають однакові шляхи досягнення, але різні цілі (кооптація) НУО та органи влади мають різні цілі та різні шляхи їх досягнення (конфронтація)

Робота з іншими НУО та результати співпраці

74. В якій мірі Ви обізнані з діяльністю інших організацій, які займаються такими ж або подібними питаннями на міжнародному, національному, регіональному або місцевому рівнях? (оберіть ОДИН варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓)):

Рівень	Досить обізнані	Частково обізнані	Зовсім не обізнані	Не знаю
Міжнародний				
Національний				
Регіональний				
Місцевий				

75. Чи співпрацюєте Ви з іншими НУО?

- Так Ні (переходьте до питання 79) Не знаю (переходьте до питання 79)

76. Яким чином Ваша організація співпрацювала з іншими НУО? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Обмін інформацією	☐ Партнерські проекти
☐ Спільна діяльність	☐ Надання послуг
☐ Участь в проектах	☐ Отримання послуг
☐ Зустрічі	☐ Участь в коаліціях
☐ Консультації	☐ Інше (будь ласка, уточніть)

77. Які переваги співпраці між Вашою та іншими НУО? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

- Не була успішною Зеконотрили ресурси Залучили додатковий досвід до програми Розширили діяльність та результативність програми Інше (будь ласка, уточніть) _____

78. Чи вважаєте Ви, що НУО співпрацюють недостатньо?

- Так Ні Не знаю

79. Що, на Ваш погляд, заважає співпраці між НУО? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

- Конкуренція за фонди та ресурси Немає необхідності
- Амбіційність лідерів та конфлікти між ними Труднощі, які виникають в процесі співпраці
- Недостатній професіоналізм НУО Недостатність інформації про діяльність та місії інших НУО
- Інше _____

80. Чи є Ваша організація членом коаліції чи мережі чи робочої групи?

- Так Ні Не знаю

Якщо так, то до скількох об'єднань входить Ваша організація (вказіть число) _____

81. Як би Ви охарактеризували попередній досвід Вашої НУО щодо участі у коаліціях або робочих групах? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

- Участь не була корисною
- В результаті сплановано спільні акції
- НУО стала більше відомою
- Збільшення можливостей залучення клієнтів
- Отримання можливості зустрітись з лідерами інших НУО
- Інше _____

Робота з бізнесом

82. Які основні причини співпраці бізнесу та НУО? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Залучити фінансування (в грошовій формі)	☐ Ми використовуємо їх досвід, щоб покращити наші програми та/або послуги
☐ Залучити допомогу в негрошовій формі	☐ Партнерство у певній діяльності
☐ Інше (будь ласка, уточніть) _____	

83. Що, на Ваш погляд, заважає співпраці між НУО та бізнесом? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Небажання співпрацювати з боку НУО	☐ Труднощі, які виникають в процесі співпраці
☐ Небажання співпрацювати з боку бізнесу	☐ Незнання бізнес-структур про діяльність НУО
☐ Недостатній професіоналізм НУО	☐ Інше (будь ласка, уточніть) _____
☐ Немає необхідності	

Робота з донорськими організаціями

84. Яким чином Ваша організація співпрацює з донорськими організаціями? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Суб-контрактер	☐ Партнер
☐ Грантист	☐ Не співпрацює
☐ Виконавчий партнер	☐ Інше (будь ласка, уточніть): _____

85. Із запропонованого нижче переліку виберіть донорів з якими співпрацює Ваша НУО (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Посольства США	☐ МФ «Відродження»
☐ Агенція США з міжнародного розвитку (USAID)	☐ Шведське посольство (SIDA)
☐ Посольство Нідерландів (MATRA)	☐ Німецьке посольство
☐ Представництво Європейського Союзу в Україні	☐ Отримуємо фінансову допомогу від іншої донорської організації (будь ласка, уточніть): _____

Робота з громадськістю

86. Як Ваша організація зазвичай поширює інформацію про себе та власну діяльність? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Подаємо інформацію в пресу	☐ Через веб-сторінку інших НУО
☐ Видаємо власний бюлетень	☐ Проводимо презентації
☐ Поширюємо буклети, листівки про організацію	☐ Видаємо річні звіти
☐ Через власну веб-сторінку	☐ Через соціальні мережі
	☐ Інше (будь ласка, уточніть): _____

87. На Вашу думку, яке з наступних тверджень найкращим чином описує рівень обізнаності громадськості про діяльність Вашої НУО?

☐ Знає, що НУО існує	☐ Підтримує власною участю
☐ Знає про діяльність НУО	☐ Не знають

Робота із засобами масової інформації

88. В яких ЗМІ найчастіше виходила інформація про Вашу діяльність протягом останнього року? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Газети	☐ Телебачення
☐ Журнали	☐ Жодне
☐ Радіо	☐ Інтернет
	☐ Інше (будь ласка, поясніть) _____

ПРОГРАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Розробка програм/проектів

89. Діяльність вашої організації будується на: (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Визначеній місії організації	☐ Стратегічному плану
☐ Захисті прав та представлені інтересів клієнтів	☐ Інше (будь ласка, поясніть) _____

90. З наведеного нижче переліку, хто і наскільки інтенсивно, бере участь у плануванні програмної діяльності? (оберіть ОДИН варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓)):

	Завжди	У більшості випадків	Час від часу	Іноді	Ніколи	Не знаю
Керівник організації						
Коллективний керівний орган						
Персонал						
Фінансовий директор						
Члени організації						
Волонтери						
Клієнти						
Інші (хто саме)						

91. Чи вивчаєте Ви потреби цільових груп, на які буде спрямований проект/програма?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

92. Клієнти Вашої організації це: (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Члени Вашої організації Всі хто зайде
 Визначено коло клієнтів Інше (будь ласка, поясніть) _____

93. Чи ведеться облік клієнтів у Вашій організації, яким надаються послуги?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

94. Чи Ваша організація має механізм зворотнього зв'язку щодо послуг організації?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

95. Скільки програм/ проектів було виконано Вашою організацією за минулий рік?

- 0 4-5 Не знаю
 1-3 Більше ніж 5

95а. Чи проводить, зазвичай, Ваша організація оцінки своїх програм/ проектів?

- Так Ні (переходьте до питання 98) Не знаю (переходьте до питання 98)

95б. Як часто Ваша організація проводить оцінки своїх програм/проектів?

- Раз на півроку Щорічно Інше (вказіть, що саме)

півроку

96. Якщо так, то що спонукало Вас провести останню оцінку? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

- Вимога донорів Вимога уряду Інше
 Вимога клієнтів Потреби внутрішнього менеджменту Не знаю

97. При проведенні оцінки чи користується Ваша організація послугами зовнішніх експертів?

- Так Ні Не знаю

ПІДЗВІТНІСТЬ. ЕТИЧНІ НОРМИ. ПРОФЕСІОНАЛІЗМ. ЗАКОНОДАВСТВО

98. Кому звітує Ваша організація? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Державним установам Донорам
 Членам організації Інше (будь ласка, уточніть): _____
 Клієнтам

99. На Вашу думку, чи повинна бути діяльність НУО відкритою для громадськості у таких сферах як

	Так	Ні
Програмна діяльність	☐	☐
Фінансова діяльність	☐	☐
Не знаю	☐	

100. Чи готує Ваша організація річний звіт ?

- Так Ні (переходьте до питання 102) Не знаю (переходьте до питання 102)

100а. В якій формі і де Ви оприлюднюєте річний звіт? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

Форма	На сайті НУО	На веб-ресурсах інших НУО	Через електронну розсилку	У ЗМІ	Через поштову розсилку	На заходах НУО	Інше(будь ласка, уточніть)
Електронна	☐	☐	☐	☐	-		
Друкована	-	-	-	-	☐	☐	

101. Кому із нище азначених груп Ви надсилаєте річний звіт?

- Державним установам Донорам
 Членам організації Інше (будь ласка, уточніть):
 Клієнтам _____

102. На Вашу думку, чи потрібен сектору громадських організацій етичний кодекс/професійні стандарти?

- Так Ні Не знаю

103. Чи має Ваша організація визначені та написані етичні норми?

- Так Ні Не знаю

104. Наскільки Ви обізнані з чинним законодавством, яке регулює діяльність НУО?

- Досить обізнані Частково обізнані Зовсім не обізнані Не знаю

105. На Вашу думку, які фактори є основними законодавчими перешкодами для розвитку третього сектору? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Законодавство в цілому	☐ Пасивність НУО у забезпеченні того, щоб закони та регуляторні акти належним чином втілювались в життя
☐ Податкове законодавство	☐ Перешкод для розвитку немає
☐ Недостатньо знань про закони та регуляторні акти	☐ Інше _____
☐ Недостатньо досвіду втілення законів та регуляторних актів	☐ Не знаю

106. З яких джерел Ви дізнаєтесь про зміни/оновлення існуючих законів та регуляторних актів? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Інформаційні бюлетені для НУО	☐ Зустрічі/семінари
☐ Інтернет	☐ Конференції
☐ Електронна розсилка	☐ Інше (будь ласка, уточніть) _____

ПИТАННЯ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ТА ЗАХИСТУ ПРАВ (даний блок потрібно заповнювати лише організаціям, які займаються адвокатською діяльністю)

Будь ласка, азначте в якій мірі запропоновані твердження характеризують адвокатську діяльність Вашої організації (від 1=повністю не погоджуюся до 5=повністю погоджуюся)

108а. Чи збирає Ваша НУО інформацію та досліджує питання, які є дуже важливими для клієнтів?

1 2 3 4 5

108б. Чи досліджує Ваша НУО відповідні державні установи та їх роль у вирішенні цих питань? (які стосуються цілей та завдань НУО та важливі для клієнтів та отримувачів послуг)

1 2 3 4 5

108в. Чи визначає Ваша НУО інтереси всіх зацікавлених осіб у питаннях, що є важливими для клієнтів Вашої НУО?

1 2 3 4 5

108г. Чи проводить Ваша НУО детальний аналіз з метою вироблення життєздатної та стійкої суспільно-політичної позиції стосовно важливих для клієнтів питань?

1 2 3 4 5

109а. Чи зустрічаються члени Вашої НУО систематично і обговорюють зібрану інформацію?

1 2 3 4 5

109б. Чи заохочує Ваша НУО зворотній зв'язок від

1 2 3 4 5

громадськості через організацію громадських зустрічей, фокус груп, конференцій, семінарів, залучення до програмної діяльності або іншими подібними методами?

109в. Чи проводить Ваша НУО кампанії для засобів масової інформації з метою підтримки власної позиції?	1	2	3	4	5
109г. Чи відбуваються у Вашій організації зміни стратегії відповідно до отриманого зворотного зв'язку від клієнтів, членів організації або громадськості?	1	2	3	4	5
110а. Чи записує Ваша НУО політичні цілі та завдання, яких збирається досягти?	1	2	3	4	5
110б. Чи різняться формулювання цілей відповідно до різних аудиторій та груп?	1	2	3	4	5
110в. Чи використовує Ваша НУО зібрану з різних джерел інформацію для аргументації позиції, цілей та завдань?	1	2	3	4	5
111а. Чи збирає Ваша НУО пожертви від членів, зацікавлених громадян та/або інших організацій (бізнес, фонди, релігійні групи) для досягнення мети організації щодо вирішення певної проблеми?	1	2	3	4	5
111б. Чи Ваша НУО має та виділяє ресурси, такі як час та фінанси, для представлення та захисту прав?	1	2	3	4	5
111в. Чи використовує та координує Ваша НУО волонтерську працю для вирішення питань у представленні та захисті прав?	1	2	3	4	5
111г. Чи збирає Ваша НУО внески із зовнішніх джерел таких як донори, бізнес, локальні організації та інших для представлення та захисту прав та інтересів?	1	2	3	4	5
112а. Чи прагне Ваша НУО бути залученою до коаліцій та мереж з іншими групами або особами з подібними інтересами для спільного вирішення питань, які є важливими для клієнтів?	1	2	3	4	5
112б. Як часто Ваша організація виступає формальним чи неформальним учасником коаліції або мережі?	1	2	3	4	5
112в. Чи виступає Ваша організація ініціатором формування коаліцій, мереж або спільних робочих груп з метою вирішення важливих для клієнтів питань?	1	2	3	4	5
113а. Чи розробляє Ваша НУО план комунікації?	1	2	3	4	5
113б. Чи працює Ваша НУО із ЗМІ, такими як газети, радіо, телебачення з метою поінформувати громадськість про діяльність організації?	1	2	3	4	5
113в. Чи організовує НУО зустрічі, семінари або інші заходи з метою інформування громадськості про позицію чи діяльність організації?	1	2	3	4	5
113г. Чи працює Ваша НУО над проведенням подальших заходів з метою отримання зворотного зв'язку від громадськості з питань важливих для клієнтів?	1	2	3	4	5
113д. Як часто Ваша НУО переглядає свою стратегію або задекларовану позицію відповідно до отриманого зворотного зв'язку від зацікавлених сторін, включаючи партнерів по коаліції?	1	2	3	4	5

114а. Чи заохочує Ваша НУО відповідні дії членів, громадян або клієнтів такі як написання листів законодавцям щодо важливих для клієнтів питань? 1 2 3 4 5

114б. Чи проводить Ваша НУО активне лобіювання позицій щодо політичних рішень, наприклад, оголошення на слуханнях, особисті візити до законодавців тощо? 1 2 3 4 5

114в. Як часто Ваша організація здійснює моніторинг законодавчої діяльності, що стосується важливих питань або мети та завдань НУО, на місцевому або національному рівні? 1 2 3 4 5

114г. Чи здійснювала Ваша НУО коли-небудь мобілізацію громади щодо рішень, які приймаються місцевими або національними владними структурами щодо важливих для клієнтів питань? 1 2 3 4 5

114д. Чи залучає та виділяє НУО ресурси для діяльності з моніторингу політичних заходів? 1 2 3 4 5

114е. Чи здійснює Ваша НУО моніторинг та чи підвищує громадську обізнаність щодо законів та поправок, впроваджених внаслідок рекомендацій, наданих Вашою організацією? 1 2 3 4 5

114є. Чи переглядає Ваша НУО власний підхід до вирішення політичних питань, якщо здійснені заходи виявились неефективними? 1 2 3 4 5

115а. В якій мірі були прийняті Ваші рекомендації/пропозиції до нормативно правових актів(НПА)? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Всі пропозиції включенні в проект НПА	☐ Жодна пропозиція не включена до проекту НПА
☐ Більшість пропозицій включенні в проект НПА	☐ Пропозиції знаходяться на стадії розгляду
☐ Лише деякі пропозиції включенні до проекту НПА	☐ Інше _____
	☐ Не знаю

115б. Які нормативно-правові акти було прийнято за результатами реалізації кампанії?

☐ Акти	☐ Рішення	☐ Внесено до пріоритетів	☐ НПА не було прийнято	☐ Не знаю	☐ Інший варіант

115в. Яка була роль Вашої організації у кампанії громадського представництва? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Організація медіа кампанії	☐ Розробка кампанії
☐ Організація заходів	☐ Моніторинг змін
☐ Внесення експертних пропозицій	☐ Інше _____
	☐ Не знаю

ІСНУЮЧІ ПОТРЕБИ НУО

116. На Вашу думку, внутрішніми проблемами Вашої організації є (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Нечітко сформульована та визначена мета діяльності	☐ Недостатня забезпеченість обладнанням
☐ Хаотична діяльність	☐ Немає доступу до електронної пошти, Інтернету
☐ Відсутність планування діяльності	☐ Недостатня співпраця з ЗМІ
☐ Недостатнє фінансування	☐ Недостатня співпраця з органами влади
☐ Невміле керівництво організацією	☐ Недостатня співпраця з бізнесом
☐ Конфлікти в організації	☐ Низький імідж організації
☐ Невміле управління фінансами	☐ Інше (будь ласка, азначте, що саме):
☐ Недостатня кількість кваліфікованого персоналу	_____

117. На Вашу думку, зовнішніми проблемами Вашої організації є (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Недосконале законодавче забезпечення діяльності НУО	☐ Низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку ЗМІ
☐ Недосконале податкове законодавство	☐ Низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку органів влади
☐ Неможливість продавати свої послуги	☐ Низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку громадськості
☐ Неприятлива громадська думка про НУО	☐ Низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку бізнесу
☐ Нескоординована діяльність інших НУО	☐ Інше (будь ласка, азначте, що саме):
☐ Висока конкуренція за фінансові ресурси серед НУО	_____

118. Яка допомога потрібна Вашій НУО взагалі? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Фінансова	☐ Співпраця з органами влади
☐ Обладнання	☐ Співпраця з іншими НУО
☐ Приміщення	☐ Обмін досвідом з іншими НУО
☐ Інформація	☐ Доступ до Інтернет
☐ Навчання	☐ Інша (яка саме)
	_____

119. Будь ласка, зазначте які тренінги були б корисні для вашої організації?

☐ Написання проекту	☐ Моніторинг та оцінка проекту
☐ Менеджмент проекту	☐ Ефективне керівництво НУО
☐ Менеджмент НУО	☐ Керівництво НУО: від теорії до практики
☐ Створення соціальних підприємств	☐ Рада Директорів: для чого і як?
☐ Тренінг для тренерів – TOT	☐ Місія, бачення, структура, лідерство
☐ Ефективні тренерські технології	☐ Введення до управлінського консультування
☐ Стратегічне планування	☐ ПР технології під час виборчих кампаній (1-й та 2-й рівні)
☐ Фінансовий менеджмент	☐ Мистецтво фандрейзингу і не тільки
☐ Робота з персоналом	☐ Введення у виборчу кампанію
☐ Робота з волонтерами	☐ Взаємодія НУО та ЗМІ під час виборчих кампаній
☐ Громадсько-ділові відносини НУО з урядовими, бізнесовими структурами та зі ЗМІ	☐ Громадський правозахист
☐ Принципи життєздатності НУО	☐ Просвіта виборців
☐ Розв'язання конфліктів	☐ Мобілізація виборців
☐ Представлення та захист прав	☐ Особливості роботи з соціально-незахищеними категоріями населення
☐ Лобювання інтересів та побудова коаліцій	☐ Принципи працевлаштування
☐ Стратегія роботи із засобами масової інформації	☐ Організація роботи з родинами, які виховують дитину-інваліда
☐ Ефективна комунікація, презентація та ведення переговорів	☐ Психо-соціальна реабілітація дітей і молоді з особливими потребами
☐ Написання звітів	☐ Практичне право
☐ Управління людськими ресурсами	☐ Права дитини
☐ Мистецтво продажів	☐ Права людини
☐ Управління продажами	☐ Оцінка на основі участі
☐ Соціальний маркетинг	☐ Організація не має потреби в тренінгах
☐ Управління часом	☐ Інші теми: _____
☐ Вивчення потреб	
☐ Побудова команди	

120. Яка допомога потрібна від органів влади?

☐ Інформаційна	☐ Приміщення
☐ Фінансова	☐ Спільні проекти
☐ Моральна	☐ Інша (яка саме): _____
☐ Не заважати	

Щиро дякуємо Вам за виділений час на заповнення цієї анкети!

Дата повернення заповненої анкети “ ____ ” _____ 2012 року

Підпис регіонального координатора опитування _____

Ми будемо дуже вдячні, якщо Ви висловіте коментарі та думки з приводу даного дослідження, його доцільності та користі для Вашої організації та третього сектору України в цілому.

Коментарі: _____

Благодійний фонд «Творчий центр ТЦК»
є українською неурядовою організацією,
яка створена в 1996 році.

Місія ТЦК – підтримка громадських ініціатив спрямованих на розвиток громадянського суспільства в Україні.

Головні напрямки діяльності ТЦК:

підтримка розвитку організацій громадянського суспільства;
сприяння розвитку громад;
сприяння розвитку благодійності в Україні.

ТЦК:

проводить тренінги та здійснює консультування;
готує та надає інформацію, видає та поширює публікації;
проводить дослідження, оцінки та здійснює громадську експертизу;
адмініструє грантові програми;
представляє інтереси і здійснює захист інтересів організацій громадянського суспільства.

Наші клієнти:

громадські активісти;
організації громадянського суспільства;
територіальні громади;
органи влади;
соціально відповідальний бізнес.

Контакти:

Любов Паливода – президент ТЦК
Проспект Бажана, 30, к. 8
02140, Київ, Україна
Тел./факс: (044) 574-6411, (044) 574-6413
office@ccc.kiev.ua
www.ccc-tck.org.ua

Дослідження стану та динаміки розвитку неурядових організацій України 2002-2010 роки проведено Творчим центром ТЦК у межах проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується Pact, Inc.

“Об'єднуємося заради реформ” (UNITER) — п'ятирічна програма, яка фінансується Агенцією з Міжнародного Розвитку США, та виконується Pact, Inc в Україні.

Головною метою програми UNITER є зміцнення та підтримка активних організацій громадянського суспільства в Україні (ОГС) з метою консолідації та посилення демократичних перетворень. Програма акцентує увагу на загальних системних проблемах, які постають перед громадянським суспільством, а також надає підтримку ініціативам ОГС з моніторингу, представлення інтересів і захисту прав у різних сферах суспільного життя, що сприятиме процесам реформування в Україні.

Контакти:

вул. Мечникова, 3
офіс 801, 8 поверх
Київ, Україна

Тел: +38 (044) 495-53-83

Факс: +38 (044) 495-53-84

uniter@pact.org.ua

<http://uniter.org.ua/ua/index.html>

Творчий центр ТЦК
Проспект Бажана, 30, к. 8
02140, Київ, Україна
Тел./факс: (044) 574-6411, (044) 574-6413
office@ccc.kiev.ua
www.ccc-tck.org.ua